33- EMIRLIK BAHSI
1- Insanlarin Kureys'e Tabi' Olmasi ve Hilafetin Kurets'de Olmasi Babi
2- Yerine Halife Birakip Barakmamak Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
3- Emir Olmayi Istemenin ve Buna Hirs Göstermenin Yasak Edilmesi Babi
Hadisten Çikarilan Hükümler:
4- Zaruret Yokken Emir Olmanin Keraheti Babi
5- Âdil Hükümdarin Fazileti, Zalim Olanin Cezasi; Teb'aya Karsi Yumusak Davranmaya Tesvik ve Onlara Mesakkat Vermekten Nehi Babi
6- Hiyanetin Agir Sekilde Haram Kilinmasi Babi
Hadisten Çikarilan Hükümler:
7- Me'murlara Hediyyelerin Haram Kilinmasi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
8- Hükümdarlara Ma'siyetten Baska Hususta Itaatin Vacib, Ma'siyet Hususunda Itaatin Haram Kilinmasi Babi
9- «Kumandan Bir Kalkandir. Arkasinda Harb Edilir; ve Onunla Korunulur.» Hadisi Babi
10- Halifelerin Bey'atina Siralarina Göre Riayetin Vacib Olmasi Babi
11- Valilerin Zulmü ve Kayirmasi Aninda Sabir Emredilmesi Babi
12- Baskalarinin Haklarini Vermeseler de Âmirlere Itaat Gerektigine Dair Bir Bab
13- Fitneler Zuhür Ettiginde ve Her Halde Müslümanlarin Cemaatine Devamin Vücubu Ile Itaate Karsi Çikmanin ve Cemaatten Ayrilmanin Haram Kilinmasi Babi
14- Müslümanlarin Isi Der Top Iken Onu Dagitan Kimsenin Hükmü Babi
15- Iki Halifeye Bey'at Edilmesi Babi
16- Seriata Aykiri Hususatta Hükümdarlara I'tiraz Etmenin, Namaz Kildiklari ve Benzeri Ibadetleri Yaptiklari Müddetçe Onlarla Harpten Vaz Geçmenin Vücubu Babi
37- Hükümdarlarin Iyileri ve Kötüleri Babi
18- Harbetmek Istedigi Vakit Kumandanin Ordulari Bey'at Olmasinin Müstehab Olusu ve Agacin Altinda (Yapilan) Bey'at-i Ridvanin Beyani Babi
19- Muhacirin Vatan Edinmek Için Yurduna Dönmesinin Haram Kilinmasi Babi
20- Mekke'nin Fethinden Sonra Islam, Cihad ve Hayir Üzerine Bey'at Edilmesini ve: «Fetihden Sonra Hicret Yoktur!» Hadisinin Manasini Beyan Babi
21- Kadinlarin Nasil Bey'at Edecekleri Babi
Hadis-i Serifden Çikarilan Hükümler:
22- Gücünün Yettigi Hususta Dini Eyip Îtaat Sarti Île Bey'at Babi
23- Bülüg Yasini Beyan Babi
Hadis-i Serifden Bundan Maada Su Hükümler de Çikarilmistir :
24- Ellerine Geçeceginden Korkuldugu Zaman Mushafla Küffar Diyarina Gitmekten Nehi Babi
25- Atlar Arasinda Kosu ve Onlari Idmana Çekme Babi
Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:
26- «Kiyamet Gününe Kadar Hayir Atlarin Alinlarindadir.» Hadisi Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
27- Atin Sifatlarindan Hosa Gitmeyeni Babi
28- Cihadin ve Allah Yolunda (Gazaya) Çikmanin' Fazileti Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler :
29- Allah Tealanin Yolunda Sehid Olmanin Fazileti Babi
30- Allah Yolunda Sabah ve Aksam Seferlerinin Fazileti Babi

31- Allah Tealanin Cennette Mücahid Için Hazirladigi Derecelerin Beyani Babi
32- Allah Yolunda Öldürülen Kimsenin —Borç Haric-Bütün Günahlarinin Affedilmesi Babi
33- Sehid Ruhlarinin Cennette Oldugunu ve Sehidlerin Rableri Katinda Diri Olup Riziklandiklarini Beyan Babi
Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:
34- Cihad ve Serhad Bekçiliginin Fazileti Babi
35- Birbirlerini Öldüren Iki Adamin Cennete Gireceklerini Beyan Babi
36- Bir Kafir Öldürüp Sonra Dogru Yolu Tutan Kimse Babi
37- Allah Yolunda Sadakanin Fazileti ve Katlandirilmasi Babi
38- Allah Yolunda Gaza Edene Binecek ve Saire Île Yardimda Bulunmanin ve Ailesi Hakkinda Hayirla Onun Yerini Tutmanin Fazileti Babi
39- Mücahidlerin Kadinlarinin Hörmeti ve Kadinlari Hakkinda Onlara Hitanet Edenlerin Günahi Babi
40- Özürlülerden Cihad Farzinin Sakit Olmasi Babi
Hadis-i Serifden Su Hükümler Çikarilmistir :
41- Cennetin Sehide Sabit Olmasi Babi
Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:
Hadis-i Seriften Çikarilan Hükümler:
42- «Her Kim Kelimetullah Yüce Olsun Diye Harb Ederse O Kimse Allah Yolundadir. Hadisi Babi
Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:
43- Riya ve Söhret Için Çarpisan Kimsenin Cehennemi Hak Edecegi Babi
44- Gaza Edip Ganimet Alan ve Almayan Kimsenin Sevab Mikdarini Beyan Babi
45- Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in «Innemel'a'malü Binniye» Hadisinin Hükmüne, Gaza ve Diger Amellerin de Girdigine Dair Bab
Hadisi Seriften Çikarilan Hükümler:
46- Allah Tealanin Yolunda Sehitlik Istemenin Müstehab Olusu Babi
47- Gaza Etmeden ve Kendi Kendine Gazada Bahsetmeden Ölen Kimseyi Zem Babi
48- Gazadan Kendisini Hastalik veya Baska Bir Özür Men Eden Kimsenin Sevabi Babi
49- Denizde Gaza Etmenin Fazileti Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
50- Allah Azze ve Cellenin Yolunda Serhad Bekçiliginin Fazileti Babi
51- Sehitleri Beyan Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
52- Aticiligin Fazileti ve Ona Tesvik, Aticiligi Ögrenip de Sonradan Unutani Zem Babi
53- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in «Ümmetimden Bir Taife Kakka Yardim Etmekte Devam Edecektir. Onlara Muhalefet Edenler Zarar Verecek Degildir» Hadisi Babi
54- Yürürken Hayvanlarin Menfaatina Riayet ve Yol Üzerinde Mola Vermekten Nehiy Babi
55- Seferin Azabdan Bir Parça Olusu ve Yolcunun Isini Bitirdikten Sonra Acele Evine Dönmesinin Müstehab Olmasi Babi
56- Yoldan Gelen Kimsenin Turükunun —ki Bu Kelime Geceleyin Girmek Demektir— Mekruh Olusu Babi

33- EMIRLIK BAHSI

1- Insanlarin Kureys'e Tabi' Olmasi ve Hilafetin Kurets'de Olmasi Babi

1- (1818) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb ile Kuteybr h. Said rivayet eltiler. (Dediler ki): BIze Mugîra rivâyet etti. H.
Bize Züheyr b. Harb ile Amru'n-Nâkid da rivayet ettiler. (Dediler ki) ; Bize Süfyân b. Uycyne rivayet etti. Her iki râvi Ebii'z-Zinâd'dan, o da A'rac'dan, o da E':û Hüreyre'den naklen rivayet etmislerdir. c.bû Hü-reyre söyle demis: Kesûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Sellemi;
(Züheyr'in hadîsinde : «Onu Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellcm) 'e vardirarak» ifcâresI vardir. Arar ise «rivayet itibari ile» dedi.) [1]
«Insanlar bu isde Kureys'e tâbi'd ir. Müslümam müslümamna, kâfiri de kâfirine!» buyurdular.

2- (...) Bize Muhammed b. Râfi de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Biae Ma'mer, Hemmâm b. Münebbih'den rivayet etti. Hemmâm: Bize Ebû Hüreyre'nin Resûlüljah (Çallallâkû Aleyhi ve Sellem)'den rivayet ettigi budur... diyerek bir takim hadisler zikretti. Ezcümle: Gesûlüllah {Sallaîlahii Aleyhive Sellem) :
«Insanlar bu isde Kureys'e tâbi'dir. Müslümanlari onlarin muslumanlanna, kâfirleri de onlarin kâfirlerine tâbidir.» buyurdular. Dedi.

3- (1819) Bana Yahya b. Habîb El-Hârisî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Bavh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ebû'z-Zübeyr rivayet etti ki, kendisi Câbir b. Abdillâh'i söyle derken isitmis:
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«insanlar hayirda ve serde Kureys'e tûbi'dirEcr.» buyurdu.
Ebû Hüreyre rivayetini Buhari «Menâkib» bahsinde tahrîc etmistir. Mezkûr rivayetteki «bu is»'den murâd: Hilâfet ve emirliktir. Ulemâdan bazilari bu hadîsin emir mânâsina gelen bir ihbar oldugunu söylemislerdir. Kureys kabilesi sair Arap kabilelerinden her cihetle üstün oldugu için hilâfet onlara tahsis buyurulmus; sair insanla rin onlara tâbi' olmalari emrolunmustur.
«Müslümanlari müslümanlanna tabi'dir.» Yâni onlara karsi gelmek caiz degildir. «Kâfirleri de onlarin kâfirlerine tabi'dir.» cümlesini Kirmâni söyle îzâh etmistir: «Eu cümle onlarin geçmisteki hâllerini haber vermektedir. Yâni onlar küfür devrinde de metbû' ve reis idiler. Kureys kabilesi Harem-i serif dahilinde yasadiklari için Araplar onlari sever ve sayarlardi. Resûlüllah {Sallallahü. Aleyhi ve Sellem) Peygamber gön-derilerek hak dîne davete baslayinca Araplarin ekserisi birdenbire ona tâbi' olmayip Kureys'in ne yapacagim beklediler. Mekke fethedilip Kureys kabilesi müslüman olunca sair Araplar da onlara tâbi' olarak takim takim Allah'in dînine girdiler. Peygamber'in hilâfeti Kureys'de devam etti. Bu suretle (kâfiri kâfirlerine tâbi' idi) sözü dogru çikti. Müslümanlari da onlarin müslümanlarma tâbi' oldular.»
Hadîsin ikinci rivâyetindeki »hayir ve ser»'den murâd da Islâmiyet ve cahiliyyet devirleridir. Yâni: Insanlar câhiliyyet devrinde nasil Küreys'e tâbi' idi iseler, Islâmiyette de yine onlara tâbi'dirler; demektir. Resulü 'Ekrem (Sailallahii Aleyhi ve Sellem) bu hükmün dünya durdukça böyle devam edecegini haber vermistir. Asagidaki rivayet dahî ayni mânâdadir.

4- (1820) Bize Ahmed fa. Abdillâh b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Âsim b. Muhammed b. Zeyd, babasindan rivayet etti. (Demis ki): Abdullah sunu söyledi: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SeIlem):
«Insanlardan iki kisi kaldigi müddetçe bu is Kureys'de devam edecektir.» buyurdular.
Bu hadîsi Buhâri «Menâkib» bahsinde tahrîc etmistir.
Buradaki isten murâd da hilâfettir. Onu daima Kureys kabilesi hak edecek demektir. Nevevî diyor ki : «Bu hadîste, hilâfetin Kureys'e mahsus olduguna delil vardir. Onu Kureys'ten baskalarina vermek caiz degildir. Bunun üzerine sahabe ve onlardan sonra gelenler zamaninda icmâ' mün'akid olmustur. Bid'atçilardan buna mu-

halefet eden kimse sahabenin icmâi karsisinda maglûptur. Gerçekten Peygamber (Saltallahü Aleyhi veSe/temjinsanlar içinde iki kisi kaldigi müddetçe bu hükmün âhir zamana kadar devam edecegini bildirmis; söyledikleri onun zamanindan bugüne kadar zuhur etmistir. Gerçi Kureys'ten olmayan mütegallibe beldelere hâkim olmus ve kullari kahretmisler-se de yine hilâfetin Kureys'de oldugunu i'tiraf etmislerdir. Binâenaleyh hilâfet ismi onlara bakîdir. Hadîsten murâd da müstakillen hükmetmek degil, sadece hilâfet ismidir.»
Kaadî Iyâz: «Halîfenin Kureys'ten olmasinin sart kilinmasi bütün ulemânin mezhebidir..,» demistir.

5- (1821) Bize Kuteybetü'bnü Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Husayn'dan, o da Câbir b. Semûra'dan naklen rivayet etti. Ben Peygamber (Saltaüahü Aleyhi ve Sellem) 'i buyururken isittim, demis. H.
Bize Kifâa b. Heysem El-Vâsitî de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Hâlid (yâni Ibni Abdillâh Et-Tahhân) Husayn'dan, o da Câbir b. Semûra'dan naklen rivayet etti. Câbir söyle demis :
Babamla birlikte Peygamber (SallaHahii Aleyhi ve Sellem) "m yanina girdim. Ve onu:
«Gerçekten bu is onlarin aralarinda on iki halîfe geçinceye kadar bitmeyecektir!» buyururken isittim. Sonra bana gizli kalan bir s'6i konutu. Hemen babama :
— Ne söyledi? diye sordum.
— «Hepsi Kureys'ten» (buyurdu) dedi.

6- (...) Bize Ibni Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize iSüfyân, Abdülmelik b. Umeyr'den, o da Câbir b. Semûra'dan naklen rivayet etti. Söyle demis: Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Sellem) i :
«Insanlarin (hilâfet) isi, kendilerine on iki zat hükmofr'igi müddetçe yürümekte devam edecektir.» buyurdu. Soma Peygamber (SaUallahü Aleyhi veSellem) bana gizli kalan bir söz konustu. Hemen babiima :
— Resûlüllah (Sallallahü Alevhi ve Sellem) m; söyledi? diye sordum.
— «Hepsi Kureys'ten» (buyurdu) dHi.

(...) Bize Kuteybetü'bnü Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Simâk b. Câbir b. Semûra'dan, o da Peygamber (Sailailahü Aleyhi ve Sellem) den naklen bu hadîsi rivayet etti. Ama :
«Insanlarin isi yürümekte devam edecektir» cümlesini anmadi.

7- (...) Bize Heddâb b. Hâlid El-Ezdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme, Simâk b. Harb'dan rivayet etti. Söyle demis : Câbir b. Semura'yi sunu söylerken isittim: Ben Resûlüllah (Sailailahü Aleyhi ve Seltem)'i:
«Islâm on iki halîfeye kadar azîz olmakta devam edecektir!» buyururken isittim. Sonra bir kelime söyledi ki, onu anlamadim. Ve babama :
— Ne söyledi? diye sordum.
— «Hepsi Kureys'fen» (buyurdu) dedi.

8- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebi Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye, Dâvûd'dan, o da Sa'bî'den, o da Câhir b. Semûra'dan naklen rivayet etti. Câhir söyle demis: Peygamber (Sailailahü Aleyhi ve Selîem) :
«Bu is (hilâfet) on iki halîfeye kadar azîz olarak devam edecektir!» buyurdu. Sonra bir sey konustu ki, onu anlamadim. Ve babama :
— Ne söyledi? diye sordum.
— «Hepsi Kureys'ten» (buyurdu) dedi.

9- (...) Bize Nasr b. Alî El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Zürey' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Avn rivayet etti, H.
Bize Ahmed b. Osman En-Nevelî de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Ezher rivayet etti. (Dedi ki) :

Bize Ibni Avn, Sa'bî'den, o da Câbir b. Semûra'dan naklen rivayet etti. Söyle demis :
Beraberimde babam oldugu halde Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)e gittim. Ve onu:
«Bu dîn on ilci halîfeye kadar aziz, muhkem devam edecektir!» buyu* rurken isittim. Arka çigindan bir kelime söyledi ki, halk onu isitmeme mâni' oldu. Bunun üzerine bat ama:
— Ne söyledi? diye sordum.
— «Hepsi Kureys'ten» (buyurdu) dedi.

10- (1822) Bize Kuteybetü'bnü Saîd ile Ebû Bekir b. Ebî Scybe rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hatim —ki I'ni Ismail'dir— Muhacir b. Mismâr'dan, o da Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkaas'dan naklen rivayet etti. (Demis ki) :
Kölem Nâfi* ile birlikte Câbir b. Semûra'ya : Resûlüllah (SaUollahü Aleyhi ve Sellem) den isittigim bir seyi bana haber ver! diye yazdim. O da bana sunu yazdi:
Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seüem)"i cuma günü, Eslemî'nin recmolundugunun aksami:
«Bu dîn kiyamet kopuncaya yahut sizin üzerinize, hepsi Kureys'ten olmak üzere on iki halîfe gelinceye kadar durmakta devam edecektir!» buyururken isittim. Onu:
«Müslümanlardan bir çetecik Beyaz evi, Kisrâ'nin evini yahut Âl-i Kis-râ'nin evini fethedecekler!» buyururken de isittim. Onu:
«Süphesiz ki kiyametten Önce yalancilar çikacaktir; onlardan korunu-verin!» buyururken de isittim. Onu:
«Allah birinize bir hayir verir (ise) kendinden ve ailesi efradindan baslasin!» buyururken de isittim. Onu:
«Havzin basina ilk varacak benin!» buyururken de isittim.

(...) Bize Muhammed b. Kâfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Efcî Füdeyk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni EM Zi'b, Muhacir b. Mismâr'-dan, o da Amir b. Sa'd'dan naklen rivayet etti ki, Âmir Semuratü'l-Adevi'nin [2] ogluna: Bize Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den isittigini rivayet et! diye mektup göndermis. O da :
— Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyururken isittim... demis. Ve râvi, Hatim'in hadîsi gibi rivayette bulunmustur.
Bu hadîsi Buhâri «Ahkâm» bahsinde tahrîc etmistir: Muhtelif tarîklerinden birini Ebû Dâvûd da tahrîc etmistir.
Mânâsi hususunda kat'î bir sey söyleyen olmamistir. El-Mühel1eb diyor ki: «Bu hadîste kat'î bir mânâ üzerine duran bir kimseye rastlamadim. Bâzilari: Malûm hilâfetten sonra on iki makbul emîr gelecek diyor. Bir takimlari bunlarin emirliklerinin pesi pesine gelecegini söylüyor. Kimisi hepsinin bir zamanda gelip emirlik iddia edeceklerini ve hepsinin Kureys'ten olacaklarini bildiriyor. En akla yatan sudur ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu hadîsle kendinden sonra zuhur edecek fitnelerin acâib ve garaibini haber vermistir. Hattâ bir za-nuuida insanlar on iki emîrin hükümetine dagilacaklardir...»
Kaadî Iyâz'in beyanina göre burada iki suâl ortaya yikar. Birincisi sudur:
Bir hadîste : «Benden sonra hilâfet otuz sene sürecek; sonra kiralhk olacaktir.» buyurulmustur. Bu hadîs on iki halîfe hadîsine muhaliftir. Çünkü otuz senede ancak hulefâ-i râsidîn denilen dört halîfe ile Hz. Hasan'in dört aylik hilâfeti vardir. Bunun cevabi: Hilafetin otuz sene sürecegini bildiren hadîsten murâd, peygamberlik hilâfetidir. Nitekim rivayetlerin birinde :
«Benden sonra peygamberlik hilâfeti otuz senedir; sonra kiratlik olacaktir.» buyurularak bu cihet tefsir olunmustur. On iki halîfe hadîsinde ise böyle bir sart yoktur.
Ikinci suâl: On ikden fazla halîfe gelip geçmis olmasidir. Kaadi Iyâz :
«Bu i'tiraz bâtildir; zîra Peygamber(Sallallehü Aleyhi veÜellem) on ikiden baska halîfe gelmiyecektir dememis; on iki halîfe gelecegini söylemistir. Bu kadar halîfe de gelmistir. Onlardan sonra baskalarinin da gelmesinin zarari yoktur.
Mamafih on iki sözünden gelisi güzel her vâlî degil, hilâfete lâyik âdil halîfeler de kasdedilmis olabilir. Böylelerinden malûm birkaç zât geçmistir. Kiyamete kadar bu sayi mutlaka tamamlanacaktir.» diyor.

Bâzi ulemâya göre on iki halîfeden murâd, âhir zamanda çikacak olan Mehdi'den sonra gelecek halîfelerdir.
Hadîsin son rivâyetindeki :
«Bir çetecik KIsrâ'nin evini fethedecektir.» cümlesi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'m mu'cizelerindendir. Filhakika acem Kisrâsi-mn sarayi Hz. Ömer zamaninda müslümanlar tarafindan fethedilmistir.

2- Yerine Halife Birakip Barakmamak Babi

11- (1823) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme, Hisâm b. Urve'den, o da babasindan, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Babam yaralandigi zaman yanina vardim. Ashâb kendisini sena ederek:
— Allah seni hayirla mükâfatlandirsin! Dediler. O da :
— Uman ve korkan! dedi. Cemâat:
— Kendine halîfe birak! dediler. Bunun üzerine sunlari söyledi:
— Sizin isinizi diri iken de ölü iken de üzerime mi alayim? Hilâfetten nasibimin; lehime, aleyhime degil, (sadece) yetecek kadar olmasini dilerim! Halîfe birakmis olsam, benden daha hayirlisi (yâni Ebû Bekir) kendine halîfe birakmistir. Sizi (halifesiz) biraksam, benden daha hayirli olan ResüiüUah (SaUaüahü Aleyhi ve Sellem) sîzi (halifesiz) birakti!
Abdullah söyle demis: Babam, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem} 1 aninca anladim ki kendine halîfe birakmayacak!

12- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Ibni Ebî Ömer, Muhammed b. Râfi' ve Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Lâfizlari birbirlerine yakindir. (Ishak ile Abd'ahheranâ tâbirini kullandilar. Ötekiler: Bize Abdürrazzâk rivayet etti, dediler.) (Demis ki) : Bize Ma'mer, Zührî'den naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Salim, tbni Ömer'den naklen haber verdi. (Söyle demis) :
— Hafsa'nin yanina girdim de :
— Biliyor musun baban halîfe birakmiyor, dedi.
— O bunu yapacak degildir, dedim.
— Muhakkak yapar! Dedi. Bunun üzerine onunla bu hususta konusmaya yemîn ettim; ve sustum. Hattâ sabahleyin eve gittim; ama onunla konusmadim. Sag elimle bir dag tasiyor gibi idim. Nihayet dönerek yanma girdim. Bana insanlarin hâlini sordu. Ben de kendisine haber verdim. Sonra ona:
— Ben halkin bir söz söylediklerini isittim de onu sana söylemeye yemîn ettim! Diyorlar ki, sen kendine halîfe birakmayacakimssin. Gerçekten senin bir deve çobanin veya koyun çobanin olsa da onlari birakarak sana gelse, çobanin kaybetigine kail olurdun. Insanlara riâyet ise daha Çetindir. Dedim. Benim sözüm ona muvafik geldi. Ve bir müddet basini indirdi. Sonra onu bana kaldirarak sunlari söyledi:
— Muhakkak Allah (Azze ve Celle) dînini koruyacaktir. Ben kendime halîfe birakmamis olsam, Resûlüllah (Saüallahü Aleyhi ve Sellem)de halîfe birakmamistir. Halîfe birakmis olsam, Ebû Bekir halîfe birakmistir, tbni Ömer demis ki:
— Vallahi, babam, Resûlüllah (Sallcdlahü A eyhi ve Sellem) 'Ie Ebû Bekr'i anmaktan baska bir sey yapmadi.
Ve anladim ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bir kimse ile degisecek degil ve kendine halîfe birakacak degildir.
Bu hadîsi Buhâri «Ahkâm» bahsinde tahrîc etmistir.
Ömer (RadiyalMiu anh)'m : «Uman ve korkan!» sözünden murâd bir ihtimale göre insanlar iki siniftir; biri umar, digeri korkar demektir. Yâni bir kismi benden bir seyler koparmayi umar; bir kismi da benden korkar demek istemistir. Diger bir ihtimale göre: Ben Allah'in rahmetini umar, azabindan korkarim demektir. Bâzilari : «Bu sözden murâd hilâfettir. Yâni hilâfet meselesinde insanlar iki kisimdir. Bir kismi ona ragbet gösterir. Bir

kismi da ondan hoslanmaz. Ben hoslananlari sevmem; hoslanmayanlarin da aczinden korkarim, demektir.» mütâleasmda bulunmuslardir. Kaadî Iyâz'a göre Hz. Ömer'in bu sözleri kendinin iki vasfidir. Yâni Ömer; (Radiyallahii anfi) Allah'in rahmetini ummakta, azabindan korkmaktadir. Onun için de cemaatin övgülerine bakmayarak kendine halîfe birakmamistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Halîfenin kendi yerine birini halîfe birakmasi caiz oldugu gibi, birakmamasi da caizdir. Birakmazsa bu hususta Peygamcer (Sallallahü A leyhi ve Sellem) e iktida etmis; birakirsa Hz. Ebû Bekr'e uymus olur.
2- Yerine halîfe birakmak sureti ile hilâfet caiz oldugu gibi, müs-lümanlarm ileri gelenlerinin seçmesi ile de olur.
3- Halîfe kendinden sonra hilâfet vazifesini birkaç kisi arasinda sûra olarak da birakabilir. Nitekim Hz. Ömer öyle yapmistir.
4- Müslümanlarin halîfe ta'ym etmesi ser'an vaciptir. Bu hususlarda ulemânin ittifaki vardir.
5- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'm kimseyi nassan halife birakmadigina dahî icmâ-i ümmet vardir. Gerçi bu hususâta bazi i'tirâz edenler olmussa da bunlar icmâin karsisinda dikis tutturamamislardir.

3- Emir Olmayi Istemenin ve Buna Hirs Göstermenin Yasak Edilmesi Babi

13- (1652) Bize Seybân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr b. Hâzim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrahmân b. Semûra rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurdular:
«Ya Abdurrahman! Emirligi isterrte! Çünkü isteyerek sana verilirse onunla bas basa birakilirsin! Istemeden sana verilirse onun ugrunda yardim görürsün.»

(...) BIze Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid h. Abdillâh Yûnus'dan rivayet etti. H.
Bana Alî b. Hucr Es-Sadî dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hüseyin Yûnus'la Mansûr'dan ve Humeyd'den rivayet etti. H.
Bize Ebû Kâmil El-Cahderî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Zeyd, Siraâk b. Atiyye ile Yûnus b. Ubeyd'den ve Hisâm b. Hassandan naklen rivayet eyledi.
Bu râvüerIn hepsi Hasen'den, o da Abdurrahmân b. Semura'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen Cerîr'in hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'I-Eymân ve'n-Nüzûr» ile «Ahkâm» ve «Keffârât» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Harâo'da; Tirmizî «Eymân»'da; Nesâî «Kaza» ve «Siyer» bahislerinde muhtelif râvi-' lerden tahrîc etmislerdir.
Imaret: Emirlik, hâkimlik demektir. Hadîste geçen «ükilte» kelimesi birçok nüshalarda bu sekilde rivayet edilmisse de Kaadî Iyâz bunun yanlis oldugunu söylemistir. Dogrusu «vükilte»'dir. Vükilte : Terk edilirsin mânâsina gelir. Hadîsten murâd sudur : Valilik, kaymakamlik gibi bir hükümet isi isteme! Çünkü güç bir istir. Onu herkes yapamaz. Eger nefsim arzu ediyor diye istersen o isde yalniz basina birakilir; Allah'in yardimini görmezsin, ama istemeden sana verilirse kabul et; bu takdirde Allah sana yardim eder.
Hadîs-i serif hükümete ait bir vazife Istemenin mekruh olduguna delildir. Burada allâme Aynî: «Mücerred istemek mekruh ise rüsvet vererek is basina geçmeye çalisanin hali nice olur?» demis; ve rüsveti verene de, alana da Allah'in lanet edecegini bildiren hadisi hatirlatmistir.

14- (1733) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe ile Muhammed b. El-Alâ' rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme, Büreyd b. Abdillâh'dan, o da Ebû Bürde'den [3], o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) :

Ben ve amcam ogullarindan iki zât. Peygamber (Sailallahii Aleyhi ve in yanina girdik. O iki zâtin biri:
— Yâ Resûlâllah! Bizi Allah (Azze ve Ceile)'nIn seni hâkim kildigi yerlerden bazisina hâkim yap! Dedi. Öteki de Lunun gibi bir sey söyledi. Bunun üzerine Efendimiz:
«Vallahi biz bu ise ne onu isteyen bîrini tayîn ederiz; ne de ona hirs gösteren birini!» buyurdular.

15- (...) Bize Ubeydullah b. Saîd ile Muhainmed b. Hatim rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Hâtim'indir. (Dediler ki) : Bize Yahya b. Saîd El-Kat-tân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Kurre b. Hâlid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd b. Hilâl rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Eîiû Bürde rivayet etti. (Dedi ki) : Ebû Mûsâ sunu söyledi:
— Yanimda Es/arîlerden iki zât oldugu halde Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellemYe geldim. Biri sagimda digeri solumda idi. Bunlarin ikisi de vazife istediler. Peygamber (Sailallahii A leyhi ve Selle/n) misvaklaniyordu. Bunun üzerine :
«Ne diyorsun yâ Ebâ Mûsâ?» yûhut «Yâ Abdallah b. Kays!» dedi. lîen de :
— Seni hak (dîn) ile gönderen Allah'a yemîn ederim ki, bunlar kalplerinde olani bana söylemediler. Ben bunlarin vazife Isteyeceklerini bilemedim, dedim. Ama dudaginin altinda misvakînin yükseldigini (hâlâ) görür gibiyim. Ya «Ien» edati ile yahut «lâ» ile (konusarak) :
«Biz isimize, isteyeni tâyin etmeyiz! Lâkin sen git yâ Ebâ Mûsâ!» yahut «Yâ Abdallah b. Kays!» dedi. Ve onu Yemen'e gönderdi. Sonra onun pesinden Muâz b. Cebel'i yolladi. Muâz onun yanina varinca :
— (Ebû Mûsâ ona) Buyur etti; ve ona bir yastik serdi. Bir de bakti ki, Ebû Musa'nin yaninda bagli bir adam var!
— Bu kim? diye sordu. Ebû Mûsâ:
— Bu bir yahudi idi; müslüman oldu. Sonra tekrar kendi dînine, kötülük dînine döndü ve yahudî oldu, dedi. Muâz:
— Bu adam öldürülünceye kadar oturmam! Allah'in ve Resulünün hükmü budur, dedi. Ebû Mûsâ :
— Otur! Evet! Dedi. Muâz :
— O öldürülünceye kadar oturmam! Allah'in ve Resulünün hükmü budur! Dedi. Bu üç defa tekerrür etti. Nihayet onun öldürülmesini emretti; ve öldürüldü. Sonra (Muâz'la Ebû Mûsâ) geceleyin namaz kilmayi müzâkere ettiler, de biri (yâni Muâz) :
— Bana gelince : Ben hem uyurum hem namaza kalkarim. Uykum esnasinda da namazimda umdugumu umarim! Dedi.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbu istitâbeti'l-Mürteddîn» ile «Icâre» ve «Ahkâm» bahislerinde tahrîc etmistir.
Hz. Ebû Mûsâ El-Es'arî 'nin ismi Abdullah b. Kays'dir. Râvi, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)i Efendimizin:
«Yâ Ebâ Mûsâ» mi yoksa «Yâ Abdullah b. Kays» mi dediginde sekk ettigi gibi «Ien» edati ile mi yoksa «lâ» ile mi söz ettiginde de sekk etmistir.
Feyg&mber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Hz. Ebû Mûsâ ile Muâz b. Cebe1'in ikisini de Yemen'e ayri ayri vilâyetlere vali göndermistir. Muhtelif rivayetlerden anlasiliyor ki, orada birbirlerini zaman zaman ziyaret ederlermis. Ebû Mûsâ (Aleyhisseiâmj'in Hz. Muâz'in altina yastik koymasi ona ikram içindir. Araplar fazla ikram etmek istedikleri müsafirlerini yastik üzerine oturturlardi. Taberâ-n î 'nin rivayetine göre Hz. Muâz Yahudi 'nin bagli oldugunu görünce Ebû Mûsâ 'ya : «Be kardesim, sen insanlara iskence için mî gönderildin? Biz ancak onlara dinlerini ögretmek, faydali seyleri emretmek için gönderildik!» demis. Fakat yahudi 'nin irtidâd ettigini anlayinca : «Muhammed'i hak (dîn) ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, onu atesle yakmadikça yerimden ayrilmam!» demistir. Bunun üzerine odun getirilerek ates yakilmis; ve yahudî atese atilmis. Kitabimizin rivayeti ile bu rivayetin arasi söyle bulunur: Yahudî evvelâ boynu kiliçla kesilerek öldürülmüs; sonra cesedi ateste yakilmistir. Bundan anlasilir ki, Hz. Ebû Mûsâ ile Muâz (Radiyallahû. anh)'nw mezheb-lerine göre ibret için atesle ta'zîb caizdir. Hz. A1î'nin zindiklari yaktigi rivayet olunmustur. Dâvûdî diyor ki: «Hz. A1î'nin zindiklari yakmasi hatâ degildir. Çünkü Peygamber SSallallahü Aleyhi ve Sellem) bir cemâate:
«Eger filân ve filâna rastlarsaniz onlari atesle yakin!» buyurmustu; sonradan :

«Onlara rastlarsaniz öldürün! Zîra Allah'in azabi ile ceza vermek dogru degildir.» buyurdular. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) rizâ halinde olsun, gadab halinde olsun ancak hakki söyler. Teâlâ Hazretleri:
(O nevadan söz söylemez.) buyurmustur.
«Bu üç defa tekerrür etti.» cümlesi Hz. Muaz'm sözünün tetim-mesidir. Yâni «Bu adam öldürülmedikçe oturmam!..» sözünü üç defa tekrarlamistir. Ebû Dâvûd 'un bir rivayetinde Muâz'la Ebû Mûsâ 'nin ikisi de sözlerini üçer defa tekrarladiklari bildirilmistir. Bu takdirde bu söz râvinin olur.

Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Mürtedi öldürmek vaciptir. Ulemâ bu hususta ittifak halinde iseler de tevbe etmesini istemek vacip mi yoksa müstehab mi oldugu, tev-benin müddeti ve kabulü, keza bu hususta kadinin da erkek gibi olup olmadigi ihtilaflidir. Cumhûr-u ulemâya göre tevbe etmesi istenir. Mâ1ikî1er'den Ibnü'l.Kassâr bu hususta sahabenin icmâi oldugunu nakletmistir. Tavus, Hasen, Hanefîler 'den Ebû Yûsuf, Mâlikîler 'den Mâcisûn ve Zahirîler mürtedden tevbe istenmiyecegine kail olmuslardir. Tevbe ederse Allah indinde faydasi olsa bile katli sakit olmaz; çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve $ellem) Efendimiz:
«Bîr kimse dînini degistirirse onu Öldürün!» buyurmustur. Atâ'a göre mürted müslüman olarak dogdu ise kendisinden tevbe istenmez. Kâfir olarak dogdu da müslüman oldu ve tekrar irtidâd etti ise tevbesi istenir.
Bu tevbe istemenin vâcib mi müstehab mi oldugu Ihtilaflidir. Imam Âzam 'la, îmam Mâ1ik'e, Ahmed ve Ishâk'a, bir kavlinde Sâfiî'ye göre tevbe müddeti üç gündür. Hz. Alî'den bir ay oldugu rivayet edilmistir. Cumhura göre tevbe etmeyen mürted kadin da erkek gibidir; o da öldürülür. Imam Âzam'la bir cemaat öldürülmeyecegine kail olmuslardir. Hasen ile Katâde'ye göre kadin câriye olur. Bu kavil Hz. A1î'den de rivayet olunmustur.
2- Sehirlerin valileri ölüm ve diger serî cezalari tatbik ederler. Imam Âzam'la Imam Mâlik, Safii ve diger bütün ulemanin mezhepleri budur. Yalniz Küfe ulemâsina göre «hudûd-i ser'iyye» denilen ser'i cezalari ancak sehirlerin fukahasi tatbik ederler. Kaymakam ve muhtar gibi köy isleri ile mesgul olan memurlar bu isi yapamazlar.
Vazifeleri mutlak olup bir nevi' hükme mahsus olmayan hâkimlerin hudûd-i ser'iyyeyi tatbik edip edemeyecekleri ihtilaflidir.

4- Zaruret Yokken Emir Olmanin Keraheti Babi

16- (1825) Bize Abdülmclik b. Suayb b. Leys_ rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam Suayb b. Leys rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Leys b. Sa'd rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Yezîd b. Ebî Habîb, Bekir b. Amr'dan, o da Haris b. Yezîd El-Hadramfden, o da Ibni Huceyrate'l-Ekbcrdeii, o da Ebû Ztrr'den naklen rivayet etti. Ehû Zerr söyle demis ;
— Yâ Resûlâllah! Beni vâlî yapmiyor musun? Dedim. Bunun üzerine eli ile omuzuma vurdu. Sonra :
«Yâ Ebâ Zerr! Sen zayifsin. Bu vâiîlik bir emânettir. Gerçekten ktyâ-met gününde o kepazelik ve pismanliktir. Yalniz onu hakki Ile alarak o hususta üzerine düseni yapan müstesna!» buyurdular.

17- (1826) Bize Züheyr b. Harb ile Ishâk b. Ibrahim, ikisi birden El-MukrîJden [4] rivayet ettiler. Züheyr (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Yc-zîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd b. Ebî Eyyûb, Ubeydullah b. Ebî Ca'fer El-Kurasî'den, o da Salim b. Ebî Salim [5] El-Ceysânî'den, o da babasindan, o da Ebû Zerr'den naklen rivayet etti ki, ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Setlem):
«Yâ Ebâ Zerr! Gerçekten ben sonI zayif görüyorum. Ben senin için kendime sevdigim seyi severim. Sakin Iki kisî üzerine hâkim olma! Ve sakin yetîm malina velî olma!» buyurmuslar.
Bu hadîs-i serif devlet vazifesi istemekten kaçinmak hususunda büyük bir kaidedir. Bilhassa böyle bir vazifeyi

görmekten âciz olanlar için pek mühim bir tenbîhtir.
Hadîste zikri geçen kepazelik ve pismanlik, vazifeye ehil olmayanlar, yahut ehil olup da âdilâne is görmeyenler hakkindadir. Böyleleri kiyamet gününde rezil edilecek ve yaptiklarina pisman olacklardir. Vazifeye ehil olup da dürüstlükle is görenlere ise büyük fazilet vardir. Eu babta birçok sahîh hadîsler ve icmâ-i ümmet vardir. Ancak pek mühim ve tehlikeli oldugu için Peygamber (Saltallnhii Aleyhi ve Sellem) Efendimiz ondan sakinmayi tavsiye buyurmus; seleften birçok ulema da tazyiklere ma'rûz kaldiklari halde eziyyete katlanmayi vazife kabulüne tercih etmislerdir. Imam Âzam'm kadiligi kabul etmedigi için hapsedilerek her gün bir sopa ilâvesi ile dövüldügü ve hapishanede dayaktan öldügü meshurdur.

5- Âdil Hükümdarin Fazileti, Zalim Olanin Cezasi; Teb'aya Karsi Yumusak Davranmaya Tesvik ve Onlara Mesakkat Vermekten Nehi Babi

18- (1827) BIze Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Züheyr b. Harb ve Ib-nü Nümeyr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Amr'-dan (yâni Ibni Dinar'dan), o da Amr h. Evs'den, o da Abdullah b. Arar'-dan naklen rivayet etti. Ibnü Nümeyr ile Ebû Bekir: (Onu Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) e ref ederek) dediler. Züheyr'in hadîsinde ise su ibare vardir: (Demis ki) : Resûlüllah {SdlaliahÜ ALejh'i ve Sellem):
«Süphesiz ki, adaletle is görenler, Allah katinda nurdan minberler üzerinde Rahman (Azze ve Celle) 'nin yemininde olacaklardir. Onun her Iki yedi sagdir. Bunlar, hükümlerinde ve aileleri ile mütevellisi olduklari kimseler hakkinda adalet gösterenlerdir.» buyurdular.
Muksit: Adaletle is gören demektir. Kaasit ise : Zulmedendir. Yâni bu kelime «if'âl» babindan kullanilirsa adalet, «sülâsî mücerred» olarak kullanilirsa zulüm mânâsina gelir.
Âdil hâkimlerin kiyamet gününde nurdan minberler üzerinde bulunmalari Kaadî Iyâz'a göre hakikat da olabilir; yüksek mevkilerden kinaye de Nevevî ise bu sözün hakikat mânâsinda kullanilmis olmasini daha zahir görmekte ve : «Onlar hakîkaten minberler üzerinde olacaklardir. Onlarin menzilleri de yüksektir.» demektedir.
Âdil hâkimlerin bir de Allah Teâlâ'nin yemininde olacaklari bildiriliyor.
Yemîn : Sag taraf, sag el gibi mânâlara geldigi gibi, yine bu hadîste zikredilen «yed» de el demektir. Binâenaleyh tercemede:
«Allah'in sag tarafinda olacaklardir.» «Onun her iki eli sagdir.» demek icâb ederdi. Fakat hadîs-i serîf sifat hadîslerinden oldugu için buradaki «yemin» ve «yed* kelimeleri mütesâbih (yâni bu dünyâda mânâsini anlamaya imkân ve ümîd bulunmayan) kelimelerdendir. Mütesâbih-ler hakkinda ulemânin ihtilâf ettiklerini evvelce görmüstük. Burada da bir nebze isaret edelim:
Ulemâdan bâzilari: «Biz bu gibi kelimelere inanir; te'vîli hakkihda söz etmeyiz; mânâlarini bilmeyiz. Yalniz zahirî mânâlarinin murâd olmadigina i'tikad ederiz. Onlarin Allah'a lâyik mânâlari vardir. Ama o mânâlari yalniz Allah bilir.» demislerdir. Selef ulemânin ve bâzi kelâm âlimlerinin mezhepleri budur.
Bir takim ulemâ ise mütesâbihlerin yerine göre te'vfl edilecegine kaildirler. Ekseri kelâm ulemâsinin sözleri budur. Bu takdirde Kaadî Iyâz «yemîn»'den iyi hâl ve yüksek mertebe kasdedilmis olacagini söylemistir. îbni Arafe 'nin beyanina göre Araplar iyi ve makbul isi saga, ziddini da sola nisbet ederlermis. Yemin yümn yâni ugur ve bereketten alinmistir.
Onun her iki yedi sagdir.» cümlesi, buradaki «yemîn» kelimesinden uzuv mânâsi kasdedilmedigne tenbîhtir. Zira el, sag gibi seyler Allah Teâlâ hakkinda imkânsizdir.
«Bunlar hükümlerinde ve aileleri ile mütevellisi olduklari kimseler hakkinda adalet gösterenlerdir.» cümlesinin mânâsi : Bu fazilet, üzerine aldigi hilâfet, valilik, hâkimlik yahut yetîm malinda, vakif ve emsalinde müvellîlik gibi hukukta adalete riâyet edenlere mahsustur, .demektir.

19- (1828) Bana Hârûn b. Saîd El-Eylî rivayet etti. (Dedi ki) :
Bize Ibni Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Harmele, Abdurrahmân b. Sümâse'den rivayet etti. (Söyle demis) :

Âise'ye bir sey sormaya geldim.
— Sen kimlerdensin? Diye sordu. Ben de:
— Misirlilardan bir adamim! Dedim. Müteakiben Âise:
— Bu gazanizda sizinkinin size karsi muamelesi nasildi? Diye sormus. O da:
— Kendisinden bir fenalik görmedik. Bizden birimizin devesi ölse hemen ona deve verir; kölesi ölse köle verir; yiyecege mufatâc olsa yiyecek verirdi. Demis. Bunun üzerine Âise sunu söylemis:
— Beri bak! Besûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den isittigim bir seyi sana haber vermekten, onun kardesim Muhammed b. Ebî Bekr'e yaptiklari beni men'edemez! Su evimde:
«Allahim! Bir kimse ümmetimin umurundan bir vazîfe alir da onlara zorluk gösterirse sen de ona zorluk göster! Bir kimse ümmetimin umurundan bir vazife alir da onlara hos muamele ederse, sen de ona hos muamele eyle!» buyurdular. "

(...) Bana Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Mehdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr b. Hâzim, Harmeletü'l-Misrî'den, o da Abdurrahmân b. Sümâse'den, o da Âise'den, o da Peygamber (Saitaltahü Aleyhi ve Settem)'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.
Hz. Âise 'nin ismini vermeden muamelesini sordugu kumandan Amr b. Âs (Radiyallahu anh) dir. Kardesi Muhammed b. Ebî Bekr'i onun öldürdügüne isaret ederek : «Kardesim Muhammed b. Ebî Bekr'e yaptiklari...» demistir.
Vak'a sudur : Hz. A1î (Radiyallahu anh) Muhammed b. Ebî Bekr'i Misir'a vâlî ta'yîn etmisti. Muâviye (Radiyallahu anh) tarafindan üzerine Amr b. Âs gönderildi. 38. Hicrî tarihinde aralarinda vuku' bulan muharebede Muhammed b. Ebî Bekir yenildi. Ve hasminin eline esîr düserek gaddârâne sehîd edildi. Bu katlin nasil yapildigi ihtilaflidir. Bâzilari harbde vuruldugunu söylemis; bir takimlari esîr edilerek öldürüldügünü bildirmislerdir. Harpten sonra na'simn bir esek Iasesi içinde bir harabede bulunarak yakildigini iddia edenler de vardir. Hz. Âise 'nin bu vak'aya pek üzüldügü: «O benim kardesim ve âhiret oglum idi.» diyerek bir daha ölünceye kadar pismis et yemedigi, rivayet olunur.
Hadîs-i serif, fazilet sahibi bir kimsenin faziletinin anilmasi gerektigine, buna düsmanlik, güceniklik gibi seylerin mâni' olmamasina ve keza insanlara hos muamele edilmesi lâzim geldigine delildir. Bu mânâda hadîsler çoktur.

20- (1829) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys rivayet etti. H,
Bize Muhammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Nâ-fi'den, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Saliailahü Aleyhi ve Sellem)*den naklen rivayet etti ki, söyle buyurmuslar:
«Hepiniz çobansiniz; ve hepiniz sürüsünden mes'üldür. Insanlara hükmeden emîr bir çobandir; o sürüsünden mes'üldür. Kisi ailesi fertlerine çobandir. O da onlardan mes'üldür. Kadin kocasinin evine ve çocuklarina çobandir; o da onlardan mes'üldür. Köle, sahibinin malina çobandir; o da ondan mes'üldür. Dikkat!.. Imdi hepiniz çobansiniz; ve hepiniz sürüsünden mes'üldür.»

(...) Btze Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bisr rivayet etti. H.
Bize Ibni Numeyr dani rivayet etti, (Dedi ki) ; Bize babam rivayet etti. H.
Bize Ibnü'l-Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid (yâni Ibni'i-Hâris) rivayet etti. H.
Bize Ubeyduilah b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya (yâni El-Kat tan) rivayet etti. Bunlarin hepsi Ubeyduilah b. Ömer'den rivayet etmislerdir. H.
Bize Ebu r-Kabî' ile Ebû Kâmil dahi rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hammâd b. Zeyd rivayet etti. H.
Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ismail rivayet etti, bunlarin hepsi Eyyûb'dan rivayet etmislerdir. H.
bana Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Ebi Füdeyk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dahhâk

(yâni Ibni Osman) haber verdi. H.
Bize Harun b. Saîd El-Eylî dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Üsâme rivayet eyledi.
Bu râvilerin hepsi Nafi1 den, o da Ibnü Ömer'den naklen, Leys'in Nâfi'den rivayeti gibi rivayette bulunmuslardir.

(...) Ebû Ishâk dedi ki: Bize de Hasen b. Bisr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Nümeyr, Ubeydullah'dan, o da Nâfi'den, o da Ibnü Ömer'den bu hadîsi, Leys'in Nâfi'den rivayeti gibi rivayet etti.

(...) Bize Yahya b. Yahya ile Yahya b. Eyyûb, Kuteybe b. Saîd ve Ibnü Hucr, hep birden Ismail b. Ca'fer'den, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet ettiler. (Söyle demis): Resûlüllab (SallaÜahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki... H.
Bana Harmeletü'bnü Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îbnÜ Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihâb'dan, o da Salim b. Abdillâh'dan, o da babasindan naklen haber verdi. Babasi söyle demis:
Ben ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i söyle buyururken isittim...
Râvi hadisi, Nâfi'in tbni Ömer'den rivayet ettigi hadîs mânâsinda rivayet etmistir.
Zühli'nin hadîsinde : Zannederim :
«Kisi babasinin malinda çobandir; ve sürüsünden mes'üldür.» buyurdu; dedi, ibaresini ziyade etmistir.

(...) Bana Ahmed b. Abdirrahman b. Vehb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana amcam Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana bir adam (adim söyledi) ve Amr b. Haris, Bükeyr'den, o da Büsr b. Saîd'-. den naklen haber verdiler; ona da Abdullah b. Ömer, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den bu mânâ ile rivayet etmis.
Bu hadîsi Buhâri «Istikraz», «Cumua» ve «Itk» bahislerinde tahrîc etmistir. «Râî» çoban demektir. Burada ondan murâd: Koruyucu, emniyetli ve elinin altinda olanlarin iyi halde olmasina dikkat eden kimsedir.
Hadîsi-i serif bir kimsenin idaresi altinda bulunanlara karsi adaletli olmasi gerektigine delildir. Adaletle muamele ederse pek mükâfata nail olur. Aksi takdirde idaresi altinda bulunanlarin her biri ondan hakkim isteyecektir.

21- (142) Bize Seybân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'l-Esheb, HasenMen rivayet etti. (Demis ki) : Ubeydullah b. Ziyâd, Ma'kil b. Yesâr El-Müzenî'yi ölüm döseginde iken dolasti da Ma'kil sunu söyledi:
Ben sana Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemyden isittigim bir hadîsi söyleyecegim. Benim için (daha) hayât oldugunu bilsem (onu) sana söylemezdim. Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)yi:
«Allah'in bîr sürüye çoban yaptigi hiç bîr kul yoktur ki, öldügü gün sürüsüne hiyanet etmis olarak ölsün de Allah ona cenneti haram kilmasin!» buyururken isittim.

(...) Bize bu hadîsi Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Zürey', Yûnus'dan, o da Hasan'dan [6] naklen haber verdi. Söyle demis: Ma'kil b. Yesâr hasta iken tbni Ziyâd onun yanina girdi...
Râvi, Ebû'l-Esbeb'in hadîsi gibi rivayette bulunmus; sunu da ziyâde eylemistir: «Bunu bana bu günden evvel söylemeli degil mi idin? Dedi.
— Sana söylemedim (iste) yahut) : Sana söyleyecek degildim! cevâbini verdi.»

22- (...) Bize Ebû Gassân El-Mismai ile Ishâk b. tbrâhîm ve Muhammed b. El-Müsennâ da rivayet ettiler. (Ishâk: Bize haber verdi, tâbirini kullandi. Ötekiler: Bize Muâz b. Hisâm rivayet etti; dediler.) (Demis ki) : Bana babam, Katâde'den, o da Ebû'l-Melîh'den naklen rivayet etti ki, hastaliginda Ma'kil b. Yesâr'in yanina Ubeydullah b. Ziyâd [7] girmis. Ma'kil ona:
— Ben sana bîr hadis söyliyecegim! ölüm hâlinde olmasam onu sana söylemezdim. Ben Resûlüllah (Sailallahü

Aleyhi vcSellem)'i:
«Eger bir âmir müslümanlarin isini üzerine alir; sonra onlar için çalisip samimiyet göstermezse onlarla birlikte cennete giremez!» buyururken isittim, demis.

(...) Bize Ukbe b. Mükrem El-Ammî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yâkûb b. Ishâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Sevâde b. Ebî'l-Esved haber verdi. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti, ki Ma'kil b. Yesar hastalanmis da, Ubeydullah b. Ziyâd onu dolasmaya gelmis...
Râvi, Hasen'in Ma'kil'den rivayet ettigi hadîs gibi rivayette bulundu.
Bu hadîsi Buhâri «Ahkâm» bahsinde tahrîc etmistir.
Hadîsin serh ve îzâhi «îman» bahsinde geçmisti. Hulâsasi sudur: Hiyaneti helâl i'tikad eden kâfir olur; ve ebediyyen cennete giremez. Fakat helâl itikad etmezse dînden çikmaz; ancak cennete ilk giren bahtiyarlarla beraber olamaz. Bu gecikme ona bir cezadir. Cezasi ya cehennemde yanmakla, ya hesab aninda yahut baska yerde verilir.
Hz. Ma'ki1'in : «Benim için (daha) hayât oldugunu bilsem (onu) sana söylemezdim» sözü o ana kadar bu hadîsi söylemekten çekindigini gösteriyor. Buna sebep kendisine bir fenalik yapilacagindan korkmasi olabilir. Ölecegini anlayinca bildigi bir seyi müslümanlardan gizlemis olmamak için söylemistir. Çünkü ilmin baskalarina teblîgi emrolunmustur.

23- (1830) Bize Seybân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr b. Hâzim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasan rivayet etti ki: Âiz b. Amr Resûlüllah(Sallallahü Aleyhi ve Seltem)'in ashâbindandi— Ubeydullah b. Ziyâd'in yanina girerek sunlari söylemi;:
— Ey ogulcugum! Ben Resû\ü\\âh (Sallaltahü Aleyhi ve Sellem)'i: «Süphesiz çobanlarin en kötüsü insafsiz deve bakicilaridir. Sakin onlardan olma!»buyururken isittim. Bunun üzerine (Ubeyduliah) ona:
— Otur! Sen ancak Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ashabinin kepegindensin! Demis. O da:
— Onlarin kepegi var mi idi ki? Kepek ancak onlardan sonra hem de onlardan baskalarinda oldu! cevabini vermis.
Görülüyor ki vâlî Ubeydullah Hz. Aiz'in nasihatinden alinarak kendisini küçümsemis, fakat Âiz (Radtyaltahp anh) 'dan akar sulan durduracak kadar fasîh ve yerinde bir cevâp almistir. Filhakika sahâbe-i kiramin hepsi bu ümmetin büyükleri, seçkinleri ve kendilerinden sonra gelenlerin efdalleridir. Onlarin hepsi âdil olup içlerinde kepege ayrilacak tek kimse yoktur. Hadîsi karistirarak rivayet eden râviler onlardan sonra zuhur etmistir. Binâenaleyh kepege çikarilacak râvileri ashâb zamaninda degil, onlardan sonraki devirlerde aramak îcâb eder.
Hadîs-i serifteki kepek sözü, un kepeginden istiare edilmis olup mertebesi düsük, asagi dereceli kimse mânâsinda kullanilmistir.

6- Hiyanetin Agir Sekilde Haram Kilinmasi Babi

24- (1831) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Is-mâîl b. Ibrahim, Ebû Ha yy ân'dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hürey-re'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Bir gün Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) aramizda ayaga kalkarak hiyaneti andi. Onu büyüttü; onun hâlini de büyüttü. Sonra söyle buyurdu:
«Sakin sizden birinizi kiyamet günü, boynunda bögürmesi olan bir deve oldugu halde gelerek : Yâ Resûlâllaht Beni kurtar! Derken, kendimi de: Senin için bir seye mâlik degilim; ben sana teblig ettim; diye cevap verirken bulmayayim! Sakin sizden birinizi kiyamet günü boynunda kisneyisi olan bîr at oldugu halde gelerek : Yâ Resûlâllah! Beni kurtar' Derken, kendimi de : Senin için hiç bîr seye mâlik degilim; ben sana teblig ettim; diye cevap verirken bulmayayim] Sakin sizden birinizi kiyamet günü boynunda meleyisi olan bir koyun oldugu halde gelerek : Yâ Resûlâllah! Beni kurtar! Derken, kendimi de : Senin için hiç bir seye mâlik degilim; ben sana teblig

ettim; diye cevap verirken bulmayayim! Sakin sizden birinizi kiyamet günü boynunda çigligi olan bir kimse oldugu hâlde gelerek : Yâ Resûlâllah 1 Beni kurtar! Derken, kendimi de : Senin için hiç bir seye mâlik degilim; ben sana teblig ettim! diye cevap verirken bulmayayim! Sakin sizden birinizi kiyamet günü, boynunda dalgalanan giysiler oldugu halde gelerek : Yâ Resûlâllah! Beni kurtar! Derken, kendimi de : Senin için hiç bir seye mâlik degilim; ben sana teblig ettim! Diye cevap verirken bulmayayim! ÇcVmi sHden birinizi kiyamet günü, boynunda alt:nt gümüs oldugu halde gelerek : Yâ Resûlâllah! BenI kurtar! Derken, kendimi de: Senin için hiç bir seye mâlik degilim; ben sana teblig ettim. Diye cevap verirken bulmayayim!»

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrahîm b. Süleyman, Ebû Hayyân'dan rivayet etti. H.
Bana Züheyr b. Harb dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Ebû T^-yyan' ile Umara b. Ka'kaa'dan, bunlarin hepsi Ebû Zür'a'dan, o da Ebû .yre'den naklen Ismail'in Ebû Hayyân'dan rivayet ettigi hadîs gibi »yette bulundu.

25- (...) Bana Ahmed b. Saîd b. Sahr Ed-Dârimî de rivayet ettiJ, (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Harb rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Ham-mâd (yâni Ibni Zeyd) Eyyûb'dan, o da Yahya b. Saîd'den, o da Ebû Zür'a b, Amr b. Cerîr'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) hiyaneti anarak onu büyüttü.
Ve râvi hadîsi kissa eylemistir. Hammâd: «Bilâhare Yahya'yi bu hadîsi rivayet ederken isittim. Bize Eyyub'un kendisinden rivayet ettigi gibi rivayette bulundu.

(...) Bana Ahmed b. Hasan b. Hirâs da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Ma'mer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülvâris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyûb, Yahya b. Saîd b. Hayyân'dan, o da Ebû ZürVdan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber {Sailallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen yukarikilerin hadîsi gibi rivayette bulundu.
Bu hadîsi Buhâri «Zekât» ve «Cihâd» bahislerinde tahrîc etmistir.
Hadîs-i serif gdfeûl yâni hiyanetin siddetle haram olduguna delildir. Gulûlün asli hiyanet demekse de sonradan ganimete hiyanet mânâsinda kullanilmistir. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) bu hadîste: «Sakin ganimet malini hiyanetle yeyip de kiyamette benden yardim istemeyin! Zira size bu hususta hiç bir yardim yapamam! Demek istemistir. Anlasiliyor ki, ganimet malindan asirilan her sey kiyamet gününde asiranin boynunda asili olarak gelecektir. Bundan murâd: «Kimseyi bütün mahser halki huzurunda rezîlü rüsvay etmektir. Hadîs-i serif:
«Her kim ganimeti asirirsa, kiyamet gününde asirdigi seyle gelecektir.» [8] âyet-i kerîmesinin tefsir ve izahidir.
Kaadi Iyâz'in beyanina göre bu siddet ve gadabi Peygamber (SailaUahü A leyhi ve Sellem) Efendimiz evvel emirde gösterecektir; çünkü emirlerine muhalefet edilmistir. Sonra bütün günahkârlara sefaat edecektir.

Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Ulemâ ganimete hiyanetin siddetle haram ve büyük günahlardan olduguna ittifak etmislerdir.
2- Hiyanet eden kimsenin asirdigi mali ordu dagilmadan kumandana iade etmesi gerekir. Ulemâ bu hususta da ittifak halindedirler. Yalniz ordu dagilir da hak sahibi olan gazilere haklarini ulastiramazsa ne yapacaginda ihtilâf etmislerdir. Bâzilarina göre asirdigi seyin beste birini devlet reisine teslim eder, geri kalanini sadaka verir. Hasan-i Basrî ile Imam Mâlik, Evzâî, Leys , Zühri, Sevrî ve Imam Ahmed'in mezhepleri bu oldugu gibi ayni kavil Ibni Mes'ûd, Ibni Abbâs ve Muâviye (Radiyallahü anhûm) hazerâtindan da rivayet olunmustur.
Imam Safiî ile bir cemaat malin devlet reisine yahut hâkime teslimi gerektigini söylemislerdir. Onlara göre asirilan ganimetin sâir kayip mallardan bir farki yoktur. Bir insan baskasinin malini sadaka olarak veremez. Yalniz Ibni Mes'ûd (Radiyallahu anh) 'dan bir rivayete göre sahibini bilmedigi bir mali tesadduk edebilir.

3- Ganimeti asiran kimseye ne ceza verilecegi de ihtilaflidir. Cumhura göre hükümdar suçlunun hâline bakarak münasib gördügü ta'zîr cezasini verir, fakat onun esyasini yakmaz. Imam Âzam 'la, Safiî, Mâlik ve sahabe ile tabiînden birçok zevatin mezhepleri budur.
Hasan-i Basrî, Imam Ahmed, îshâk, Mekhû1 ve Evzâî'ye göre bütün esyasi yakilir. Evzâî bundan silâhi ile üzerindeki elbiseyi istisna etmis; Hasan-i Basrî dahî hayvani ile mushafinin yakilmayacagina kail olmustur.

7- Me'murlara Hediyyelerin Haram Kilinmasi Babi

26- (1832) Bize Ebü Bekir b. EM Seybe ile Amru'n-Nâkid ve Ibnü Ebî Ömer rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Bekir'indir. (Dediler ki) : Bize Süf-yân b. Uyeyne, Zührî'den, o da Urve'den, o da Ebû Humeyd Es-Saidî'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :

Resûlüllah (SallaUahU Aleyhi ve Seltem) Esd (kabilesin)'den Ibnü'1-Lütbiyye [9] denilen bir adami me'mur yapti. (Amir'la Ibnü Ehî Ömer: Sadaka üzerine me'mur dediler.) (Bu zât vazifeden) geldigi zaman:
— Bu sizin; bu da benim; bana hediyye edildi, dedi. Bunun üzerine Resûlüllah (SallaÜahü Aleyhi ve Sellem) minber üzerinde ayaga kalkarak Allah'a hamdü sena etti. Ve sunlari söyledi :
«Benim gönderdigim bir me'mûra ne oluyor ki: Bu sizin; bu da bana hediyye edildi; diyor! Babasinin yahut anasinin evinde otursa da kendisine hediyye edilecek mi, edilmiyecek mi baksa idi ya! Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz o sadakadan bir sey ele geçirirse kiyamet gününde onu boynunda tasiyarak getirecektir. Bögürmesi olan bir deve, yahut ögürmesi olan bîr inek veya mele-yen bir koyun!..
Sonra ellerini kaldirdi. Hattâ koltuklarinin beyazmi gördük. Sonra iki defa:
«Allahim! Teblig ettim mi?» buyurdu.

(...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. (.Dedi-ler ki) : Bize Abdürrazzâk baber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Zühri'-den, o da TJrve'den, o da Ebû Humeyd Es-Sâidî'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Peygamber (Sallattahü Aleyhi ve Sellem) Ezd (kabilesin)'den bir adam olan Ibnü'l-Lütbiyye'yi sadaka üzerine me'mur tâyin etti. Sonra Ibnü'l-Ltitbiyye (zekât) mali (ni) getirerek Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemye verdi. Ve:
— Bu sizin maliniz; su da bana verilen bir hediyyedir, dedi. Peygamber tSallallahü Aleyhi ve Sellem) de ona:
«Babanin ve ananin evinde otursan da sana hediyye edilecek mi, edil-miyecek mi baksa idin yâ!» buyurdular. Sonra Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) hutbe okumak için ayaga kalkti...
Bundan sonra râvI, Stifyan'in hadisi gibi rivayette1 bulunmustur.

27- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Ala' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hisâm, babasindan, o da Ebû Humeyd Es-Sâîdî'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Resûlüllah (SaUaSlahü A leyhi ve Sellem) Ezd (kabilesin)'den Ifenü'I-Ütbiyye denilen bir adami Benî Süleym'in sadakalarina rae'mur tâyin etti. Geldigi zaman onu hesaba çekti. Adam:
— Su sizin maliniz; bu da hediyyedir, dedi.
Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Babanin ve ananin evinde otursaydin ya dogrucu isen hediyyen sana gelsin!» buyurdu. Sonra bize hutbe okudu. Ve Allah'a hamdü sena etti. Sonra sunlari söyledi:
«Bundan sonra (malûm ola ki)! Ben sizden bir adami Allah'in benim idareme verdigi yerlerden bir vazifeye ta'yîn ediyorum da, gelerek : Su sizin maliniz; bu da bana verilen bir hediyyedir; diyor. Babasinin ve anasinin evinde otursaydi ya dogrucu Ise hediyyesi kendisine gelsin! Vallahi eger sizden biriniz hakki olmaksizin ondan bir sey alirsa kiyamet gününde Allah Teâlâ'ya, onu tasir hâlde kavusur. Sizden birinizin bögüren bir deve yahut

bögürmesi olan bir inek veya meleyen bîr koyun tasiyarak Allah'a kavustugunu ben mutlaka bilecegim!»
Sonra ellerini kaldirdi. Hattâ koltuklarinin beyazi göründü. Ve : «Allahim! Teblig etlim mî?» dedi. (Bunu) gözüm gördü; kulagim isitti.

28- (...) Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abde ile Ibnü Nümeyr ve Ebû Muâviye rivayet ettiler. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dürrahîm b. Süleyman rivayet etti. H.
Bize Ibnü Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân rivayet etti. Bunlarin hepsi Hisâm'dan bu isnâdla rivayette bulunmuslardir.
Abde ile Ibnü Nümeyr'in hadîslerinde Ebû Üsâme'nin dedigi gibi: «Geldigi zaman onu hesaba çekti.» cümlesi vardir.
tbnü Nümeyr hadîsinde ise: «Vallahi iyi bilin! Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemîn ederim ki, sizden biriniz o sadakadan bir sey alirsa...» ibaresi vardir. SüIyan'in hadîsinde : «Dedi ki: Gözüm gördü, kulagim isitti. Zeyd b. Sâbit'e de sorun! Çünkü benimle beraber orada idi.» ibaresini ziyade etmistir.

29- (...) Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Seybânî'den, o da Abdullah b. Zekvân'dan —ki bu zât Ebû'z-Zinâd'dir— o da Urve b. Zübeyr'den naklen haber verdi ki. Resûlüllah (Salkllahü Aleyhi ve SeIIem) sudaka üzerine bir adami me'mûr tâyîn etmis. O da birçok seyler getirmis. Ve: Su sizin! Bu da bana hediyye edildi... demeye baslamis... Râvi yukariki hadîs gibi rivayet etmistir. Urve demis ki:
«Ebû Humeydes-Sâidî'ye : Bunu Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den mi isittin? diye sordum.
— Agzindan kulagima! Dedi.»
Bu hadîs Buhar i «Zekât», «Hibe», «Ahkâm», «Nüzûr» ve «Ter-kü'1-Hiyel» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Kitâbü'l-Cirâh»da muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Hadîste geçen sadakadan murâd zekâttir. Yâni zekât toplamak için. tâyîn olunan me'mura verilen hediyye ona haramdir. Bu bir nevi' gulül-dür. Me'mur onu kabul etmekle vazifesinde hiyanet ve sû-i isti'mal yapmis olur. Onun için de cezasi ganimet asiran kimsenin cezasi gibi olacak, me'mur hediyye olarak aldigi seyi yüklenerek mahser yerine getirmek sureti ile kepaze edilecektir.
Hadîs-I serifte verilen bu hediyyenin haram kilinmasinin sebebi me1-mûriyet oldugu bildiriliyor. Yâni me'mûra verildigi için ona haramdir. Memurdan baskasina verilen hediyye ise haram degil, bilâkis müstehaptir.
Hadîsin üçüncü rivâyetindeki : «Meleyen bir koyunu tasiyarak Allah'a kavustugunu ben mutlaka bilecegim!» cümlesi bâzi nüshalarda: «Sakin... meleyen bir koyun tasiyarak Allah'a kavustugunu görmeyeyim!»
seklinde rivayet olunmustur. Nitekim bundan önceki bâbtaki rivayetler de buna benzer sekilde idi. Kaadî Iyâz: «Bu rivayet daha meshurdur; ama evvelkisi «Sahîh-i Müslim»in ekseri râvilerinin rivayetidir.» demistir.
Hâvinin: «Bunu gözüm gördü; kulagim isitti.» demekten maksadi: Ben bunu yüzde yüz biliyorum; bildigimde kat'iyyen süphem yoktur, demektir.
Sevâd: Karalti mânâsina gelir. Burada ondan maksat: Bariz sahislar, birçok esya ve hayvanlardir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Me'murlann hükümet nâmina yaptiklari muamelelerde gelir ve giderleri bilinmek için hesab vermeleri îcâb eder.
2- Allah'in iki veya daha fazla ismini anarak yemini te'kîd etmek caizdir.
3- Hâvinin veya herhangi bir sözü nakleden kimsenin —daha te'sîrli olur ümîdi ile— o sözü dinlerken beraber bulundugu bir sahsi sâhid getirmesi caizdir.

30- (1833) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekf b. Cerrah rivayet etti. (Dedi ki) : Bize

Ismail b. Ebî Hâlid, Kay s b. Ebî Hâzim'den, o da Adiy b. Amirate'l-Kindî'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben Kesûlüllah (SalIallahü Aleyhi ve Sellem) 'i söyle buyu-, rurken isittim:
«Sîzden herhangi bir kimseyi biz me'mur ta'yîr» eder de bir igneyi veya fazlasini bizden gizlerse bu hiyanet olur; kiyamet gününde onu getirir!»
Bunun üzerine Ensârdun siyah bir zât kalkarak onun yanina gitti. Onu hâlâ görür gibiyim. Ve :
— Yâ Resûlâllah! Vazifeni benden kabul eyle! Dedi. Efendimiz: «Sana ne oldu?» diye sordu.
— Seni söyle söyle derken isittim! Dedi. Resûlüllnh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ;
«Halbuki ben onu simdi söylüyorum : Sizden kimi bir zekât isine memur tayin edersek onun azini çogunu getirsin! Ondan kendisine ne verilirse alir; ne yasak edilirse vaz geçer!» buyurdular.

(...) Bu hadîsi bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babamla Muhammed b. Bisr rivayet ettiler. H.
Bana Muhammed b. Râfi' dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti. Bu râvilerin hepsi: Bize Ismail bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etti; demislerdir.

(...) Bu hadîsi bize Ishâk b. Ibrahim El-Hanialî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Fadl b. Mûsâ haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ismâî! b. Ebî Hâlid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Kays b. Ebî Hâzini haber verdi. (Dedi ki) : Ben Adiy b. Amîrate'l-Kindî'yi sunu söylerken isittim : Ben Resûlüllah 'i söyle buyururken isittim...
Râvi, yukarikilerin hadîsi gibi rivayette bulunmustur.
Bu hadîs dahî hüküm itibâri ile yukariki rivayetler gibidir. Râvile-rinden Adiy b. Amîra hakkinda Kaadî I y âz: «Hadîs ricalinden kendisine Umeyra denilen bir kimse bilmiyoruz; bilâkis hepsi Amîra 'dir.» demistir. Buna mukabil Nesâî'nin rivayetinde hem Umeyra hem de Amîra vardir.

8- Hükümdarlara Ma'siyetten Baska Hususta Itaatin Vacib, Ma'siyet Hususunda Itaatin Haram Kilinmasi Babi

31- (1834) Bana Züheyr b. Harb ile Hârûn b. Abdillâh rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Haccâc b. Muhammed rivayet etti. (Dedi ki) : Ibnü Cüreyc sunu söyledi:

(Ey îmân edenler! Allah'a itaat edin! Resulüne ve sizden olan emir sahiplerine de itaat edin!) [10] âyeti Abdullah b. Huzâîe b. Kays b. Adiy Es-Sehmî hakkinda inmis. Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) onu bir seriyyede göndermis. Bana bunu Ya'lâ b. Müslim, Saîd b. Cübeyr'den, o da Ibnî Abbâs'dan naklen haber verdi.
Bu hadîsi Buhâri «Tefsir» bahsinde; Ebû Dâvûd ile Tirmizî «Cihâd»'da; Nesâî «Bey'at», «Siyer» ve «Tefsîr»'de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir. Âyet-i kerîme'de zikredilen ülül-emir onbir sekilde tefsir ve îzâh olunmustur:
1- Bundan murâd âmirlerdir. Ibni Abbâs, Ebû Hüreyre, îbni Zeyd ve Süddî 'nin kavilleri budur.
2- Ikrime'ye göre ülülemir Hz. Ebû Bekir'le Ömer (Radiyallahu anh) 'dir.
3- Bundan murâd bütün ashâbdir. Mücâhid'in kavli budur.
4- Hulefâ-i râsidîn denilen dört halîfedir. Sa'1ebî'nin rivayetine göre Ebû Bekir El-Verrâk buna kail olmustur.
5- Atâ' «Bütün Ensâr ve Muhacirlerdir.» demistir.
6- Sahabe ve tâbiîndir.
7- îbni Keysân'a göre halki idare eden akilli kimselerdir.
8- Ulemâ ve fukahâdir, Câbir b. Abdillâh 'Radiyallahu anh) ile Hasan-i Basrî ve Ebû'l-Âliye 'nin kavilleri budur.
9- Ülülemirden murâd seriyye kumandanlaridir. Meymûn b. Mihrân, Mukaatil ve Kelbî 'nin kavilleri budur.
10- Mücâhid'in bir kavline göre ehl-i ilim ve ehl-i Kur'ân'dir. Imam Mâlik bu kavli tercih etmistir.

11- Bu söz bütün is basinda olanlara âm ve sâmildir; sahih olan da budur.
Abdullah b. Huzâfe (Radiyallahu anh), Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimiz bir seriyyeye kumandan tâyîn etmis; askerlere ona itaat etmelerini emir buyurmus. Abdullah (Radiyallahu anh) askerlerine kizarak:
— Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) tana itaat etmenizi emir bu-yurmadi mi? Demis. Askerler:
— Evet! Emir buyurdu! cevâbini vermisler.
— Öyle ise bana odun toplayin! Emrini vermis. Onlar da odun toplamislar.
— Ates yakin! Demis. Yakmislar:
— Bu atese girin! Demis. Hemen girmek Istemisler. Fakat bazilari arkadaslarini tutarak:
— Biz Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'e ancak atesten kaçtik! Demisler. Ve ates sönünceye kadar bu minval üzere durmuslar. Hz. Abdullah'in da öfkesi geçmis.
Bu hâdise Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in kulagina eristiginde :
«Ona girseler kiyamet gününe kadar çikamazlardi! Itaat ancak mesru olan bir sey hakkindadir!» buyurmuslar. Bunun üzerine itaat âyeti inmis.
Fakat Dâvûdî, îbni Abbâs Hazretlerinden rivayet edilen bu kavle i'tirâz etmis; bunun Ibni Abbâs 'dan baskasi tarafindan bir vehim oldugun bildirdikten sonra sunlari söylemistir: «Çünkü bu kavilde bir seyi o seyin ziddi mânâya hamletmek vardir. Bu hadiste bahsedilen husus, Peygamber fSallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in orada söylediginin aksinedir. Orada : Itaat ancak mesru' olan bir sey hususundadir! buyurmustu. Abdullah ordu kumandani olarak gazaya çikmisti. Derken kizdi. Ates yaktilar. Ve : Bu atese girin! diye emir verdi. Askerin bazilari bundan çekindi; bir takimlari girmek istediler...
Eger âyet önceden indi ise nasil oluyor da baskalarini birakip tâat hususunda Abdullah b. Huzâfe'ye mahsus oluyor! Sayet bu hâdiseden sonra indi ise unutmamali ki, Abdu11ah'm askerlerine sâdece itaat ancak mesru' olan sey hususundadir denilmis; ona niçin itaat etmediniz? denilmemistir...»
Dâvûdîye söyle cevâp verilmistir : «Abdullah b. Huzâfe kissasindan murâd :
«Eger bir seyde münakasa ederseniz onu Allah'a ve Resule arzediverin!» [11] âyetidir. Hz. Abdu11ah'in seriyyesine gereken de bu idi. Kendimizi atese atalim mi atmayalim mi diye münaza'a ederken meseleyi Allah ve Resulüne irca' edeceklerdi. Onlar bunu yapmadilar; âyet onun için inmistir.»

32- (1835) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mugîra b. Abdirrahman El-Hizâniî, Ebû'z-Zinâd'dan, o da A'ruc'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi.
«Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmis; ve her kim bana Isyan ederse Allah'a isyan etmis olur. Bir de kim âmire itaat ederse bana itaat etmis; kim âmire isyan ederse bana isyan etmis olur!» buyurmuslar.

(...) Bu hadîsi bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Uyeyne, Ebû'z-Zinâd'dan bu isnâd ile rivayet etti. Ama «kim âmire isyan ederse bana isyan etmis olur!» cümlesini anmadi.

33- (...) Bana Harmele b. Yahya dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, kendisine haber veren Ibni SIhâb'dan naklen haber verdi. (Demis ki) : Bize Ebû Seleme b. Ab-dirrahmân, Ebû Hüreyre'den, o da Resûlüllah (SaUallahii Aleyhi ve Sellem) den naklen rivayet etti kî:
«KIm bana Itaat ederse Allah'a itaat etmis; her kim bana isyan ederse Allah'a isyan etmis olur; ve kim benim e mîrîme itaat ederse bana itaat etmis; her kim benim emîrime Isyan ederse bana isyan etmis olur!» buyurmuslar.

(...) Bana Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mek-kî b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Cüreyc, Ziyâd'dan, o da Ibni SIhâb'dan, naklen rivayet etti ki, ona da Ebû Seleme b. Abdir-rahmân haber

vermis ki, kendisi Ebû Hüreyre'yI Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular... diyerek tamamiyle yukariki hadisin mislini rivayet ederken dinlemis.

(...) Bana Ebû Kâmil El-Cahderî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Yâlâ b. Atâ'dan, o da Ebû Alkame'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ebû Hüreyre agzindan agzima rivayet etti. (Dedi ki) : Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) 'den dinledim. H.
Bana Ubeydullah b. Muâz dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Bessâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. Her iki râvi demisler kî: Bize Su'be, Ya'lâ b. Atâ'dan rivayet etti. Ö da Ebû Alkame'den, o da Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem)'Acn nakleden Ebû Hüreyre'den yukarikilerin hadîsi gibi dinlemis.

(...) Bize Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdür-razzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmâm b. Münebhih'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamfcer (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen yukarikileriri hadîsi gibi rivayette bulundu.

34- (...) Bana Ebû't-Tahir dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize lbnü Vehb, Hayve'den, naklen haber verdi ki, ona da Ebû Hüreyre'nin âzâd-hsi Ebû Yûnus rivayet etmis. (Demis ki) : Ebû Hüreyre'yi, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den naklen bunu rivayet ederken isittim. Ama: «Kim emîre itaat ederse» dedi. «Benim emîrime» demedi.
Hem mâ m'in Ebû Hüreyre'den rivayet ettigi hadîsinde de böyledir.
Bu hadîsi Buhâri «Ahkâm» bahsinde tahrîc etmistir. Hadîs-i Serif:
«KIm Peygambere itaat ederse Allah'a itaat etmis olur!» [12] âyet-i kerîmesinden alinmistir. Çünkü Cenâb-i Hak Peygamberine itaat olunmasini emir buyurmustur. Binâenaleyh ona itaat eden Allah'a da itaat etmis olur. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'de âmire itaati emretmistir,
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimizin âmirlere itaate son derece ehemmiyet vererek bunu kendine yapilan itaat mertebesine yükseltmesine sebep olarak Hattâbî sunlari söylemistir: «Gerek Kurys, gerekse onlarin pesinden gelen Araplar emirlik nedir bilmezler; kendi kabileleri reislerinden baska kimseyi tanimazlardi. Islâmiyet gelerek kendilerine emirler tâyin edilince bunu hazmedemediler. Hattâ bâzisi itaatten çekindi. Bunun üzerrhe Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) âmirlere itaat etmenin kendisine yapilan itaate, isyanin da kendisine yapilan isyana bagli oldugunu bildirerek onlari âmirlerine itaate tesvik buyurmus; bu suretle tefrikanin önüne geçmistir.»

35- (1836) Bize Saîd b. Mansûr ile Kuteybe b. Saîd ikisi birden Ya'kûb'dan rivayet ettiler. Saîd (Dedi ki) : Bize Ya'kûb b. Abdirrahmân, Ebû Hâzim'den, o da Ebû Salih Es-Semmân'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet eyledi. (Söyle demis): Resûlüllah (Sallallah'û Aleyhi ve Seliem):
«Darliginda, varliginda; nesatli zamaninda, kederli zamaninda ve dünya islerinin sana tercih edildiginde dinleyip itaat etmelisin!» buyurdular.
Mensât ve mekrah kelimeleri mimli masdar yahut ismi zaman veya ismi mekândirlar. Biz bunlari ismi zaman olarak terceme ettik.
Esera yahut üsra veya isra: Dünya islerinde yalniz kendini düsünüp tercih etmektir. Hadîsin mânâsi: «Âmirler, kendilerinde olan haklarinizi vermeyip benimseseler bile siz yine onlari dinleyip itaat edin!» demektir.
Bu babin bütün hadîsleri âmire itaat hakkindadir. Sebebi de müslü-manlarin birligini korumaktir. Çünkü tefrika dîn ve dünyalarinin fesadina bâdi olur. [13]

36- (1837) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe ile Abdullah b. Berrâd El-Es'arî ve Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler

ki) : Bize Ibni Idris, Su'be'den, o da Ebû Imrân'dan, o da Abdullah b. Sâmit'den, o da Ebû Zerr'-den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
— Dostum bana dinleyip itaat etmemi vasiyyet etti. Velevki (âmir) kollari, bacaklari kesilmis bir köle olsun!

(...) Bize Muhamnied b. Bcssâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu-lia inme d b. Ca'fer rivayet etti. H.
Bize Ishâk dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nadr b. Sümcyl haber verdi. Bu râvIter hep birden Su'be'den, o da Ebû Imrân'dan bu isnâdla rivayette bulunmuslar: Ve ikisi de hadîste: «Velev kollari, bacaklari kesilmis Ha besli bir köle olsun!» demislerdir.

(...) Bize bu hadîsi Ubeydullah b. Muâz da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû Imrân'dan bu isnâdla Ibni Idrîs'in dedigi gibi «Velev kollari, bacaklari kesilmis bir köle olsun!» seklinde rivayet etti.

37- (1838) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Yahya b. Husayn'dan rivayet etti. (Demis ki) : Nenemden rivayet ederken isittim. O da Peygamber (Sallallahii Aleyhi ve SeUem)'i veda' haccinda hutbe okurken dinlemis:
«Üzerlerinize, sizi Allah'in kitabi ile yöneten bîr köle bile vali tâyîn edilse onu dinleyin ve itaat edin!» buyuruyormus.

(...) Bu hadîsi bize Ibni Bessâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer ile Abdurrahmân b. Mehdî, Su'be'den bu isnâdla rivayet ettiler. O «Habesli bir köle olsa da!» demis.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekî' b. Cerrah, Subeden bu isnâdla rivayet etti. O: «Kollari, bacaklari kesilmis Habesli bir köle bile olsa!» demis.

(...) Bize Abdurrahmân b. Bisr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Bchz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be bu isnâdla rivayette bulundu. Ama «Kollari, bacaklari kesilmis Habesli» ibaresini anmadi da, onun Resûlüliah (Sailallahü Aleyhi ve Sellempi Mina'da veya Arafât'da dinledigini ziyade etti.

(...) Bana Seleme b. Sebîb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen b. A'yen rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'kil, Zeyd b. Ebî Üneyse'den, o da Yahya b. Husayn'dan, o da nenesi Ümmü'l-Husayn'daii naklen rivayet etti. (Demis ki) : Onu sunlari söylerken isittim :
Veda1 bacanda Resûlüliah (Sailallahü Aleyhi ve SeUem)*\e beraber hacc ettim. Resûlüliah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) çok sözler söyledi. Sonra onu:
«Üzerinize, sizi Allah'in kitabi ile yönetecek kollari bacaklari kesilmis —zannederim siyah dedi— bir köle vâlî tâyin edilse, onu dinleyin ve itaat buyururken isittim.

38- (1839) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ley s, Ubeydullah'dan, o da Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)"den naklen rivayet etti ki:
«Müslüman bir kimseye sevdigi, sevmedigi (her) hususta (âmirini) dinleyip itaat etmek gerekir. Meger ki, kendisine ma'siyet emredile! Eger ma1-siyet emredilirse ne dinlemek vardir, ne de itaat!» buyurmuslar.

(...) Bu hadisi bize Ziiheyr b. Harb ile Muhammed b. Müsennâ da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Yahya —ki El-Kattân'dir— rivayet etti. H.
Bize Ibnü Nümeyr dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet dti. Her iki râvi Ubeydullah'dan bu Un adla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.

Bu son hadîsi yâni îbni Ömer (Radiyallahuynh) rivayetini Buhâri -Cihâd» ve «Ahkâm* bahislerinde; Ebû Dâvûd «Cihâd»'da tahrîc etmislerdir.
Halîl: Dost demektir. Hz. Ebû Zerr'in bu sözden muradi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemydir. Yâni Hz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona vasiyyette bulunmus ve âmiri kollan, bacaklari kesilmis bir köle bile olsa ona itaat etmesini söylemistir.
Kollari, bacaklari kesik köleden murâd: Onun bes para etmeyen en kiymetsiz bir köle oldugunu anlatmaktir. Yâni âmirin soyu, sülâlesi alçak da olsa kendisine itaat etmek vaciptir. Su kadar var ki itaat olunmak için günah olan bir seyi emretmemesi sarttir. Dînen yasak olan bir seyi emrederse kendisine itaat edilmeyecegi yine bu hadîslerde beyan Duyurulmustur.
Nevevî diyor ki: «Kölenin amirligi kendisini hükümdarlardan biri tâyîn ettigi yahut memleket idaresini kuvveti ve tâbi'leri ile ele geçirdigi zaman tasavvur olunur. Yoksa onu seçerek dogrudan dogruya âmir tâyîn etmek caiz degildir. Emirligin sarti hür olmaktir.»

39- (1840) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Ibni Besfâr rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Müsennâ'nindir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Zübeyd'den, o da Sa'd b. Ubeyde'den, o da Ebû Abdirrahmân'dan, o da Alî'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) bîr ordu göndermis ve üzerlerine bir zâti kumandan tâyin etmis. Bunlar bir ates yakmislar. Kumandan :
— Bu atese girin! Demis. Bunun üzerine bir takim kimseler atese girmek istemis; digerleri:
— Bii bundan kaçtik! Demisler. Bu is Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellemfe söylenince, atese girmek isteyenlere:
«Ona girseydIniz kiyamet gününe kadar onun içinde kalirdiniz!» buyurmus, ötekilere de güzel sözler söylemis. Ve :
«Allah'a isyan hususunda itaat yoktur. Itaat ancak mesru* (olan bir sey hususun) dadir.» buyurmuslar.

40- (...) Bize Muhammed b. Afcdillâh b. Nümeyr ile Züheyr b. Harb ve Ebû Saîd El-Esecc de rivayet ettiler. Lâfizda birbirlerine yakindirlar. (Dediler ki) : Bize Vekî' rivayet e.tti. (Dedi ki) : Bize A'mes, Sa'd b. Ubeyde'den, o da Ebû Abdirrahmân'dan, o da Alî'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Resûlüllah (SallaUahü A leyhi ve Sellem) bir seriyye gönderdi. Üzerlerine de Ensâr'dan bir zâti kumandan tâyîn etti. Ve onlara bu zâti dinleyip kendisine itaat etmelerini emir buyurdu. Derken bu zâti kizdirdilar. O da :
— Bana odun toplayin! Dedi. Hemen topladilar. Spnra :
— Bir ates yakin! Dedi. Yaktilar. Sonra:
— Size Resûlüllah t Sal lalIahii Aleyhi ve Sellein) beni dinleyip itaat etmenizi emir buyurmadi mi? Dedi.
— Evet, buyurdu! cevâbini verdiler,
— Öyle ise bu atese girin! Dedi. Bunun üzerine askerler birbirlerine bakistilar. Ve:
— Biz Resûlüllah iSallallahü Aleyhi ve SeUem)%e ancak atesten kaçtik! Dediler. Hakîkaten öyle yapmislardi. Kumandanin Öfkesi de yatisti; ve ates söndürüldü. Döndükleri vakit buiu Peygamber (SallaUahii Aleyhi ve Sellemye söylediler de:
«Ona girseler {bir daha) çikamazlardi. Tâat ancak mesru' (olan bir sey) hususundadir!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Sey be de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekî' ile Ebû Muâviyc, A'mes'den bu isnâdla bu hadîsin benzerini rivayet etti.
Bu hadîsi Buhâ ri «Megâzî» ve «Ahkâm» bahislerinde; Ebû Dâvûd Cihâd»'da; Nesâî «Bey'at ve «Siyer»'de tahrîc etmislerdir.
Kumandanin askerlerini yakmak istemesi bâzi ulemâya göre sakadir. Bir takimlari onlari denemek istedigini söylemislerdir. Nitekim gülerek : «Ben sizi denemek istedim!» dedigi rivayet olunmustur. Bu zâtin Abdullah b. Huzâfe oldugunu iddia edenler olmussa da Neve-v î bunu zayif bulmustur. Zîra hadîsin ikinci rivayetinde

kumandanin Ensâr'dan bir zât oldugu bildirilmistir ki, bu da onun baska biri oldugunu gösterir.
«Ona girseler (bir daha) çikamazlardi.» cümlesi hakkinda Dâvû-d î sunlari söylemistir: «Bundan murâd: Dünya atesidir. Çünkü onun yakmasi ile hepsi ölür; kimse sag kalmazdi. Maksat cehennem atesi ve onda ebedî kalmalari degildir.»
Hadîs-i serîf, ma'siyet hususunda âmire itaat edilmeyecegine, itaatin sâdece mesru hususatta lâzim gelecegine delildir.

41- (1709) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet elti. (Dedi ki) : Abdullah b. Idrîs, Yahya b. Saîd ile Ubeydulluh b. Ömer'den, onlar da Ubâde b. Velîd b. Ubâde'den. o da babasindan, o da dedesinden naklen rivayet etti. Söyle demis :
Biz Resûlüliali (Sallailahii Aleyhi ve SellenD'o darlikta, varlikta, ncsatli ve kederli zamanlarimizda, bize tercih yapildiginda dinleyip itaat etmeye, emirlik hususunda ehil olanlu kavga etmemeye ve nerede olsak hakki söyleyecegimize, Allah hakkinda hiç bir kinayicinin zemininden korkmayacagimiza bey'at ettik.

(...) Bu hadîsi bize Ibnti Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah (yâni Ibni Idrîs) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Aclâii ile Ubeydullah b. Ömer ve Yahya b. Saîd, Ubâde b. Velîd'den bu isnâdda hu hadîsin mislini rivayet ettiler.

(...) Bize Ibiiü Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülâzîz (yâni Derâverdî) Yezîd'den —ki Ibnül'-Hâd'dir—, o da Ubâde b. Velîd b. Ubâde b. Sâmii'den, o da babasindan naklen rivayet etti. (Demis ki) : Bana babam rivayet etti. (Dedi ki) : Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)*c bey'at ettik... Râvi, Ibni Idrîs'in hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

42- (...) Bize Ahmed b. Abdirrahmân b. Vehb b. Müslim rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Amcam Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Amr b. Haris rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Bükeyr, Büsr b. Saîd'-den, o da Cünâde b. EM Ümeyye'den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Ubâde b. Sami t hasta iken yanina girdik. Ve : Allah iyiligini versin! Bize Resûlüllah (SallaHahü Aleyhi ve Sellem)'den isittigin bir hadîs rivayet et ki, Allah onunla fayda versin! Dedik. Bunun üzerine sunu söyledi:
— Resûlüllah (Salla lahü Aleyhi ve Sellem) bizi davet etti. Biz de kendisine bey'at ettik. Bizden aldigi sözler arasinda : Nesatli zamanimizda, kederli zamanimizda, darligimizda, varligimizda, üzerimize tercih yapildiginda dinleyip itaat etmeye ve emirlik hususunda ehil olanla kavga etmeyecegimize dâir aldigi bey'at da vardi. Ubâde :
— Ancak hakkinda elinizde Allah'tan bir hüccet bulunan asikâr bir küfür görürseniz o baska!» dedi.
Bu hadîsi Buhâri «Fften» bahsinde tahrîc etmistir.
Hadîsin mânâsi sudur: îs basinda bulunan âmirlerle onlarin vazifeleri hakkinda kavga ve kemlilerine i'tirâz etmeyin! Meger ki onlarin, Islâm kaidelerine göre muhakkak münker sayildigini bildiginiz bir kötülügünü göresiniz! Böyle bir sey görürseniz bunu reddedin! Ve her yerde hakki söyleyin! Ümerâ fâsik ve zâlim bile olsalar onlara karsi çikarak kendileri ile harp etmek bütün ulemânin ittifaki ile haramdir. Bu bâbda birçok hadîsler vardir. Ehl-i sünnet ulemâsina göre hükümdar fâsikligin-dan dolayi ma'zul olmaz. Zîra netîce kan dökmeye ve çesitli fitnelere müncer olacagi için azlindeki mefsedet, yerinde kalmasindaki zarardan daha çok olur.
Kaadî Iyâz'in beyânina göre ulemâ kâfirden müslümanlara hükümdar olamayacagina hattâ evvelce müslümanken sonradan kâfir olsa azledilmis sayilacagina ittifak etmislerdir. Namaz kilmayanin hükmü de budur.
Hadis-i Serif emir bilma’ruf’unfarz olduguna da delildir. Nevevi diyor ki: “Ulema onun farz-i kifaye olduguna ittifak etmislerdir. Bir kimse bu hususta canindan, malindan veya baskasinin canindan olacagindan korkarsa eli ile ve dili ile bu vazifeyi yapmak ondan sakit olur. Ona sadece kalbi ile kerih görmek vacib olur. Bizim mezhebimizle cumhurun mezhebi budur.

9- «Kumandan Bir Kalkandir. Arkasinda Harb Edilir; ve Onunla Korunulur.» Hadisi Babi

43- (1041) Bize îbrâhîm Müslim'den rivayet etti. (Demis ki): Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Sebâbe rivayet etti. (Dedi ki): Bana Verkaa EbuJz-Zinâd'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti.
«Kumandan ancak bir kalkandir. Arkasinda harb edîür; ve onunla ko-runulur. Eger Allah azze ve celleden korunmayi emreder ve adalet gösterirse bununla kendisine ecîr verilir; bundan baska bir sey emrederse ondan gelen aleyhine olur.» buyurmuslar.
Bu hadisi Ibrahim b. Süfyân, Müslim 'den isitmemis; onun kendisinden icazet yolu ile rivayet etmistir, «an Müslim» demesi bundandir. Mukaddimede bu hususta söz geçmisti.
Kumandanin kalkan gibi olmasi düsmana karsi durup müslümanlan kirdirmadigi ve Insanlar onun satvetinden korkarak kendisinden çekindikleri ciheti iledir.
Arkasinda harb edilmekten murâd : Onunla beraber olup düsmanla harb etmektir.

10- Halifelerin Bey'atina Siralarina Göre Riayetin Vacib Olmasi Babi

44- (1842) Bize Muhammed b, Bessâr rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be, Furât EI-Kazzâz'-dan, o da Ebû Hâzim'den naklen rivayet etti. (Demis ki): Ebû Hüreyre ile bes sene düsüp kalktim. Ve onu Peygamber (Sallalldhü Aleyhi ve Sel-lera) 'den hadîs rivayet ederken dinledim. Söyle buyurmuslar :
«Beni Israil'i Peygamberler Idare ederdi. Bir peygamber vefat etti mi yerine (baska) bîr peygamber geçerdi. Su muhakkaktir ki, benden sonra peygamber yoktur. Ama halîfeler gelecek hem de çok olacaklardir. Ashab:
— O halde bize ne emredersin? demisler.
«Birinciye ve ondan sonra gelene (sira Ile) yaptiginiz bey'ati tutun! Onlara haklarini verin! Çünkü Allah raiyye yaptigi kimselerden dolayi onlara suâl soracaktir!» buyurmus.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Abdullah b. Berrâd El-Es'ârî rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Abdullah b. Idrîs, Hasen b. Furât'dan, o da babasindan bu hadîsin mislini rivayet etti.
Bu hadîsi Buhari «Kitâbü'l-Enbiyâ» da; îbnî Mâce «Ci-hâd» bahsinde tahrîc etmislerdir. Hadîs-i serif istikbâle âid vukuati haber veren bir mu'cizedir. Mânasi sudur:
Bir halîfeye bey'at edildikten sonra ikinci bir halîfeye de bey'at olunursa, birinciye yapilan bey'at sahihtir. Ona verilen sözde durmak icab eder. Ikinciye yapilan bey'at bâtildir. Ona verilen sözü tutmak haram oldugu gibi o sahsin, hilâfeti istemesi de haramdir. Bu hususta ikinci halîfeye rey verenlerin birincinin halîfe seçildigini bilip bilmemeleri Ile seçilen halîfelerin ikisine de bir sehirden veya ayri ayri yerlerden olmalari hükmü degistirmez. Nevevî : «Bizim ulemamizla cumhuru ulemanin mezhepleri budur; dogrusu da budur!» diyor. .-, Bâzilar : «Eski halîfenin hemsehrisi olan zât halîfe olur.» demis; bir takimlari da halifelik isteyen iki zâtin kur'a çekilecegim söylemîslerse de Nevevî bu iki kavlin fâsid oldugunu bildirdikten sonra sunlari söylemistir: «Islâm diyari genislesin genislemesin bir asirda iki halîfeye bey'at caiz olmayacagina ulemâ ittifak etmislerdir...»
Hadîs-i serif ölen bir kimse için «helak oldu» demenin caiz olduguna da delâlet etmektedir. Bu hususta Kur'ân ve sünnette bir çok misâller vardir.

45- (1843) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'I-Ahvas ile Vekî' rivayet ettiler. H.
Bana Ebû Saîd El-Esecc de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Vekî' rivayet etti. H.
Bize Ebû Küreyb ile tbnü Nümeyr dahî rivayet ettiler. (Dediler ki). Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.
Bize Ishak b. Ibrahim ile Aliy b. Hasrem de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Cerîr, A'mes'den,.o da Zeyd b.

Vehb'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti. Söylememis: Resulüllah (Salîüîlahü Aleyhi ev Sellem):
«Mesele su ki : benden sonra kayirma ve kabul edemeyeceginiz isler olacaktir.» buyurdu. Ashâb :
«— Yâ Resulâllah! Bizden buna yetisene ne emredersin? Dediler :
«Borcunuz olan hakki edâ edersiniz; lehinize olani da Allah'dan Istersiniz.» buyurdular,
Bu hadîsi Buhari «Menâkib» ve «Fiten» bahislerinde; Tirmizî'de «Kitâbül-Fiten» de tahrîc etmislerdir.
Eseranm mânâsini ve okunus sekillerim az yukarida görmüstük. Burada ondan murâd : âmirlerin Beytülmâle aid mallan benimseyip kayirmalaridir.
Bu hadîs dahî Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) efendimizin mucizelerinden biridir.
Nevevî : «Bu ihbar tekrar tekrar vuku bulmustur.» diyor.
Hadîs-i serîf âmirleri dinleyip itaat etmeye, onlar zâlim bile olsalar haklan olan itaati kendilerine göstermeye tesvik etmektedir.
«Lehinize olani da Allah'dan istersiniz!» cümlesinden murâd : Zâlim âmirlerin islâhi ve serlerinin defi için Allah'a niyazda bulunursunuz demektir.

46- (1844) Bize Zühcyr b. Harb ile Ishâk b. tbrahîm rivayet ettiler. (Ishâk: Bize haber verdi tâbirini kullandi.) Züheyr: Bize Cerîr, A'mes'den, o da Zeyd b. Vehb'den, o da Abduri'ahmân b. Abdi Rabbil-kâbe'den naklen rivayet etti dedi. Abdurrahniân söyle demis:
Mescid» girdim. Bir de baktim Abdullah b. Amr b. As Kâtenin gölgesinde oturuyor! Insanlar basina toplanmislar: Ben de yanlarina gelerek onu dinlemeye oturdum. Sunlari söyledi :
— Bir seferde Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîîem) ile beraberdik. Bir menzile indik. Kimimiz çadirini düzeltiyor; Kimimiz ok atma yarisi yapiyor; bâzilarimiz da mer'adaki hayvanlarinin basinda bulunuyordu.
Derken Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in münâdîsi: Namaza toplan! Diye seslendi. Biz de Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in yanma toplandik. Sunlari söyledi :
«Gerçekten benden önce hiç bîr peygamber geçmemistir ki. bildiklerinin hayirlisini ümmeMne göstermesi ve bildiklerinin kötüsünden onlari sakindirmasi boynuna borç olmasin! Süphesiz sîzin su ümmetinizin afiyeti ev-veline verilmistir. Ahirine belâ ve yadirgadiklari bir takim seyler Isabet edecektir. Bir fitne gelecek ki bazisi bazisini hafifletecek! Öyle fitne gelecek, mü'mîn: Bu benim helâkimdir diyecek! Sonra açilacak. FItne gelecek, mü'-mîn: Bu budur diyecek! Imdi kim cehennemden uzaklastirilip cennete sokulmak Isterse ecel! Allah'a ve âhiret gününe îmân etfîgi hâlde gelsin. Ve insanlara kendine yapilmasini diledigi seyi yapsin! Bîr kimse bîr hükümdara bey'at eder de ona saklayan elini ve kalbinin semeresini verirse elinden geldigi fakdîrde hemen ona itaat etsin! Baska bîri gelir de onunla çekisirse o gelenin boynunu vuruverîn!»
Ben Abduîlaha yaklasarak: Allah askina! Bunu Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den sen mi isittin? Dedim. Bunun üzerine iki eli île kulaklarina ve kalbine uzandi. Ve: onu iki kulagim isitti; kalbim de belledi. Dedi. Ben kendisine:
— Iste amcan oglu Muâviye! Bize mallarimizi aramizda bâtilla yememizi ve kendimizi Öldürmemizi emrediyor; halbuki Allah :
Ey îmân edenler! Kendi aranizda mallarinizi bâtila yemeyin! Meger ki, sizin rizanizla bir ticaret ola! Kendinizi de öldürmeyin! Süphesiz kî Allah size aciyicidir. [14] buyuruyor. Dedim. Biraz sustu. Sonra:
— Sen ona Allah'a itaat hususunda itaat; Allah'a isyan hususunda da isyan et! Dedi.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Ibnü Nümeyr ve Ebû Saîd El-Esecc de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Vekî, rivayet etti. H.
Bize Ebû Küreyb dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Muâviye rivayet etti. Her iki râvî A'mes'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.

47- (...) Bana Muhammed b. Râ£i' dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'l-Münzir Ismail b. Ömer rivayet etti. (Dedi ki); Bize Yûnus b. Ebî Ishâk El-Hemdânî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Ebî's-Sefer, Amir.den, o da Abdurrahman b. Abdi Kabbilkâ'beti's-SâidiJden [15] naklen rivayet etti. Söyle demis: Ben kâ^benin yaninda bir cemâat gördüm... Ve râvî hadîsi A'mes'in hadîsi gibi rivayet etmistir.
Kaadî Iyaz ekseriyetle râvîlerden onu «yürakkiku» seklinde rivayet etmistir, ki :
«Birbirini inceltecek yâni hafifletecek; çünkü sonraki evvelkinden daha büyük olacaktir.» manasinadir. Mâmâfîh bu kelimenin «birbirine benzer» ve «birbirine karisir da gidip gelir» mânâlarina geldigini söyleyenler oldugu gibi «bir birini iter» demek oldugunu iddia edenler de olmustur.
«Feyerfuku» fayda verir; yardim eder demektir. «Feyedfikio ise iter ve döker mânâlarina gelir.
«Ve insanlara kendine yapilmasini diledigi seyi yapsin!» cümlesi ce-vâmiulkelimdendir. (Yânî sözü az, mânâsi çok olan cümlelerdendir.)
Bunlar Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) efendimize mahsustur. Bu cümle mühim bir kaidedir. Müslüman buna dikkat etmeli ve kendisine ne yapilmasini isterse baskalarina da onu yapmalidir.
«Iste amcan oglu Muâviye! Bize mallarimizi aramizda bâtilla yememizi ve kendimizi öldürmemizi emrediyor...» ifadesinden maksad sudur; Bu zât Abdullah b. Am'r'm sözlerini dinleyip birinci halîfeye itaatin lüzumunu, onunla çekisen ikincinin Öldürülmesi îcâbettigini anlayinca bu vasfin Hz. Muâviye'de de - bulundugunu düsünmüstür. Çünkü evvelâ Hz. A1î'ye bey'at edilmis; Muâviye sonradan ona muariz çikmistir. O halde Muâviye 'nin Hz. Ali île yaptigi muharebede askerlerine sarf ettigi para ve erzak, mali bâtilla yemektir. Muâviye 'nin Alî (Radiyallahu anh) ile harbetmesi de haksiz yere insan öldürmektir... Hz. Abdullah buna bir müddet susarak düsündükten sonra cevâp vermis; ve Muâviye (Radiyallahu anh) m Allah'a itaat hususundaki emirlerine itaat etmesini; Allah'a isyân için emir verirse Itaat degil kendisine isyan etmesini tavsiye etmistir. Bu gösterir ki, tâyin ve bey'at olmaksizin zorla hükümdar olan bir kimseye itaat da vâcibtir.

11- Valilerin Zulmü ve Kayirmasi Aninda Sabir Emredilmesi Babi

48- (1845) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Bessâr rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bize SuTje rivayet etti. (Dedi ki): Katâde'yi, Enes b. Mâlik'den, o da Üseyd b. Hudayr'dan naklen rivayet ederken dinledim, ki Ensâr'dan bir zât Resûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) Jle bas basa kalarak:
— Filâni vâlî tâyin ettigin gibi beni de tayin etmez raisin? Demis. Bunun üzerine :
«Gerçekten sîz benden sonra bîr kayirmaya rastlayacaksiniz. Ama Havz üzerinde bana kavusuncaya kadar sabredin!» buyurmuslar.

(...) Bana Yahya b. Habîb El-Hârisî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid (yâni IbniTHâris) rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be b. Haccâc, Katâde'den rivayet etti. (Demis ki): Ben Enes'i, Üseyd b. Hudayr'dan naklen rivayet ederken dinledim kî, Ensâr'dan bir zât Resûlüllah (Sal-îallahü Aleyhi ve Sellem) 'le bas basa kalmis...
Râvî yukariki liadîs gibi rivayette bulunmustur.

(...) Bu hadîsi bana Ubeydullah b. Muâz dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be bu isnadla rivayet etti. Ama :
«Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'Ie bas basa kaldi.» demedi.
Bu hadîsi Buharî «Fiten» ve «Menâkibu'l-Ensâr» bahislerinde; Tirmizi «Fiten» de; Nesâi «Menâkib» bahsinde muhtelif râvîtlerden tahric etmislerdir. Ensârînin «filâni vâlî tâyîn ettigin gibi...» diyerek örnek gösterdigi zâtin Amr b. Âs (Radiyallahu anh) oldugu söylenir.
Resûlüllah (Sallallahü. Aleyhi ve Sellem) bu hadîsde dahî gâibten haber vermek sureti ile mu'cize göstermis;

netice onun haber verdigi gibi çikmistir. Buradaki kayirmadan'.murâd vâlî ve âmirlerin kenidlerine devletten mal kayirip baskalarina vermemeleridir. Havzdan murâd: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'In âhiretteki Havz-i Kevseridir.

12- Baskalarinin Haklarini Vermeseler de Âmirlere Itaat Gerektigine Dair Bir Bab

49- (1846) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Bessâr rivayet etliler (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bize SirTie, Siniâk h. Harb'dan, o da Alkame b. Vâil EI-Hadramî'den, o da babasindan naklen rivayet etti. Söyle demis ;
Seleme b. Yezîd el-Cu'fî Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e suâl sorarak :
— Yâ Nebiyyallah! Lütfen söyle! Basimiza kendi haklarini bizden isteyen fakat bizim hakkimizi bize vermeyen âmirler gelirse bize ne emir buyurursun? Dedi.
O kendisinden yüzünü çevirdi. Sonra tekrar sordu. Yine ondan yüzünü çevirdi. Sonra ikincide veya üçüncüde ona tekrar sordu, da Es'as b. Kays onu çekti. Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de :
«Dinleyin ve itat edin! Onlara ancak yüklendikleri, size de yüklendikleriniz vardir.»

50- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sebabe rivyâet etti. (Dedi ki): Bize Su'be, Simâk'den bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etti. Ve söyle dedi: «Onu hemen Es'as b. Kays çekti. Resûlüllah (Saîlaüahü Aleyhi ve Seîlem) de ;
Dinleyin ve itaat edin! Onlara ancak yüklendikleri, size de yüklendiginiz vardir! Buyurdu.»
«Onlara ancak yüklendikleri; size de yüklendikleriniz vardir.» cümlesi «Dinleyin ve itaat edin!» emrinin ta'lîlidir. Yâni onlara vâcib olan sey adalet göstermek ve ahâlînin haklarini vermektir. Onlar bununla mükelleftirler. Yapamazlarsa vebali onlaradir. Size gelince: sizin mükellef oldugumuz husus dinleyip itaat etmek ve baskalarinin haklarini vermektir. Üzerinize düseni yaparsaniz Allah sevabinizi verir; demektir.
Bu hadis dahî yukankiler gibi âmirlerin zulmüne sabr ve tehammül gerektigine delildir. Zulümleri sebebi ile onlara îtâat sakit olmaz.

13- Fitneler Zuhür Ettiginde ve Her Halde Müslümanlarin Cemaatine Devamin Vücubu Ile Itaate Karsi Çikmanin ve Cemaatten Ayrilmanin Haram Kilinmasi Babi

51- (1847) Bana Miihammed b. Müsennâ rivâvet etti. (Dedi ki); Bize Velîd b. Müslim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdurrahmân b. Ye-zîd b. Câbir rivayet etti. (Dedi ki): Bana Büst b. Ubeydullab. El-Hadramî rivayet etti ki, kendisi Ebû tdrîs EI-Havlânî'yi sunu Söylerken isitmis: Ben Huzeyfe b. Yemân'i söyle derken dinledim :
Insanlar Resûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) 'e .Bayri soruyor; ben de basima gelir korkusu ile ona serri soruyordum. Ve :
— Yâ Resulâllah! Biz câhiliyyet ve kötülük içinde idik. Sonra iAllah bize bu hayri getirdi. Acaba bu hayirdan sonra serr var mi? Dedim.
«Evet!» cevâbini verdi.
— Ya bu serrden sonra bir hayir olacak mi? Dedim. «Evet! Ama onda duman olacaktir!» buyurdu. Ben :
— Onun dumani nedir? Dedim.
«Benim sünnetimden baska yo! tutan; benim yolumdan baska yolda giden bir kavim! Onlarin kimini taniyacak; kimini yadirgayacaksin!» buyurdu. Ben :
— Bu hayirdan sonra bir serr olacak mi? Diye sordum.
«Evet! Cehennemin kapilarinda bir takim dellâllar!.. Cehenneme gitmek üzere bunlara kim Icabet ederse onu oraya atarlar.» buyurdu. Ben :
— Yâ Resulâllah! Onlan bize tavsif eyle! Dedim.

«Evet! Bizim asiretimizden bir kavim! BtzIm dilimizle de konusurlar!» buyurdu.
— Yâ Resulâllah! Bu basima gelirse ne buyurursun? Dedim,
«Müslümanlarin cemaati ile imamindan ayrilmazsin!» buyurdu. (Ben tekrar) :"
— Sayet cemaatleri ve imanlari yoksa? Dedim.
«Bu firkalarin hepsinden uzaklas! Velev bir agacin kütügünü isirip bu halde iken ecel sana yetissin!» buyurdular.

52- (...) Bana Muhammed b. Sehl b. Asker Et-Temimî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya b. Hassan rivayet etti. H.
Bize Abdullah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya —ki Ibni Hassândir— haber verdi. (Dedi ki): Bize Muâvi-ye (yâni Ibni Sellâm) rivayet etti. (Dedi ki): Bize Zeyd b. Sellâm, Ebû SeUâm'dan rivayet etti. (Demis ki): Huzeyfe b. Yemân sunlari söyledi:
— Yâ Resûlallah! Biz fenalikta idik. Allah hayir .getirdi. Simdi biz onun içindeyiz. Acaba bu hayrin ardinda bir serr var midir? Dedim.
«Evet!» cevâbini verdi.
— Bu serrin arkasinda bir hayir var midir? Dedim. «Evet!» buyurdular.
— Yâ bu hayrin arkasinda bir serr var midir? Dedim. «Evet!» cevâbini verdi.
— Nasil? Dedim.
«Benden sonra benim dogru yolumdan gitmeyen ve benîm sünnetimle amel etmeyen hükümdarlar olacak. Içlerinde bîr takim adamlar rÜreyecek kî, kalpler! insan cisminde seytan kalbi olacak!» buyurdu.
— Ben buna yetisirsem ne yapayim yâ Resûlallah! Dedim.
«Dînler ve emîre itaat edersin. Sirtin dövülse ve malin alinsa bile yine dinle ve itaat eyle!» buyurdular.
Bu hadîsi Buhari «Fiten» ve «Menâkib» bahislerinde; ibni Mace «Fite»» de muhtelif râvîlerden tahrîc etmislerdir.
Dehan : Duman demektir. Bâzilarina göre bu kelimenin asli, hayvanin rengindeki siyaha çalar bulanikliktir. Burada ondan murâd: Kalplerin birbirlerine karsi safiyeti kalmamasi; habasetlerinin devam etmesidir.
Kaadi Iyâz : «Serrdeii sonra gelecek hayir halife Ömer b. Abdillâzîz'in zamanidir. Kimini taniyip kimini yadirgayacaklari, ondan sonra gelecek âmirlerdir.» diyor. Cehennem kapilarindaki dellâlîardan murâd : Haricîlerle Karmatîler gibi bid'at dalâlet propagandasi yapan âmirlerdir.
Hadisin ikinci rivayeti için Dârekutnî: «Bence bu hadîs mürseldir. Çünkü Ebû Sellâm. Huzeyfe 'den isitmemistir.» demektedir. Bu iddia dogrudur. Ancak hadisin birinci rivâyetindeki metni sahihtir. Bu ikinciyi Müslim mütâbeat için getirmistir. Maksadi, birinci rivayeti onunla takviye etmistir. Kitabimizin basinda görmüstük ki, mürsel bir hadîs, baska bir yoldan muttasil olarak rivayet edilirse o mürselin sahîh oldugu anlasilir ve artik onunla ihticâc olunur. Bir meselede iki tane sahîh hadîs bulunmus olur.
Hadîs-i serif yukarida görülenler gibi müslümanlarin cemaatine devamin ve âmirlerine —fâsik ve zâlim bile olsalar— ma'siyeti emretmemek sarti ile itaatin.vücûbuna delildir. Bu hadis de mu'cizedîr. Bütün haber verdigi seyler zuhur etmistir.

53- (1848) Bize Seyfaân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerîr (yânî Ibni HâdmJ rivayet etfi. (Dedi ki}: Bize Gaylân h. Cerîr, Ebû. Kays b. Riyah'dan, [16] o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti ki:
«Her kim tâattan çikar ve cemaattan ayrilirsa câhIliyyeî ölümü Ile ölür. Her kim körü körüne (çekilmis) bîr sancagin altinda harbeder bir asabe namina kizar yahud bîr asabeye davet eder veya bîr asabeye yardimda bulunur da öldürülürse bu da bir câhiliyyef Ötümüdür. Ve her kim benim ümmetime karsi çikar, iyisini kötüsünü vurur; mü'mInînden çekinmez; ahid sahibine verdigi sözü de yerine berIrmezse o benden degildir; ben de ondan

degilim!» buyurmuslar.

(...) Bana Ubeydullah b. Ömer EI-Kavariri de rivayet cttI. (Dedi ki): Bize Hamniâd b. Zeyd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Eyyûb, Gaylân b, Ce-rîr'den, o da Ziyâd b. Riyâh El-KaysiJden, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti.
Demis ki: Resulüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurdular...
Kavi, Cerîr'in hadîsi gibi rivayette bulunmus ve : demistir.

54- (...) Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdurralimân b. Mehdi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mehdi b. Meymûn, Gaylân b. Cerîr'deii, o da Ziyâd b. Riyâhî'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem):
«Her kim tâattan çikar; cemaattan ayrilir da sonra Ölürse, cahilîyyet ölümü ile ölür. Her kim körü körüne (çekilmis) bir sancagin altinda ölür; asabe namtna kizar ve asabe Için çarpisirsa benim ümmetimden degildir. Ve benim ümmetimden her kfm ümmetime karsi çikar; iyisini kötüsünü vurur; mü'mIninden korunmaz; ahid sahibi olanina da verdigi sözü yerine getirmezse benden degildir.» buyurdular.

(...) Bize Muhamnied b. Müsennâ ile Ibnü Bessar da ribâyet ettiler. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Cafer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be, Gaylân b. Cerîr'den bu isnâdla rivayet etti.
Ama îbnü'I - Müsennâ bu hadîsde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i anmadi, tbnü Bessar'a gelince: O kendi rivayetinde yukariki-lerin hadîsinde oldugu gibi «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdu.» dedi.
Câhillîyet ölümünden murâd : Dinsiz gider demek degildir. Cahilliy-yet devri araplari kesmekes içinde olup hükümdar falan tanimaz; kimseye itaat etmezlerdi. Amirine itaat etmeyip cemâatten ayrilan bir müslü-man da onlara benzeyecegi için âsi olmus ilur.
Asabe : Baba tarafindan olan akrabadir. Sinirlerin bütün vücudu kaplamasi gibi bir kimsenin asabesi de onu her taraftan kusattiklari için kendilerine bu isim verilmistir. Asabe nâmina harbetmek, kizmak ve propaganda yapmak Hakka ve dîne yardim degil, bilâkis hevâ ve hevese göre harekettir. Bu da câhiliyyet devri âdetlerinden biridir. Binaenaleyh böyle bir harpte öldürülen de sehîd degil âsi olur.
«Mü'mininden çekinmez.» sözünden murâd: mü'mini öldürdügüne aldiris etmez; vebalindan korkmaz demektir.

55- (1849) Bize Hasen b. Rabî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd b. Zeyd, Ca'd'dan, o da Ebû OsmanJdan, o da Ebû Recâ'dan, o da îbni Abbas'dan rivayet etti. Söyle demis : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Bîr kimse emîrInden hoslanmadigi bîr sey görürse sabretsin! Zira her kim cemaatleri bir karis ayrilir da ölürse, bu bir cahIlIyyet ölümüdür.» buyurdular.

56- (...) Bize Seybân b. Ferrûh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülvâris rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Ca'd rivayet etti. (Dedi ki) : BIze Ebû Recâ El-Utâridî, Ibni Abbâs'dan, o da ResûlüIlah (SallaUahit Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti.
«BIr kimse emîrinIn bir seyinden hoslanmazsa buna sabretsin! Zira insanlardan hiç bir kimse yoktur kî, sultana bîr karis karsi çiksin ve bu halde ölsün de câhiliyyer ölümü ile ölmüs olmasin!» buyurmuslar.

57- (1850) Bize Hüreyni b. Abdilâ'lâ rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mu'temir rivayet etti. (Dedi ki): Babami, Ebû Miclez'den, o da Cündeb b. AbdiIIâh El-Becelîden naklen rivayet ederken isittim. Söyle demis: Re-sûlüllah (Saüallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Her kim körü körüne (dikilmis) bir sancagin altinda, asabiyyete davet veya bir asabiyyete yardim ederken öldürülürse, bu bir câhîlIyyet ölümüdür!» buyurdular.

Ibni Abbâs (Radiyallahu anh) rivayetini Buhar i «Ahkâm» ve «Fiten» bahislerinde tahrîc etmistir.
«Bir kimse emîrinIn bir seyinden hoslanmazsa...» cümlesinden murâd; dîni hususunda yaramaz bir hareketini görürse demektir. Sultana bir karis karsi çikmak ona en ufak bir seyle dahî olsa isyan etmekten kinayedir.
Hadîs-i Serif hükümdarin zulüm ve fâsiklikla ma'zûî sayilmayacagina delildir. Bâzilari cemaatten bir karis ayrilmayi hükümdara yapilan bey'ati velev ednâ bir seyle olsun bozmaya gayrettir diye tefsir etmislerdir. Çünkü böyle bîr1 hareket, haksiz yere kan dökülmesine müncerr olur.

58- (1851) Bize Ubcydullah b. Muâz El-Anberî rivayet etti. Dedi ki): Bize babam rivayet etti. (Dedi k*i): Bize Âsim —ki Ibni Miiliammed b. Zeyd'dir— Zeyd b. Muhammed'deii; o da NâfiMen naklen rivayet etti. Söyle demis :
Abdullah b. Ömer, Zeyd b. Muâviye zamaninda Harra ak'asi olup bittikten sonra Abdullah b. Muti'a geldi. (îbni Muti) :
— Ebû Abdirrahman'a [17] bîr yastik atin! Dedi. (Ibni Ömer)
— Ben sana oturmak için gelmedim. Sana bir hadîs söylemeye geldim. Ben ResûîüIIâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i :
«Her kim bîr eli taattan çikarirsa kiyamet gününde Allah'a hiç bîr hücceti oimadigi halde kavusur. Ve her kim boynunda bir bey'at olmadigi halde Ölürse, câhiliyyet ölümü gibi (bir ölümle) ölür.» buyururken isittim. Dedi.

(...) Bize Ibnü Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya b. Ab-dillâh b. Bükeyr rivayet etti. (Dedi ki): Bize Leys, UbeyduJIah b. Ebî Ca'ferden, o da Bükeyr b. Abdillâh b. Esecc'den, o da Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti ki. kendisi Ibni Mutî'a gelmis...
Ve Ibni Ömer Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den yukariki hadîs gibî rivayette bulunmustur.

(...) Bize Amr b. Alî rivayet etti. (Dedi kî): Bize Ibni Mehdi rivayet etti. II.
BIze Muhammed b. Amr b. Cebele de rivayet etti. (Dedi ki): BIze Biçr b. Ömer rivayet etti. Bunlar toptan Hisâm b. Sa'd'dan, o da Zeyd b. Eslem'd en, o da babasindan, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen Nafi'in, Ibni Ömer'den naklettigi hadîs mânasinda rivayette bulunmuslardir.
Harra : Medine nin siyah taslarla kapli olan yeridir. Burada Yezîd b. Muâviye zamaninda 63 tarihinde Sâm askerleri ile Medine 'Itler arasinda siddetli bir çarpisma olmus; neticede Sam'lar galip gelmislerdi. Bu çarpismanin sebebi Yezîd'in içki kullanip namazi birakacak kadar yolunu sasirmis olmasi idi. Medine 'lileri Yezid'e isindirmak için Vâlî Osman b. Muhammed Sam'a bir hey'et göndermisti ki hadisimizde bahsi geçen Abdullah b. Mutî'de o hey'ette idi. Bunlar Yezîd 'den fevkalâde ikram gördükler! haide onun Içki içtigini, namazi biraktigini müsahede edip döndükleri vakit: «Biz öyle bir adamin yanindan geliyoruz ki, dîni yok, sarap içiyor; hatta sarhos olup namazi terk ediyor; tanbur çaliyor; önünde köçekler oynuyor! Allah'a sehâdet ederiz ki biz onu hal' ettik!» dediler.
Bunun üzerine Medine 'liler Yezîd'i hal' ederek Abdullah b. Hanza1e'ye bey'at ettiler. Yezîd de üzerlerine Sam'-dan bir ordu gönderdi. Harb ettiler. Ensar'in Kumandani Abdullah b. Hanza1e Muhacirlerin Kumandani da Abdullah b. Mutî'idi. Sam ordusu Ise Müslim b. Ukbe'nin Kumandasinda îdi. Abdullah harbi kaybedince Mekke'ye giderek orada Abdullah b. Zübeyr'in maiyyetine girmistir.
Bu hadîs dahî fisku fücurdan dolayi hükümdarin mün'azil olmayacagina delildir.

14- Müslümanlarin Isi Der Top Iken Onu Dagitan Kimsenin Hükmü Babi

59- (1852) Bana Ebû Bekir b. Nâfi' ile Muhamnied b. Bessâr rivayet ettiler. (Ibni Nâfi\- Bize Gunder rivayet etti dedi. Ibni Bessâr ise; BIze Muhamnied b. Ca'fer [18] rivayet etti; dedi.) (Demis ki): Bize Su'be, Ziyâd b.

IlâknMan rivayet etti. (Demis ki): Ben Ari'ece'den dinledim. (Dedi ki): B^n Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) 'I söyle buyururken isittim :
«Hiç süphesiz bir seyler olacaktir! Imdi her kim bu ümmet derli toplu iken onun isini dagitmak isterse, kim olursa olsun hemen kiliçla onu (n boynunu) vurun!»

(...) Bize Ahmed b. Hirâs da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Habbân rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Avâne rivayet etti. H.
Bana Kaasîm b. Zekeriyyâ dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ubey-dulJah b. Musa, Seyhan'dan rivayet etli. II.
Bize Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mus'ab b. Mik-clâm EMÎas'amî haber verdi. (Dedi ki): BIze Israil rivayet etti. H.
Bana Haccâc dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Arim h. FadI rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hanimâd b. Zeyd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Muhtar ile bir adam (adini vermistir) rivayet etti.
Bu râvîlerin hepsi Zeyd b. Ilâka'dan, o da Arfece'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den .naklen bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir. Su kadar var ki hepsinin hadîsinde : «Onu hemen öldürün!"
denilmistir.

60- (...) Bana Osman b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yûnus b, Ebî Ya'fûr, babasindan, o da Arfece'den naklen rivayet etti. Söyle demis : Ben ResûIÜllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ji :
«Isiniz bîr adam üzerinde toplu Iken kim sizin sopanizi yarmak veya cemaatinizi dagitmak Isterse onu hemen öldürün!» buyururken isittim.
Heiiât : Henenin ceni'idir. Hene sey demektir. Burada ondan mir râd: Fitneler ve yeni zuhur edecek hâdiselerdir.
«Sopanizi yarmak» tâbiri cemaati dagitmaktan kinayedir. Yâni sizin elmaatmizi yarilmis sopanin dagildigi gibi bir birinden ayirmak isterse onu vurun demektir. Cemâatin birbirinden ayrilip dagilmasi, anlasama-mak ve bir birlerini sevmemekle olur.
Hadis-i Serif, hükümdar aleyhine ayaklanan veya müsIümanlarin birligini bozmak isteyen bir kimsenin öldürülmesini emretmektedir. Böylesi evvelâ nasîhatla yola getirilmeye çalisilir. Vazgeçmezse kendisi ile çarpisilir, öldürmeden serrinden kurtuîunmazsa Öldürülür.

15- Iki Halifeye Bey'at Edilmesi Babi

61- (1853) Bana Vchb b. Bakiyyetel-Vâsitî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hâlid 1). Abdillâh, Cüreyriden, o da Ebû Nadra'dan o da Ebû Said-i Hudrî'den naklen rivayet etti. Söyle demis; Resûlüllab (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«IkI halîfeye (birden) bey'at edilirse onlardan ikinciyi Öldü rü verin!» buyurmuslar.
Bu hadis nasihat filân dinltnityip öldürmekten baska çare kalmadigi "zaman öldürülecegine hamle dil mistir.
Iki kisinin ayni zamanda halife seçilemeyecegine ulemanin ittifak ettiklerini az önceki bâblarda görmüstük. Hadîs-i Serif ayni hükmü bil-dirivor.

16- Seriata Aykiri Hususatta Hükümdarlara I'tiraz Etmenin, Namaz Kildiklari ve Benzeri Ibadetleri Yaptiklari Müddetçe Onlarla Harpten Vaz Geçmenin Vücubu Babi

62- (1854) Bize Heddâb b. Hâlid El-Ezdî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hemmâm b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize Katâde, Hasan'dan, o da Dabbe b. Mihsan'dan, o da Ümmii Seleme"den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (SallallahüAleyhi ve Sellentj söyle buyurmus :
«Bir takim emirler gefecc-k! Siz: bilip i'tîrâz edeceksiniz. Imdi kim bilirse beiâet eder; kim I'tirazda bulunursa kurtulur. Lâkin kim rIza gösterir de tâbi' olursa!..,» Ashâb :
— Onlarla harb etmeyelim mi? Demisler.

«Hayir! Namaz kildiklari müddetçe!» buyurmus.

63- (...) Bana Ebû Gassân El-Mismaî ile Mubammed b. Bessâr da hep birden Muâz'dan rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Gassâii'mdir. (Dedi ki): Bize Muâz —ki Ibni Hisâm Ed-Dcstavâi'dir— rivayet etti. (Dedi ki): Bana babani, Katâbe'den rivayet etti. (Demis ki): Bize Hasan, Dabbe b. Mihsaii eI-Anezi'den; o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Ümmii Seleme'deii, o d;* Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti ki :
«Sizin üzerinize bîr takim emirler tayin edilecektir. Sîz onlari bilip itiraz edeceksiniz, Imdi her kim kerih görürse berâet etti; her kim itirazda bulunursa kurtuldu demektir. Lakin kim rizâ gösterir de tâbi' olursa!...
buyurmustur. Ashab: Yâ Resûlul'ah onlarla harpetmeyeüm mi? demisler.
«Hayir! Namaz kildiklari müddetçe!» buyurmus. (Yâni her kim kalbi ile kerih görür ve kalbi ile reddederse demektir.)

64- (...) Bana EbuV-Rabi' El-Alekî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd (yâni Ibni Zeyd) rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muallâ b. Ziyâd ile Hj.sâm, Hasan'dan, ada Dabbe b. Mihsan'dan, o da Ümmü Selcme'den naklen rivayet ettiler. Ümmü Seleme: ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurdu...» demis.
Râvî yukarki hadîs gribi rivayette bulunmus; yalniz: «Her kim reddederse muhakkak beri olur; ve her kim kerîh görürse muhakkak kurtulur.» demistir.

(...) Bize bu hadîsi Hasan b. Rabî' Ei-Beceli de rivayet etli. (Dedi ki): Bize IbnÜ'l-Mübârek, Hisâni'dan, o da Hasan'dan, o da Dabbe b. Mih-san'dan, o da Ümmü Seleme^den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Besûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular...
Râvî yukariki "hadîsin mislini söylemis; yalniz «Lâkin rizâ gösterip lâbi' olan..» cümlesi müstesna! Onu anmamistir.
«Imdi her kim bilirse beraat eder.» cümlesinden murâd: Kim kötülügü bilir de bunda süphesiz kalmazsa, günahindan berâet etmeye kendisine bir yol açildi demektir. Bu surette o kötülügü imkânina göre eli ile veya dili ile degistirir. Bunlardan âciz kalirsa kalbi ile o isi kerîh görür,
«Her kim kerîh görürse berâet etti demektir.» cümlesi de: bu kötülügü kim kerîh görürse onun günah ve cezasindan kurtulur; manasinadir. Bu türlü hareket, kötülügü eli ve dili ile reddedemeyen hakkindadir.
«Lâkin kim rizâ gösterir de tâbi, olursa'..» ifâdesi bir sart cümlesidir. Cevâbi mahzuf olup «günaha girer ve ceza görür.» takdirindedir.
Hadîs-i Serif gelecekten haber veren bir rmi'cizedir. Verilen haber oldugu gibi zuhur etmistir.
Bir kötülügü defetmekten âciz kalan insanin mücerred susmakla günaha girmeyecegi, günaha ancak ona kalben râzî oldugu zaman girecegi ve keza halife Islâmin esaslarindan bir sey degistirmedikçe sirf zulmünden ve fistondan dolayi aleyhine ayaklanmama caiz olmadigi bu hadîsin delâlet ettigi hükümlerdendir.

37- Hükümdarlarin Iyileri ve Kötüleri Babi

65- (1855) Bize Ishâk b. Ibrahim EI-Hanzalî rivayet etti. (Dedi ki): Bize îsâ b. Yûnus haber verdi. (Dedi ki): Bize Evzâî, Yezid b. Yezîd b. Câbir'den, o da Ruzeyk b. Hayyân'dan, o da Müslim b. Karaza'dan, o da Avf b. Mâlik'ten o da Resûlüllah (Sallcillahü Aleyhi ve Seîlem) 'den naklen rivayet etti :
«Hükümdarlarinizin en hayirlisi Dir birlerinizi sevdikleriniz ve bIrbirferI-nîze duâ eftiklerInizdir. Hükümdarlarinizin en kötüleri de birbirinize bugru lanet etttklerInizdir.n buyurmuslar.
— Yâ Resuîâllah! Onlarla kiliçla çatismayahm ftit? denilmis.
«Hayir! Aranizda namazi ikame etfikleri müddetçe!.. Sayet valilerimizden hoslanmadiginiz bir sey görürseniz

onun yapilmasini kerîh görür ve bîr eii itâafrfan çikarmayin!» buyurmuslar.

66- (...) Bize Dâvûd b. Ruseyd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Velîd (yânî Ibni Müslim) rivayet etti. (Dedi ki); Bize Abdurrahmân b. Yezîd b. Câbir rivayet etti. (Dedi ki): Bana Beni Fezârc'nm âzâdhsi —ki bu Zât Ruzeyk b. Hayyân'dir— haber verdi ki. kendisi Avf b. Aîâük El-Es-("îî'nin amcasi oyla Müslim b. KarazaVi söyle derken isitmis: Ben Resûlül-lah (SaUallahü Aleyhi ve SeUem)'i :
«Hükümdarlarinizin en hayirlisi bir birlerinizi sevdikleriniz ve bir birlerinize dua eitIklerInizdIP. Hükümdarlarinizin en kötüleri de bir birinize bugz-u lâ'net ettiklerinizdir.» buyururken isi tüm. Ashâb dediler ki
— Biz, yâ Resûlâllah! O anda onlarla atismayalim mi? Dedik.
«Hayir! Aranizda namazi ikâme ettikleri müddetçe! Hayir; Aranizda namazi Ikâme ettikleri müddetçe!..
Dikkat! Bir kimseye bîri vâlî olur da onu Allah'a ma'siyeî olan bîr sey yaparken görürse, yaptigi ma'siyetten ikrah etsin! Ama bir eli itâattan çikarmasin !» buyurdular.
Ibni Câbir demis ki : «Bana bu hadîsi rivayet ettigi zaman dedim ki: (yâni Ruzcyk'a demis) Allah askina söylermisin yâ Ebc'I-Mikdâni, bunu sana rivayet mi etti; yoksa Müslim b. Karaza'yi: Ben Avfi: Resûlüilah ' Sallallahü Aleyhi ve Selle m)'den isitttîm derken dinledim; diyordu.

(...) Bize Ishâk b- Mûsâ El-Ensârî de rivayet etti. (Dedi ki): Bizr Velid b. Muslini rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibiii Câbir bu-isnâdla rivayet etti. Ve: Beni Fezâre'iiIn âzâdlisi Ruzeyk dedi.
Müslim b. Karaza'dan, o da Avf b. Mâlik'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeUem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.
Bu hadisin râvilerinden Ruzeyk b. Hayyân birçok nüshalarda burada oldugu gibi rivayet edilmisse de Ebû Zürate'r -Râzi ve Dimaski gibi bazi ulema onu Züreyk seklinde tesbit etmislerdir.
«Cesâ» kelimesi dahî bâz- nüshalarda «ceza» seklinde rivayet olunmustur. Mamafih her ikisinin mânâsi sahihdir. Cesa: çöktü; ceza: parmaklan ucuna oturdu demektir. Ebû Ömer bu iki kelimenin ayni manaya geldigini söylemistir. Hadis-i Serif mânâ itibâri ile yukarikiler gibidir.

18- Harbetmek Istedigi Vakit Kumandanin Ordulari Bey'at Olmasinin Müstehab Olusu ve Agacin Altinda (Yapilan) Bey'at-i Ridvanin Beyani Babi

67- (1856) Bize Kuteyfoe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ley s Sa'd rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Leys. Ebu' Zübeyr'den, o da CâbirMen naklen haber verdi. Söyle demis ;
Biz Hudeybiye günü bin dörtyüz kisi idik. Ve Ömer elinden lu m t oldugu halde agacun altinda ona bey'st ettik. Hu agaç bir büyük tike agaci idi. Câbir ;
«Ona biz, kaçmayacagimiza dair bey'at eifik; ölüm üzerine bey'; etmedik.» demis.

68- (...) Bize Ebii Bekir b. Ebî Seyhe de rivayet etti. (Dedi ki) Bikc Ibni Uj-eyne rivayet eyledi. H.
Bize Ibnü N'umeyr dahi rivayet etli. (Dedi ki): Bize Süfyân. Ebii'i Zübeyr'den, o da Câbir'deii naklen rivayet etti :
— lîiz Resûlüîîah (Sallallahü Aleyhi vt Scllem) 'e ölüm üzerine bey'a etmedik Biz ona ancak "kaçmayacagimiza bey'at ettik! Demis.

69- (...) Bize Muhammed b. Hatim dahî rivayet etli. (Dedi ki) Bize Haccâc, Ibnü Cüreyc'den rivayet etti (Demis ki): Bana Ebu'z-Zü beyr haber verdi. Câbir'e: Hudeybiye günü kaç kisi olduklari soi-ulurker isitmis. Câbir söyle demis :

— Bin dört yüz kisi idik. Ona, Ömer agacin alimda —ki bu aga< büyük bir tiken agaci idi— elinden tutmus oldugu halde bey'at ettik Ibnü Kays El-Ensarî'nin dedesinden maada hepimiz ona bey'at ettik. 0 devesinin karni altina gizlendi.

70- (...) Bana Ibrahün b. Dînâr da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süleyman b. Mücâlid'iii âzâdhsi Haccâc b. Muliammed EI-A'ver rivayet etti. (Dedi kî): Ibni Cüreyc sunu söyledi: Bana da Ebu'z-Zübeyr haber verdi, ki kendisi Câbire: Zülhulcyfe'dc Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Hudeybiye kuyusuna diiâ [19] etti... derken isitmis.

71- (...) Bize Saîd b. Arar EhEs'asî ile Süveyd b. Saîd, Ishâk. îbrahîm ve Ahmed b. Abde rivayet ettiler. Lâfiz Saîd'indir. (Saîd îie tshâk: Bize haber verdi tâbirini kullandilar.) Ötekiler: Bize Süfyân, Anir'dan, o da Câbir'den naklen rivayet etti; dediler. Câbir söyle demis :
Biz Hudeybiye günü bin dört yüz kisi idik. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bize :
«Bugün siz yer yüzü halkinin en hayirhsisiniz!» buyurdular. Câbir sunu da söylemis: Gözüm görse size o agacin yerini gösterdim. [20]

72- (...) Bize Muhammed b. Eî-Müsennâ ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be, Amr b. Miirra'dan, o da Salim b. Ebrl-Ca'd'dan naklen rivayet etti. Söyle demis :
Câbir b. Abdillâh'a agaç ashabini sordum da: Yüz bin kisi olsak yine bize yeterdi. Biz bin bes yüz kisi idik; cevâbim verdi.

73- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile îbnü Nümeyr dahi rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Abdullah b. Idrîs rivayet etti. H.
Bize Kifâ'a b. Heysem de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hâlid (yâni Tahhân) rivayet etti. Her iki râvî Husayn'dan, o da Salim b. Ebi'l - Ca'd'-dan, o da Câbir'den naklen demislerdir. Câbir :
— Yüz bin kisi olsaydik yine bize yeterdi. Biz bin bes yüz kisi idik! Demis.

74- (...) Bize Osman b. Ebî Seybe ile Ishâk b. Ibrahim de rivayet ettiler. (Ishâk: Bize haber verdi, tâbirini kullandi. Osman ise: Bize Cerîr, A'mes'den rivayet etti; dedi.) (Demis ki): Bana Sâürn b. Ebi'1-Ca'd rivayet etti. (Dedi ki): Câbire :
— O gün kaç kisi idiniz? Diye sordum.
— Bin dört yüz! Cevâbini verdi.

75- (1857) Bize Ubeydullah b. Muâz rivayet etfi. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. (Dedi ki): BIze Su'bc, Amr'dan (yâni Ibni Mürra'-dan) rivayet etti. (Demis ki): Bana Abdullah b. Ebî Evfâ rivayet etti. (Dedi ki):
Secere esbabi [21] bin iiçyüz kisi idi. Eslem Kabilesi, muhacirlerin sekizde biri idi.

(...) Bize Îbnü'l-Müsennâ da rivayet etti (Dedi kî): Bize Ebû Dâvûd rivayet etti. H.
Bize bu hadîsi tshâk b. Ibrahim dahî rivayet etti. (Dedi kI): Bize Nadr b. Sümeyl haber verdi. Bunlar hep bir den SuTje'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.

76- (1858) Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yezîd b. Zürey' Hâlid'den, o da Hakem b. Abdillâh b. Arac'dan, o da Ma'kil h. Yesâr'dan naklen haber verdi. Söyle demis :

Gerçekten kendimi agaç gününde görmüsümdür. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) insanlardan bey'at aliyor; ben de agacin dallarindan bir dali basindan kaldiriyordum. Biz bin dört yüz kisi idik. Ona ölüm ürerine bey'at etmedik. Lâkin kaçmayacagimiza dair bey'ai ettik.

(...) Bize bu hadîsi yine Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hâlid b. Abdillah, Yûnus'dan bu isnâdla haber verdi.

77- (1859) Bize bu hadîsi Ilâniid b. Ömer'de rivayet etti. (Dedi kî): Bize Ebû Avâne, Tarik'dan, o da Saîd b. El-Müseyyeb'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Babam Rcsûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e agaç yaninda bey'-at edenlerdendi. Ertesi sene hacca gittik. Ama agacin yeri bize gizli kaldi. Sayet sizin için belli ise sîz daha iyi bilirsiniz!

78- (...) Bana bu hadisi Muhammed b. Râfi' dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Ahmed rivayet etti. Ibni Râfi': Ben onu Ebû AhmedJden naklen Nasr b. Alî'ye de okudum dedi. (Ebû Ahmed demis ki,): Bize Süf-yân, Târik b. Abdirrahmân'dan, o da Saîd b. El-Müseyyeb'den, o da babasindan naklen rivayet etti, Iti kendileri agaç yilinda Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in yaninda Imisler. Ama gelecek yil o agaci unutmuslar.

79- (...) Bana Haccâc b. Sâir ile Muhammed b. Râfi' de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Sebâbe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be, Katâde'den, o da Saîd b. EI-Müseyyeb'dcn. o da babasindan naklen rivayet etli. Söyle demis:
Gerçekten o agaci gördüm. Sonra ona geldim; ama onu bilemedim.

80- (1860) Bize Kuteybe b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hatim (yânî Ibni Ismail) Seleme b. Ekva'in âzâdlisi Yezîd b. Ebî Ubeyd'-den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Seîeme'yc: Hudeybiye günü Resûliillah (Sallallahii Aleyhi vt Sellem)'e hangi sey üzerine bey'at ettiniz? DIyc sordum. — Ölüm üzerine! Dedi.

(...) Bu hadîsi bize Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd b. Mes'ade rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yezîd, Seleme'den bu hadîsin mislini rivayet etti.

81- (1861) Bize yine Ishâk b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mahzunu haber verdi. (Dedi ki): Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Amr b. Yahya, Abbâd b. Temîm'den, o da Abdullah b. Zeyd'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Ona biri gelerek: Iste bu Ibni Hanzale'dir; insanlardan bey'at aliyor! Demis. O da: Ne üzerine? Diye sormus.
— ölüm üzerine! cevâbim vermis.
— Hayir! Ben bunun üzerine ResûlüUah (SallaUahü Aleyhi ve Seî-lem) 'den sonra hiçbir kimseye bey'at etmem! Demis.
Bu hadîsin Hz. Câbir , Müseyyeb ve Seleme rivayetlerini Buhari «Kitâbü'I-Megâzb de; Abdullah b. Zeyd rivayetini «Kitâbül-Cihâd» da; Câbir rivayetini Nesâî ile Buharî «Kitâbü'I-Tefsîr» de muhtelif râvîlerden tahrîc etmislerdir.
Bey'ati'r - Ridvân demlen Hudeybiye bey'atinda Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem.) 'in yanindaki sahabenin sayisini bildiren rivayetler muhteliftir. Bunlarin bazisinda 1400, bâzisinda 1500, bir rivayette 1300 kisi oldugu bildirilmektedir. Beyhakî ekseri rivayetlerin 1400 oldugunu söylemistir. Rivayetlerin arasi söyle bulunur: Bu bey'atta bulunan ashâb bin dört yüz küsurdur. Ancak hadisi 1400 kisi idiler, diye rivayet edenler, küsuru dikkate almamis; 1500 oldugunu söyleyenler onu da he&iba katmislardir. 1300 kisi oldugunu söyleyenler ise kaç olduklarim iyi bilmedikleri için bir kismini söylememislerdir.

O gün ashabin Peygamber (Saîlallahii Aleyhi ve Sellem) efendimize ne üzerine föz verip bey'at ettikleri de muhtelif sekillerde rivayet olunmustur.
Hz. Câbir rivayetinde ölüm için degil harbten kaçmayacaklarina, Seleme rivayetinde ölüm üzerine bey'at ettikleri bildiriliyor. Mamafih bu Iki rivayet arasinda ziddiyet yoktur. Çünkü ölüm üzerine yapilan bey'attan murâd: ölseler bile harbten kaçmayacaklarina söz vermektir. Bir rivayette ashab burada hicret ve cihâd için; baska bir rivayete göre dinleyip itaat için; Hz. Abdullah b. Ömer'in bir rivâyetinde ise sabir için bey'at etmislerdir.
Ulema sabir rivayetinin bütün mânâlari bir araya toplayip maksadi tam olarak ifade ettigini söylemislerdir. Söyle ki : Kaçmayacaklarina dair yaptiklari bey'aün mânâsi ya zafer kazanmcaya yahut ölünceye kadar sabretmektir, ölüm ve cihâd üzerine yapilan bey'aün mânâlari da sabirdir.
Islâmiyetin ilk devirlerinde on müslümamn yüz kâfir karsisinda sabredip kaçmamalari vâcib idi. Yüz müslüman bin kâfire karsi durmakla mükellef idiler. Sonralari bu hüküm lafteshedilerek iki misli düsmana karsi sabiretmek vâclb olmustur. Malikîlerle Sâfiîlerin ve cumhurun mezhebi budur. Bu kavil Ibni Abbâs (Radiyallahu anh) 'nin da mezhebidir.
Imâm A'zam'la diger bir kisim ulemaya göre âyet neshedil-memistir.
Hz. Câbir'in : «Yüz bin kisi olsak yine bize yeterdi.,.» sözü, Hudeybiye kuyusu hakkindaki sahih hadîsin kisaltilmis seklidir. O sunu demek Istemistir: Ashâb Hudeybiye denilen yere varinca orada bir kuyu buldular. Suyu çok azdi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) o kuyuya tükürerek bereketlenmesi için duâ etti. Arkacigindan kuyu costu. Bütün ashab abdest aldilar; hayvanlarini suladilar. Gerçi ashab 1500 kisi idiler; fakat 100.000 kisi -olsalar kuyunun suyu yine hepsine yeterdi. Bu hâdise Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in mu'cizelerinden biridir. Öyle anlasiliyor ki Hz. Câbir'e suâl soran zât, hadîsin asimi ve mu'cize oldugunu biliyor; sadece ashabin sayisini bilmiyormus.
Ulemânin beyanina göre altinda Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sel-lem)'e bey'at yapilan agacin yeri bulunmamasi Allah'in bir rahmetidir. Çünkü agaç oldugu gibi kalsa câhil halkin ona tapmalarindan korkulurdu. Bu agacin altinda bey'at gibi büyük bir hayir vaki' oldu; oraya ridvân ve sekînet Inmistir., diyerek nice kimseler fitneye düsebilirlerdi.
Câbir (Radiyallahu anh) hadîsinde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in : «Bu gün siz yer yüzü halkinin en hayirlisisiniz!» buyurmasi ile istidlal eden bâzi süler Hz, A1î'yi Osman (Radiyallahu anh) üzerine tercih ve tafdil ederler. Çünkü o gün A1i (Radiyallahu anh) mevcud fakat Hz. Osman orada yoktu. Sîanin iddiasi dogru degildir. Zîra Osman (Radiyallahu anh) Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) efendimizin emri ile Mekke 'de kalmis; onun namina bey'atim bizzat Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) yapmistir. Binaenaleyh hükümde Hz. Osman da dâhildir. Zâten hadîsde sahabenin bir birlerine üstünlükleri kasdedllmemistir.
Yine bu hadîsle bâzilari Hizir (Hadir) (Aleyhisselâm) 'm peygamber olmadigina istidlal etmis ve: «Peygamber olarak sag bulunsa idi, ashabin bir peygamberden üstün olmalari lâzim gelirdi; bu gösterir ki o zaman Hizir (Aleyhisselâm) sag degildi.» demislerse de sag ve peygamber oldugunu söyleyenler buna cevap vermis; onun peygamberligine delâlet eden âyetleri hatirlattiktan sonra o gün ashabla birlikte Hizir (Aleyhisselâm) 'mda arada bulundugunu söylemislerdir :
Yine bu hadîsle bazilari Hizir (Hadir) (Aleyhisselâm) 'm peygamber olmadigina istidlal etmis ve : «Peygamber olarak sag bulunsa idi, ashâbm bir peygamberden üstün olmalari lâzim gelirdi; bu gösterir ki o zaman Hizir (Aleyhisselâm) sag degildi.» demislerse de sag ve peygamber oldugunu söyleyenler buna cevap vermis; onun peygamberligine delâlet eden âyetleri hatirlattiktan sonra o gün ashabla birlikte Hizir (Aleyhissefâm) 'n da orada bulundugunu söylemislerdir.

19- Muhacirin Vatan Edinmek Için Yurduna Dönmesinin Haram Kilinmasi Babi

82- (1862) Bize Kuteyfae b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hatim (yâni IbnI Ismail) Yezîd b. Ebî Ubeyd'den, o da Seleme h. Ekva'dan naklen rivayet etti, kendisi Haccâc'in yanina girmis de (Haccâc) :

— Ey EkvaJ oglu! Gerisin geriye döndün mü? Bedevîlestin mi? diye
— Hayir! Ve lâkin Resûlüllah (Sallallakü Aleyhi ve Seüem) bana çöle gitmeye izin verdi. Demis.
Bu hadisi B uhâri «Kitâb'l-Fiten» de; Nesâî «Bey'at» da lahrîc etmislerdir. Konusma Haccâc b. Yûsuf Es-Sekafî'-nin Hicaz valisi bulundugu siralarda 74 târihinde olmustur. Haccâc «gerisin geriye döndün mü » suâli ile Nesâî'nin tahrîc ettigi Ibni Mes'ûd hadîsine isaret etmis olacaktir, Mezkûr hadisde ri-bâyi yiyene ve müvekkiline lanet okunduktan sonra: «Hicretinden sonra gerisi geriye donene de Allah iânet eylesin!» denilmektedir.
Kaadî Iyâz diyor ki : «Muhacirin hicretim terk ederek tekrar vatanina dönmesinin haram kilindigina ve muhacirin çöl hayatina dönmesinin büyük günahlardan olduguna ümmet icmâ' etmistir. Iste Haccâc — Seleme kendisinin çöîe Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in izni ile çiktigini bildirinceye kadar— buna isaret etmistir. Ama ihtimâl Seleme vatanindan baska bir yere gitmistir. Yahut hicretten maksad, muhacirin vardigi yerde kalmasidir. Bunun farz kilinmasi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e yardim etmek veya onunla beraber olmak için, onun zamanina mahsustur. Yahut bu mesele Mekke 'nin fethinden önce olmustur. Mekke fethedilip Allah isîâmi bütün dinlerden üstün, küfrü zelil ve müslümanlari aziz kilinca artik hicretin farziyeti sakit olmus; Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Fefihden sonra hicret yoktur! Buyurmustur...»
Yine Kaadî'nin beyânina göre Mekke'nin fethinden önce hicretin Mekke 'liîere farz olduguna ulema ittifak etmislerdir. Baskalari hakkinda ihtilâf edilmis; bîr takimlari onlara vâcib degil mendûb oldugunu söylemislerdir. Bazlarina göre hicret, bütün halki müslüman-Iigi kabul etmeyen yerler müslümanlarma farzdi. Bunun sebebi, müslü-mani küffann hükmünden kurtarmakti.
Buhâri'nin bir rivayetinde : «Hz. Osman sehld edildikten sonra Seleme b. Ekva' Rabeze'ye çekildi. Ve orada bir kadinla evlendi. Bu kadin ona birkaç çocuk dogurdu. Seleme ölümünün birkaç gün öncesine kadar orada kaldi. Nihayet Medîne'ye indi.» deniliyor. Rabeze Medîne'ye ^ konak mesafede bir yerdir. Hz. Seleme 74 târihinde Medine'de vefat etmistir.

20- Mekke'nin Fethinden Sonra Islam, Cihad ve Hayir Üzerine Bey'at Edilmesini ve: «Fetihden Sonra Hicret Yoktur!» Hadisinin Manasini Beyan Babi

83- (1863) Bize Ebû Ca'fer Muhammed b. Sabbâh rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ismâîl b. Zekeriyyâ, Âsim El-Ahvel'den, o da Ebû Osman En-Nehdî'den naklen rivayet etti. (Demis ki): Bana Mücâsi' b. Mes'ûd Es-Sülemî rivayet etti (Dedi ki) :
Hicret üzeri-e bey'at etmek için Feygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'e geldim de: «Hicret, ehli için geçmistir. Ve lâkin islâm, cihâd ve hayir üzerine (bey'at bakîdir) buyurdu.

84- (...) Bana Süveyd b. Saîd de rivayet etti. (Dedi.ki): Bize Alî b. Müshir, Asim'dan, o da Ebû Osman'dan naklen rivayet etti. (Demis ki): Bana Mücâsi' b. Mes'ûd Es-Sülemî haber verdi. (Dedi ki): Kardesim Ebii Ma'bed'le Resûlüllab (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e geldim. Ve :
— Yâ Resûlâilah! Bundan hicret üzerine bey'at al! D^dim. «Hicret, ehli için geçmistir!» buyurdu.
«Islâm, cihâd ve hayir üzerine!» buyurdular.
Ebû Osman demis ki: Az sonra Ebû Ma'bed'e rastladim. Ve kendisine Mücâsi'in sözünü haber verdim.
— Dogru söylemis! Dedi.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu-hammed b. Fudayl, Asim'dan bu isnâdla rivayet etti. (Dedi ki) : Bunun üzerine kardesine rastladim: Mücâsi' dogru söylemis dedi. Ama Ebû Ma'-bed'i anmadi.

85- (1353) Bize Yahya b. Yahya ile Ishâk b. Ibrâhîm rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Cerir, Mansûr'dan, o da

Mücâhid'den, o da Tâvûs'-dan, o da Ibni Abbâs'dan naklen.haber verdi. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Fetih (yânî) Mekke'nin fethi günü :
«Hicret yok! Ve lâkin crhâd ve niyet (var!) Sefere çagirildiginiz zaman hemen gidin!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe ile Ebû Küreyb de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Vekî', SüfyânJdan rivayet etti. H.
Bize Ishâk b. Mansur ile Ibni Râfi' dahi Yahya b. Âdem'den rivayet
ettiler. (Demis kî): Bize Mufaddal (yâni îbni Müheihil) rivayet etti. H.
Bize Abd b. Humeyd de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ubeyduilah b. Mûsâ, Israil'den naklen haber verdi.
Bu râvîlerin hepsi Mansûr'dan bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.

86- (1864) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Habîb b. Ebî Sabit, Abdullah b. Abdirrahmân b. Ebî Hüseyn'den, o da Atâ'dan, o da Âîse'den, naklen rivayet etti. Söyle demis:
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e hicret (in hükmü) soruldu, da :
«Fetihden sonra hicret yoktur. Ve lâkin cihâd ve niyet (vardir). Sefere çagirildiginiz zaman hemen gidin!» buyurdular.
Bu hadîsin Mücâsi' rivayetini Buhârî «Cihâd» ve «Me-gâzî» bahislerinde; Ibni Abbâs rivayetini «Hacc» ve «Cihâd» da tahrîc etmistir.
«Hicret, ehli Için geçmistir.» cümlesinden murâd: sahiplerine meziy-yet kazandiran faziletli hicret Mekke 'nin fethiden önce idi. O kimlere nasîb oldu ise oldu ve zaman geçti; demektir.
«Ve lâkin islâm, cihâd ve hayir üzerine (bey'at bakîdir.)» yâni siz hayri, islâmiyet, cihad, ve iyi niyet gibi seylerde arayin! Hicret sebebi île hayir kazanmak Mekke 'nin fethi ile sona ermistir; ama bunlarla onu pek âlâ tahsil edebilirsiniz; demektir.
Hadisin bir rivayetinde :
«Hicret yok» digerinde «fetihden sonra hicret yoktur!» buyuruluyor.
Ulema bunu iki suretle te'vîl etmislerdir. Birinci te'vîle göre mânâ sudur : Mekke fethedildikten sonra artik oradan hicret yoktur. Çünkü orasi isîâm beldesi olmustur; ondan hicret tasavvur edilemez.
îkinvi te'vîl: Sahiplerine meziyyet kazandiran faziletli hicret yoktur. O Mekke 'nin fethinden Önce Medine'ye göç edenlere mahsustur. Ve geçmistir; zîra islâmiyet artik kuvvet bulmustur. Bu te'vîl daha sahihtir. Ulemâ hicreti bes kisma ayirmislardir :
1- Habesistan'a hicret.
2- Mekke'den Medîne'ye hicret.
3- Kabilelerin Peygamber (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem) 'e hicreti.
4- Müslüman olan Mekke'lilerin hicreti.
5- Allah'in yasak ettigi seyden hicret. Aîlâme Aynî bu bes nev'e ikinci Habesistan hicreti ile küfür diyarinda dînîni meydana çikaramayan müslümanlann hicretini ve âhir zamanda fitneler çikinca Sam'a yapilacak hicreti de ilâve ediyor. Filhakika îmâm Ahmed'in rivayet ettigi bir hadîsde bu Sam hicretinden bahsedilmektedir.
Hicret hakkinda birçok hadisler vardir. Ayni, Sahîh-î Buhârî serhinde bunlari siralamistir. Bunlarin hemen hepsi buradaki hadîs mâ-nâsmdadirlar.
Ulemâ küfür diyarindan hicretin kiyamete kadar devam edecegini söylemislerdir,
«Sefere çagrildiginiz zaman hemen gidin!» ifadesinin mânâsi : Sayet hükümdar sizi cihâda davet ederse hemen icabet ederek gidin! Demektir. Bu cümle cihâdin farz-i kifâye olduguna delildir. Ümmetin bâzi ferdleri-nin ifâsi ile digerlerinden de borç sakit olur. Ancak memleketi kâfirler îstîlâ ederlerse cihâd farz-i ayin da olur.
Peygamber (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem) zamaninda cihadin hükmü ne oldugu ihtilaflidir. Esah kavle göre farz-i kifâye idi. Mamafih farz-i ayn oldugunu söyleyenler de vardir.

87- (1865) Bize Ebû Bekir b. Hallâd El-Bâhilî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Velîd b. Müslim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdurrahmân b. Anar El-Evzâî rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ibni Sihâb E-Zührî rivayet etti. (Dedi ki): Bana Atâ' b. Yezîd El-Leysî rivayet etti, ki kendilerine rivayette bulunmus. (Demis ki): Bana Ebû Saîd El-Hudrî rivayet etti ki, bedevinin biri Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e hicreti (in hükmünü) sormus da :
«Vah sana! Hicretin hâli pek siddetlidir! Senin develerin var mi?» buyurmus. Bedevi :
— Evet! Demis.
«Onlarin zekâtini veriyor musun?» diye sormus. Bedevi (yine)
— Evet! Cevâbini vermis.
«O hâlde köylerin ötesinden is gor! Süphesiz Allah senin amelinden hiç bir seyi eksiltecek degildir!» buyurmuslar.

(...) Bize bu hadîsi Abdullah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Yûsuf, Evzâî'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti. Su kadar ki o:
«Süphesiz Allah senin amelinden hiç bir seyi eksiltecek degildir.» dedi; ve hadîsde: «Suya geldikleri gün onlari sagiyor musun? Diye sordu. Bedevi:
— Evet! Dedi.» ibaresini ziyâde eyledi.
Bu hadîsi Buhârî: «Zekât, Hicret, Edeb» ve «Hibe» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Cihâd» da; Nesâî oBeyat» ve «Siyer» bahislerinde muhtelif râvîlerden tahrîc etmislerdir.

A'râbî ve Bedevi '. Çölde yasayan demektir. Bedevi'nin Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Seîlem) 'e sual sormasi El-Mühelleb'e göre Mekke 'nin fethinden sonradir. Zira önce olsa ona cevaben : «Fetihden sonra hicret yoktur!» buyururdu. Nitekim baskalarina böyle cevap vermisti. Mamafih Bedevi'lerin sabirsiz insanlar oldugunu, bu zâtin da Medine 'nin o gün için agir sayilan havasina sabri tahammül gösteremiyecegini bildigi için hicretine izin vermemis olmasi da mümkündür. Kurtubi : << Ihtimal bu cevap o Bedeviye mahsustur. Çünkü onun hâlini ve Medine 'de kalmaya tehammül edemiyecegini anlamistir.» diyor. Bâzilari Mekke 'lilerden baskalarina bu hicretin farz degil müstehab oldugunu söylemislerdir.
Rcsûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellevi) Bedeviye hicret için bey'ata Izin vermemis; ona develeri olup olmadigini; onlarin zekâtini verip vermedigini sormustur. Diger mallarinin zekâtini sormamistir. Çünkü o zâî deve sahibi idi. Develerinin zekâti bahis mevzuu olunca sair maUarmin zekâti da buna kiyasla anlasilir.
Bihâr : Denizler demektir. Fakat burada ondan murâd: Köylerdir. Araplar köylere bihâr, köye de buhayre derler.
«O halde köylerin Ötesinde is gör!» cümlesinin mânâsi: Üzerine farz olan zekâti verdin mi nerede bulunursan bulun aldirma! Evin köylerin ötesinde bile olsa ondan otur; hicret etme! Demektir.

21- Kadinlarin Nasil Bey'at Edecekleri Babi

88- (1866) Bana Ebu't-Tâhir Ahmed b. Anir b. Serh rivayet etti. (Dedi kI): Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki): Bana Yûnus b. Yezîd haber verdi. (Dedi ki): Ibni Sihâb sunu söyledi: Bana Urve b. Zübeyr haber verdi ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Âise sunlari söylemis :
Müzmin kadinlar Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e hicret ettikleri vakit Allah (Azze ve Celle) 'nin :
Ey Peygamber! Sana mü'min kadinlar Allah'a hiç bir seyi serîk kosmayacaklarina, çalmayacaklarina ve zina etmeyeceklerine dâir bey'at etmeye gelirlerse [22]... Kavli ile —âyetin sonuna kadar— imtihan olunurlardi. Âise (sözüne devamla) söyle demis:
Mü'min kadinlardan bu sarti kim ikrar «derse mihneti ikrar etmis, olurdu. Kadinlar bunu sözle ikrar ettikleri vakit Resûlülah (Sallallchü Aleyhi ve Sellem) onlara :

«Haydi gidin! Sizin bey'aîinizi kabul ettim!» derdi. Hayir! Vallahi Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in eli hiç bir kadinin eline dokun-mamistir. O kadinlardan yalniz sözle b«y'at alirdi. Âise demis ki :
Vallahi Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kadinlardan, Allah Teâlâ'nin emrettiginden baska hiç bir sey almamis; ve Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Jin avucu asla bir kadinin avucuna d okunmamistir. Onlardan bey'at aldigi zaman kendilerine sözle:
«Bey'atrnizi kabuj ettim!» derdi.

89- (...) Bana Hârûn b. Saîd El-Eylî Ebu't-Tâhir de rivayet ettiler. (Ebu't-Tâhir: Bize haber verdi tâbirini kullandi. Hâi-ûn ise: Bize Ibni Vehb rivayet etti. Dedi.) (Demis ki): Bana Mâlik, Ibni Sihâb'dan, o da Urve'den naklen rivayet etti ki. ona da Âise. kadinlarin bey'atini haber vermis; ve :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellevi) eli ile hiç bir kadina dokun-mamistir. Lâkin kadindan bey'ati sözle alirdi. Onu sözle aldi da kadin da söz verdi mi «Git! Senin bey'atini aldim!» derdi.
Bu hadîsi Buhar i «Surût» ve «Talâk» bahislerinde tahrîc etmistir.
Hadîsdeki «Imtihan olunurlardi.» sözünden'fnurâd: Kendilerinden bey'-at ve söz alinirdi demektir. Nitekim: «Bu sarti kim ikrar ederse mihneti ikrar etmis olurdu.» cümlesi de: «Âyetteki: sirk kosmamak, çalmamak ve zina etmemek sartini ikrar eden ser'î bey'ati yapmis olur» manasinadir.

Hadis-i Serifden Çikarilan Hükümler:

1- Kadinlarin bey'ati el vermek sureti ile degil, yalmz sözledir. Erkeklerin ise hem söz hem de el ele tutusmak sureti ile olur.
2- îhtiyâç âninda ecnebi bir kadinin sözünü dinlemek, sesini isitmek mubahdir.
3- Ecnebi bir kadinin cildine dokunmak caiz degildir. Meger ki, hekimlik, kan aldirmak, dis çikartmak gibi bîr zaruret ola! Bu takdirde caiz olur; çünkü zaruretler memnu' olan seyleri mubah kilar.

22- Gücünün Yettigi Hususta Dini Eyip Îtaat Sarti Île Bey'at Babi

90- (1867) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuieybe ve Ibni Hucr rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Eyyûb'undur. (Dediler ki): Bize Ismâîl —bu zât Ibni Ca'ferMir— rivayet etti. (Dedi ki): Bana Abdulah b. Dînâr haber verdi, ki kendisi; Abdullah b. Ömer'i:
Biz Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e dinleyip itaat sarti ile bey'at ediyorduk. Bize : «Gücünün yettigi hususta» buyururdu; derken isitmis.
Bu hadîsi Buhâri «Ahkâm» bahsinde tahrîc etmistir.
«Gücünün yettigi hususta» mânâsina gelen kelimesi yalniz
Müstemlî ile Serahsî1 nin rivayetlerinde burada JIdugu gibi müfred zikredilmistir. Baskalarinin rivayetlerinde «Gücünüzün yettigi hususta» seklinde cemi' olarak nakledilmistir.
Nevevî bu kelimeyi müfred mütekellim yânî «gücümün yettigi hususta» mânâsina almis ve söyle demistir: «Bu, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in ümmetine olan sonsuz sefekat ve merhametin dendir. Ümmetinden biri takat getiremiyecegi bir bey'atin umûmuna girmesin diye onlara (gücümün yettigi hususta) demeyi ögrenmistir.
Hadîs-i Serîf, gücünün yetmeyecegi bir ise özenen kimseye: yapamayacagin ise özenme! demenin caiz olduguna delildir. Ve mânâ itibari ile «gücünüzün yetecegi isleri iltizâm edin!» hadîsi gibidir.

23- Bülüg Yasini Beyan Babi

91- (1868) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. (Dedi ki):

Bize Ubeydullah, Nâii'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti. Ibni Ömer söyle demis:
Uhud harbi günü Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) beni harb-te teftis etti. (O zaman) on dört yasinda idim. Bana müsaade etmedi. Beni Hendek günü de teftis etti. (O zaman) onbes yasinda idim. Ve bana müsâade etti. Nâfi' demis ki: Bunun üzerine Ömer b. AbdilâzîzJin yanina gittim. O gün halîfe idi. Ve kendine bu hadîsi söyledim. Ömer:
— Gerçekten bu, küçüklükle büyüklük arasinda bir sinirdir. Dedi; ve me'murlarma: onbes yasinda olan kimseye asker ayligi baglamalarini yazdi. Bu yastan asagi olani çocuklara katin! Dedi.

(...) Bize bu hadîsi Ebü Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Idrîs ile Abdurrahîm b. Süleyman rivayet ettiler. H.
Bize Muhammed b. Müsennâ dalii rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdülvehliâb (yâni Sekafi) rivayet etti. Bunlar hep birden Ubeydullah'dan bu Isnâdla rivayette bulunmuslardir. Yalniz onlarin hadîsinde : «Ben on dört yasinda idim, de beni küçük gördü.» ifadesi vardi.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbifs - Sehâdât» da; îbni Mâce «Hudûd» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Bulûg yasindan murâd : Harbde ve diger iglerde sahibine erkek hükmü verilen yastir. Erkeklerin ihtilâm olmakla, kadinlarin hays görmekle bulûga erdiginde ulemâ müttefiktir. îhtilâmi geciken erkeklerle hayz görmesi geciken kadinlar hakkinda ihtilâf edilmistir. Bâzilari erkeklerin onyedi veya onsekiz yasinda balig sayilacagini, kadinlarda ise gebe kalmak gibi seylerin, bulûga alâmet olacagini söylemislerdir.
imâm Safiî, imâm Ahmed , Evzaî, Ibni Vehb ve Hanefîler'den îmâm Ebû Yûsuf 'la îmâm Muhammed bulûg yasini onbes sene olmakla sinirlandirmis; ve: «Erkek, kadin onbes yasini tamamlayinca mükellef olurlar. Artik ihtilâm olmasalar bile ibâdetlerin farz olmasi ve saire gibi hükümler onlar hakkinda da câridir. Bu yasta bir oglana ganimetten erkek hissesi verilir. Küffardan onbes yasinda olanlari öldürmek caiz olur.» demislerdir.
îmâm A'zam bulûg yasinin kadinlarda onyedi, erkeklerde on dokuz, bir rivayette onsekiz oldugunu söylemistir, ki Sevrî'nin kavli de budur.

Hadis-i Serifden Bundan Maada Su Hükümler de Çikarilmistir :

1- Ordu kumandani harbden evvel askerini teftis eder. Ve harbe elverisli olmayan askerleri geri çevirir. Ancak Hanefîler'le Mâlikîler'e göre bulûga yaklasmis (murâhik) çocuklar harbedebilecek kadar güçlü kuvvetli olurlarsa orduya alinabilirler,
2- Bu hadîs Hendek harbinin dördüncü hicrî yilda olduguna delildir. Sahih olan da budur. Bâzi târih ve siyer ulemasi hicretin besinci yilinda oldugunu söyiemislerse de hadis-i serif bu kavli reddetmektedir. Çünkü ulemâ Uhud harbinin hicretten üç sene sonra vuku' buldugunda müttefiktirler. Bu hadîsde ise Hendek harbinin ondan bir sene sonra oldugu bildiriliyor.

24- Ellerine Geçeceginden Korkuldugu Zaman Mushafla Küffar Diyarina Gitmekten Nehi Babi

92- (1869) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Mâlik'e, Nâü'den dinledigim, onun da Abdullah b. Ömer'den naklettigi su hadîsi okudum: Abdullah söyle demis :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Kur'ânla düsman topragina gid ibnesini yasak etti.

93- (...) Bize Kuteybe de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Leys rivayet etti. H.
Bize Ibnl Rumh dahî rivayet etli. (Dedi ki): Bize Leys, Nâfi'den, o da Abdullah b. Ömer'den, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi ki, düsmanin eline geçer endîsesi ile düsman topragina Kur'ân-i Kerimle gidilmesini yasak edermis.

94- Bize Ebu'r-Rabî' El-Atekî ile Ebû Kâmil de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Hammâd, Eyyûb'dan o da Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti. Söyle demis : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) : «Kur'anla sefer etmeyin! Çünkü ben onun düsman eline geçmeyeceginden emin degilim.» buyurdular.
Eyyûb : «Gerçekten düsman onu ele geçirdi; ve onunla size münâzea ettiler.» demis.

(...) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ismail (yâni tbni Uleyye) rivayet etti. H.
Bize Ibni EM Ömer de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyân ile Se-kafî rivayet ettiler. Bunlarin hepsi Eyyûb'dan rivayet etmislerdir. 0.
Bize Ibni Râfî' dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibni Ebî Füdeyk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Dahhâk (yâni Ibni Osman) haber verdi. Bu râvîlerin hepsi Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahii Aleyhi ve Selîem)'den naklen rivayette bulunmuslardir.
Ibni Uleyye ile SakafTnin hadîsinde : «Çünkü ben korkarim.» cümlesi, SüfyânJIa Dahhâk b. Osman'in hadîslerinde ise :
«Düsmanin elîne geçer korkusu ile..» ifâdesi vardir.
Bu hadîsi Buhâri, Ebû Dâvûd ve lbni Mâce «Ci-hâd» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Görülüyor ki, Küffâr memleketine mushafla gitmek, onun ellerine geçirirler de hürmetini ayaklar altina alirlar korkusundan yasak edilmistir. Sayet Islâm ordusu muzaffer olarak küfür diyarina girer de Kur'âni Kerim'i tahkir korkusu olmazsa mushafi oraya götürmekte kerahet kalmaz. Imâm A'zam, Buhari ve diger bazi ulemânin kavilleri budur. Nevevi : «sahih olan da budur.» diyor.
Imâm Mâlik'le Sâfiâler 'den bir cemaata göre küfür diyarina mushaf götürmek mutlak surette memnû'dur.
Hadîs-i Serîf'de beyan edilen illet (yâni düsmanin tahkir etmesi korkusu) Peygamber (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) 'e efendimizin sözüdür. Mâ1ikî1er'den bazisi onu Imâm Mâ1ik'in sözü zannederek hataya düsmüstür.
Kâfirlere, içinde âyet bulunan mektup yazmak bilittifâk caizdir. B bâbta delil, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Hirakl'e yazdij nâmedir. Kaadî lyâz'm beyanina göre Imâm Mâlik'le d ger bâzi ulemâ, üzerinde besmele yazili veya Allah Teâlâ zikredilen alti ve gümüs paralan küffara vermek suretile ile muamelede bulunmayi kf rih görmüslerdir.

25- Atlar Arasinda Kosu ve Onlari Idmana Çekme Babi

95- (1870) Eize Yahya b. Yahya Et-Temimî rivayet etti. (Dedi ki) Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi vs Sellem) idmanli atlarla HafyâMai kosu yapti. Müsabakanin sonu seniyyetü'I-Vedâ' idi. Idman görmeyen ailar arasinda da Seniyye'dcn Benî Züreyk mescidine kadar kosu yapti. Ibn Ömer, burada müsabaka yapanlar arasinda idi.

(...) Bize yine Yahya b. Yahya ile Miihanimed h. Rumh ve Kuteybe b. Saîd, Leys b. Sa'dMan rivayet ettiler. H.
Bize Halef b. HIsâm ile Ebu'r-Rabî' ve Ebû Kâmil de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Hammâd —bu zât tbni Zeyd'dir— Eyyûb'dan rivayet etti. H.
Bize Züheyr b. Harb da rivayet elti. (Dedi ki): Bize Ismail, Eyyûb'-dan [23] rivayet etti. H.
Bize tbni Nümeyr dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. H-
Bize Ebû Bekir b. Ebi Seybe de rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Müsennâ ile Ubeydullah b. Saîd dahî rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Yahya —ki El-Kattân'dir— rivayet etti. Bunlarin hepsi Ubeydullah'dan rivayet etmislerdir. H.
Bana Alî b, Hucr ile Ahmed b. Abde ve tbni Ebî Ömer de rivayet
ettiler. (Dediler ki): Bize Süfyân, t&mâîl b. Ümeyye'den rivayet etti. H.
Bana Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki): Bize AbdÜrrazzâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize tbni Cüreyc haber verdi. (Dedi ki): Bana Mûsâ b. Ukbe haber verdi. H.

Bize Hârûn b. Saîd El-Eylî dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize tbni Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Üsâme (yâni Ibni Zeyd) haber verdi.
Bu râvileriii hepsi Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den, naklen Mâlik'in Nâfi'den rivayet ettigi hadîs mânâsinda rivayette bulunmuslardir.
Eyyûb'un, Hammad'la Ibni Uleyye tarafindan rivayet olunan hadîsinde suna ziyade etmistir: «Abdullah dedi ki: Ben geçmis olarak geldim. At beni m esc i d den atlatti.»
Bu hadîsi Buhâ'rî «Kitabü's-Salât» ile uKitâbü'l-Megâzî» de; Ebû Dâvûd Cihâd» da; Nesâî «HayI» de muhtelif râvîlerden tahrîc etmislerdir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu müsabakaya «Sekb» nâ-mmdaki ati ile istirak etmistir.
Sekb: Yürük yânî hizli kosan mânâsina gelir. Bu hayvanin alni sakar, üç bacagi sekirdi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onu B e -nî Fezâre kabilesine mensûb bir bedeviden satin almisti. Üzerinde ilk gaza ettigi at budur. îlk kosuya da bununla istirak etmis ve herkezi geçerek müslümanlari sevindirmistir.
Atin idmani, evvelâ semizleyinceye kadar beslemek, sonra çesitli vesilelerle onu terleterek yagini eritmek ve zayiflatmakla olur. Böylece hayvan hafifler; et ve sinirleri kuvvetlenir.
Hafyâ' yâhud Hayfâ' : Seniyyetü'1-Vedâ' denilen yere 5-6 veya 7 mü uzaklikta bir mevki'dir.
Seniyyctü'Ji-Vcdâ': Veda yolu demektir. Bu yer Medine 'hin ke-hanndadir. Medine 'den çikan yolcular buraya kadar ugurlandiklan için ona bu Isim verilmistir.

Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:

1- At yarisi yapmak ve yaris için ati idmana çekerek gerektiginde harbte faydalanmak için hazirlamak biîittifâk caizdir. Hattâ Safiî1eriden bir rivayete göre sünnettir; mubah oldugunu söyleyenler de olmustur. Câhiliyyet devrinde araplar bunu yaparlardi. Islâmiyet dahî mesru' kilmistir. Müsabaka atlara mahsus da degildir. Hadîs-i Serîf Ödül-süz müsabakaya hamledilmistir. Fukaha bu hususta bir takim sartlar beyân etmislerdir. Meselâ taraflardan birinin ortaya Ödül koymasi caizdir; fakat iki tarafin da ödül koymasi kumar olur ki caiz degildir. Meger ki aralarinda Üçüncü bir muhallil ola! Tafsilat fikih kitaplarmdadir.
îbni Tin'in beyânina göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) atlar arasinda yans tertib etmis; ve birinciye üç yemen kumasi, ikinciye Iki, üçüncüye bir kumas, digerlerine de derecelerine göre altin ve gümüs hediyyeler vermis; hepsine hayir duada bulunmustur.
2- Hayvani islah için aç tutmak caiz; fakat iskence için aç tutmak yasaktir.
3- Kosuda mesafe tayini caizdir.
4- Mescide, yaptiran sahsa izafetle: filânin mescidi demek caizdir.
Diger sâlih ameller de sahiplerine izafe edilebilirler.

26- «Kiyamet Gününe Kadar Hayir Atlarin Alinlarindadir.» Hadisi Babi

96- (1871) Bize Yahya b. Yahya rivayet etli. (Dedi ki): Mâlik'e, Nâfi'den dinledigim, onun da Ibni Ömer'den rivayet ettigi su hadîsi
okudum :
Resûlüllah (Sallalahü Aleyhi ve Sellem) : «Kiyamet gününe kadar hayir atlarin ahnlarindadrr.» buyurdular.

(...) Bize Kuteybe ile Rumh da Leys b. Sa'd'dan rivayet ettiler. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebi Seybe de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ahy b. Müshirle Abdullah b. Numeyr rivayet ettiler. H.
Bize îbni Nümeyr dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. H.
Bize Ubeydullah b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya rivayet etti. Bu râvîlerin hepsi Ubeydullah'dan

rivayet etmislerdir. H.
Bize Hârûn b. Saîd El-Eylî dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibni Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Üsâme rivayet etti. Bunlarin hepsi Nâfi'den, o da îbni Ömer'den, o da Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen Mâlikin Nâfiden rivayet ettigi hadîs gibi rivayette bulunmuslardir. ,

97- (1872) Bize Nasr b. Aliy El-Cehdamî ile Salih b. Hatim b. Ver-dân hepsi birden Yezîd'den rivayet ettiler. Cehdamî dedi ki: Bize Yezîd b. Zürey' rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yûnus b. Ubeyd, Amr b. Saîd'den, o da Ebû Zür'a b. Amr b. Cerîr'den, o da Cerîr b. Abdillâh'dan naklen rivayet etti. Söyle demis :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i parmagi ile bir atin alnini örüyor ve :
«Atlarin alinlarina kiyamet gününe kadar hayir dügümlenmistir. Ecir ve ganîmet!» buyuruyorken isittim.

(...) Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ismâîl b. Ibrahim rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Vekî', Süfyân'dan rivayet etti. Her iki râvî Yûnus'dan bu isnâdfa bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.

98- (1873) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. (Dedi ki): Bize Zekeriyyâ, Âmir'den, o da Urvetü'l-Bârikî'den [24] naklen rivayet etti. Söyle demis :
Resulü Ilah (Salîaliahü Aleyhi ve Sellem) :
«Atlarin alinlarina kiyamet gününe hayir dügümlenmistir. Ecir vey ganimeti» buyurdular.

99- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibni Fudyl ile IbnI Idrîs, Husayn'dan, o da Sa'bîMen, o da Urvetü'l-Bârikî'den naklen rivayet ettiler. Söyle demis :
Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Hayir atlarin alinlarina dügümlenmistir.» buyurdu. Kendilerine*'
— Yâ Resûlallah! Bu ne iledir? Denildi.
«Kiyamet gününe kadar ecir ve ganimet!» buyurdular.,

(...) Bize bu hadisi Ishâk b. Ibraliîm de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerîr Husayn'dan bu isnâdla haber verdi . Su kadar var ki O : «Urve b. Ca'd» dedi.

(...) Bize Yahya b. Yahya ile Halef b. Hisam ve Ebû Bekir b. Ebi Seybe toptan EbuJl-Ahvas'dan rivayet ettiler. H.
Bize Ishâk b, Ibrahim ile Ibni Ebî Ömer, ikisi birden Süfyân'dan rivayet ettiler. Bunlarin hepsi Sebîb b. Garkade'den, o da Urvetü'I-Bânkî'den, o da Peygamber (SallaÜahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etmislerdir. Ama «Ecir ve ganimet!» cümlesini anmamistir. Süfyân'm hadîsinde: «Urvetü'l - Bârikîden isitmis; o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den isitmis..» cümlesi vardir.

(...) Bize Ubeydullali b. Muâz da rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. H.
Bize IbnI'l - Müsennâ Üe tbiii Bessâr dahi rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. Her iki râvî Su'be'den, o da Ebû Ishâk'dan, o da Ayzâr b. Hureys'den, o da Urvetü'bnül - Ca'd'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu isnâdla rivayet etti. Ama: «Ecri ve ganimeti!» ifâdesini anmadi.

100- (1874) Bize yine Ubeydullah b. Muâz rivayet et i. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Müsennâ ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Yahya b. Saîd rivayet etti. Her

iki râvî Strbe'den, o da Ebu'l-Tcyyâh'dan, o da Enes b. Mâlik'den-naklen rivayet etmislerdir. Enes söyle demis :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Bereket atlarin alinlarindadir.» buyurdular.

(...) Bize Yahya b. Habîb de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hâlid (yâni Ibni'l-Harîs) rivayet etti. H.
Bana Muhammed b. Velîd de rivayet elti. (Dedi ki): Bize Muhammed b. CaJfer rivayet etti. Her iki râvî demisler ki: Bize Su'be, Ebu't-Teyyâh'dan rivayet etti. O da Enes'i Peygamber (Saîîallahü Aleyhi ve Seî-îem) 'den bu hadîsin mislini rivayet ederken dinlemis.
Bu hadîsin Ibni Ömer ve Urve rivayetlerini Buhari" «Cihâd» bahsinde; Urve rivayetini Tirmi zi ile îbni Mâce «Cihâd» da; Nesâî «Hayl» bahsinde; Enes rivayetini Buhari «Kitâbü'I-Cihâd» ile «Alâmâtü'n-Nüb Üvve» de; Nesâî «Hayl» de tahric etmislerdir.
Atin alnindan murad: Alnina sarkan yelesidir. Hattâbî ve diger bâzi âlimler alin kelimesinin atin bütününden kinaye oldugunu söylemislerdir. «Hayir dügümlenmistir.» cümlesinden murâd: hayir onlardan, dügümlenmis gibi ayrilmaz demektir. Burada bir istiâre-i mek-niyye vardir. Çünkü hayir mahsûs seylerden degildir kî, alinin üzerine dügümlensin. Lâkin burada aklî olan sey, hissinin cinsine katilmis ve mubâlega yolu ile hissiye verilen hüküm ona da verilmistir. Alini zikretmek istiareyi tecrîd içindir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Gaza için at beslemek müstehabtir.
2- Böyle bir atin hayir ve fazileti kiyamete kadar bakîdir. Gerçi bir hadisde ugursuzlugun atda da olabilecegi bildirilmisse de ondan murad gaza için beslenmeyen atdir. Yahud hayirla ugursuzlugun ikisi de bir atda bulunur manasinadir. Zira hadîs-i serîfde hayir, ecir ve ganimet diye tefsir edilmistir. Bununla beraber o atla tese'üm de edilebilir.
3- Cihâd kiyamete kadar bakidir.
4- Bir kimsenin cihâd için hazirladigi atma hizmet etmesi müstehabtir.

27- Atin Sifatlarindan Hosa Gitmeyeni Babi

101- (1875) Bize Yahya b. Yaliya i/e Ebû Bekir b. Ebî Seybe, Züheyr b. Harb ve Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Yahya: bize haber verdi tâbirini kullandi, ötekiler: Bize Vekî' rivayet etti dediler.) (Demis ki); Bize Süfyân, Selm b. AbdIrrahmân'dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) atlarin üç ayagi sekir olanini sevmezdi. Demis.

102- (...) Bize Muhammcd b. Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.
Bana Abdurrahmân b. Bisr dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdur-razzâk rivayet etti. Bunlar hep birden Süfyân'dan bu îsnâdla bu hadîsin mi&Iini rivayet etmislerdir. Abdürrazzâk'm hadîsinde: «Sekirlik, atin sag arka ayaginda ve sol Ön ayaginda yahud sag ön ayaginda ve sol oijka ayaginda beyazlik olmaktir.» ifâdesini ziyâde etti.

(...) Bize Muhammed b. Bessâr rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muham-med (yânî Ibni Ca'fer) rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Müsennâ dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bana Vehb b. Cerîr rivayet etti. Bunlar toptan Su'be'den, o da Abdullah b. Yezîd En-Nehaî'den, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen Vekî'in hadisi gibi rivayette bulunmuslardir. Vehb'in rivayetinde: «Abdullah b. Yezîd'den..» ifâdesi vardir. NehaîJyi anmamistir.
Sikâl, burada sag ard ayagi Ile sol Ön ayaginda yahud sag ön ayagi ile sol arka ayaginda beyazlik olan attir diye

ta'rif olunmustur, ki bu bir kavildir. Ebû Ubeyd ile lügat ulemasinin cumhuruna göre sikâl: üç ayagi sekir, bir ayagi sâde renkle olan attir. Bu isim atin bir ayagini kasarak üç ayaginin üzerinde durmasindan alinmistir. Ebû Ubeyd üç ayagi sâde, bir ayagi sekir olan ata da sikâl denildigini
söylemistir. îbni Düreyd: «sikâl: atin bir yandaki ayaklarinin sekir olmasidir; eger sekirlik çapraz ayaklarda olursa ona muhalif sikâl denir.» demistir. Sikâli: atin ön ayaklarinin sekriligi diye ta'rif edenler oldugu gibi, arka ayaklarinin sekirligidir diye ta'rif edenler hattâ ön ayaklari ile bir arka ayaginin sekirligidir; arka ayaklari île bir ön aya-' ginin sekirligidir di3'enler de olmustur.
Peygamber (SaUaîîahü Aleyhi ve Seîlem) 'in bu sekil ati sevmemesi bâzi âlimlere göre at köstekli Imis gibi durdugundandir. Bir takimlari : «îhtimâl Resûlüllah (SaUaîlahü Aleyhi ve Sellem) bu cinsi denemis de onda aradigi necâbeti bulamamistir.» demislerdir. Mamafih yine ulemâdan bazilarina göre at sekir olmakla beraber alni da sakar olursa sevimsizligi gider. Çünkü bu suretle köstekli imis gibi gösteren hâli kalmaz.

28- Cihadin ve Allah Yolunda (Gazaya) Çikmanin' Fazileti Babi

103- (1876) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerîr Umâre'den (ki bu zât Ibnü'l-Ka'kaa'dir.) o da Ebû ZürVdan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) : «Allah kendi yolunda (gazaya) çikan kimseye kefil olmustur: (Buyurur ki): Onu (çikaran) ancak benim yolumda cihâd etmek, bana inanmak ve Peygamberlerimi tasdîk eylemek için çikarmistir. Su halde o, kendisini cennete koymami yahud alabildigi kadar ecir veya ganimet olarak içinden çiktigi evine döndürmemi benim üzerime garantilemistir.
Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemîn ederim ki, sayet bir yara Allah yolunda acitirsa kiyamet gününde açildigi zamanki kiliginda gelecek, rengi kan rengi, kokusu misk olacaktir. Muhammed'in nefsi yed-î kudretinde olan Allah'a yemîn olsun ki eger müslümanlara zor gelmese, Allah yolunda gaza eden bir seriyyenIn ardindan ebediyyen oturmazdim! Lâkin varlik bulamiyorum ki, onlari (hayvan üzerinde) tasiyayim! Onlar da varlik bulamiyorlar. Kendilerine benden geri kalmak zor geliyor! Muhammed'in nefsi yed-I kudretinde olan Allah'a yemin ederim kî, ben Allah yolunda gaza ederek Öldürülmeyi, sonra yine gaza ederek Öldürülmeyi, sonra yine gaza ederek öldürülmeyi pek arzu ederim!» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Ebû Bekir b. Ebi Seybe ile Ebû Küreyb de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Ibni Fudayl, Umâre'den bu isnâdla rivayette bulundu.

104- (...) Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mugîrc b. Abdirrahmân EI-Hizâmî, Ebu'z-Zinâd'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi:
«Allah, kendî yolunda cihâd eden, evinden kendisini onun yolunda cihâdla onun kelimesini tasdikde baska hiç bir sey çikaramayan, kimseyi cennete koyacagina yahud Içinden çiktigi evine, kazandigi ecir veya ganimetle beraber döndürecegine kefîl olmustur!» buyurmuslar.

105- (...) Bize Amru'n - Nâkid ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Süfyâii b. Uyeyne, Ebu'z - Zinâd'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti :
«Eger bir kimse Allah yolunda yaralanirsa —ki Allah kendi yolunda yaralanani pekâlâ bilir— kiyamet gününde yarasi fiskirarak gelir. Honk kan rengi, koku da misk kokusu!..» buyurmuslar.

106- (...) Bize Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ma'mer, Hemmâm b. Mimeb-bih'den naklen rivayet etti. Hemmâm: Bize Ebû Hüreyre'nin Resûlüllah

(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den rivayet ettikleri sudur: diyerek bir takim hadîsler zikretmistir ki, onlardan biri de sudur: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Müslümanin aldigi her yara Allah yolundadir. Sonra Kiyamet gününda bu yara, vuruldugu günkü kiliginda olacak, kan fiskiracaktir. Renk kan rengi, koku misk kokusu!» buyurdu. Ve Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) (sözüne devamla) :
«Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemîn ederim ki, mü'minlere mesakkat vermis olmasam Allah yolunda gaza eden hiç bir se-riyyenîn ardinda oturmazdim! Ve lâkin varlik bulamiyorum kî, onlari (hayvan üzerinde) tasiyayim! Onlar da varlik bulamiyorlar ki, benim arkamdan gelebilsinler. Benîm ardimdan olurup kalmaya da gönülleri razi olmuyor.» buyurdular.

(...) Bize Ibni Ebî Ömer de rivayet elti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Ebu'z-Zinâd'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Ben Resûlülîah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)'i :
«Mü'minlere mesakkat vermis olmasam hiç bîr seriyyenIn arkasinda oturmazdim!...» buyururken isittim. Râvî hadîsi yukarikilerin hadîsi gibi ve bu isnâdîa: «Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemîn ederim kî Allah yolunda öldürülüp sonra diriltümeyi pek arzu ederdim...» seklinde Ebû ZürVnm, Ebû Hüreyre'den naklettigi hadîs gibi rivayette bulunmustur.

(...) Bize Muhammed b. Müscnnâ da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ab-dülvehhâb (yâni Sekafî) rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.
Bize îbni Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mervân b. Muâ-viye rivayet etti. Bu râvîlerin hepsi Yahya h. Saîd'den, o da Ebû Sâlih'-den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Kesûlüllah
(Sallallahü Aleyhi ve Selîem) :
«Ümmetime mesakkat vermis olmasam hiçbir seriyyeden geri kalmamak isterdim...» buyurdular.
Râvî yukarikilerin hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

107- (..) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerîr, Süheyl'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Allah kendi yolunda (gazaya) çikan kimseye kefîl olmustur...» buyurdu. Râvî hadîsi «Allah feâlâ yolunda gaza eden hiç bir seriyyeden geri kalmazdim!» ifâdesine kadar rivayet etmistir.
Bu hadîsin muhtelif rivayetlerini Buhârî: «Imân», «Vudû'» ve «Fardu'l-Humüs» bahislerinde tahrîc etmistir.
Hak yolunda gazaya çikan kimseye Allah'in kefil olmasi: lütf-u kereminden ona cennetini nasib etmesidir. Bu kefalet, Teâlâ hazretlerinin:
«Süphesiz ki Allah mü'minlerden cennet karsiliginda canlarim ve mallarini satin almistir.» [25] âyeH kerîmesine uygundur.
Ikinci rivayetteki «Onun kelimesini tasdik» den murâd: Kelime-i se-hâdettir. Bâzilari: «Bundan murâd: mücahide va'dedüen büyük sevabi haber veren Allah kelâmini tasdik etmektir.» demislerdir.
Allah yolunda can veren mücâhidin cennete konmasi hususunda Kaadi Iyâz sunlari söylemistir «Ihtimâl Allah o kimseyi öldügü anda cennetine koyar. Nitekim Teâlâ Hazretleri sehîdler hakkinda: Onlar diridirler; Rableri katinda onlar rizik verilir. Buyurmustur. Hadisde de: sehîdlerîn ruhlari cennettedir. denilmistir. Bir ihtimâl de cennete hesabsiz, azâbsiz, sorusuz sualsiz giren ilk bahtiyarlar ve mukarrebîn gurubu ile birlikte girmesidir. Ve sahih hadîsde de açiklandigi vecihle sehîdlik günahlarina keffâret olur.»
«Yâhud alabildigi kadar ecir veya ganimet alarak evine döndürmemi...» cümlesinin mânâsi sudur: Henüz ganimet alinmamissa mücâhid sadece kazandigi sevabi alarak evine döner. Düsmandan ganimet alinmissa ecirle beraber ganimetten hissesini de alir. Bu cümledeki «ev» edati «yahud>> mânâsina degil mecazen «ve» mânâsinda kullanilmistir. Nitekim hadîsin bâzi rivayetlerinde buradaki «ev» yerinde «vav» edati bulunmaktadir.

Hadîsden murâd: cihâda çikan bir kimseye Allah Teâlâ her hâl-ü kârda hayir verecegini tekeffül etmistir. Bu hayir ya sehîd olarak cennete girmekle, ya ecir kazanarak evine dönmekle, yahud hem ecir hem de ganimet alarak dönmekle tahakkuk edecektir; demektir.
Kaadî lyâz: «Bu hadîsde geçen yed gelimesi kudret ve mülk manasinadir.» diyor. Yerinde de görüldügü vecihle yed: el demektir. Ancak Allah Teâlâ'ya nisbet edildi mi bu keilme mütesabihâttan olur. (Mânâsini Allah bilir. Ümmet bu dünyada bilemez. Selefin ulemâsi bu gibi kelime ve cümlelere mânâ vermeye kalkismamis. Hak olduguna inanir; mânâsini Allah'a havale eyleriz; demislerdir. Onlardan sonra gelen bâzi âlimler mütesâbihleri yerine göre te'vîl etmislerdir. Iste yed kelimesini kudret ve mülk diye te'vîl etmislerdir. îste yed kelimesini kudret ve mülk diye te'vîl bu kabildendir.)
Bu hadîsin üçüncü rivâyetindeki :
«Allah kendi yolunda yaralanani pekâlâ bilir!» cümlesi harb ve gazada ihlâs ve samimiyet gerektigine tenbihtir. Gazada verilecek sevâb bu ihlâs ve samimiyete göre olacaktir. Su halde Allah için, dîni için harbedenler ölseler de kalsalar da kazanacak, ganimet veya san kazanmak yahud düsman milletten öc almak gibi maksadlarla gazaya çikanlar sevabtan mahrum kalacaklardir. Bu cihet Mecelle'de «Bir isten maksad ne ise hüküm ona göredir.» kaidesi ile hulâsa edilmistir.
Hadîsin zahiri, bu hükmün kâfirlerle yapilan harblere mahsus oldugunu gösteriyorsa da âsî ve bâgîler, yol kesenler ve benzerleri ile yapilan çarpismalar da ayni hükümde dahildir.
Sehidin kiyamet gününde yarasindan kan fiskirarak gelmesinin hikmeti, faziletine ve canini feda ettigine sahidi bulunmaktir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler :

1- Hadîs-i Serif cihadin ve Allah yolunda sehîd olmanin faziletine delildir.
2- Sehîd olmayi ve keza kudreti hâricinde bir hayri temenni etmek caizdir.
3- îki maslahat çatistigi zaman daha mühim olani tercih edilir.
4- Cihâd farz-i kifâyedir.
5- Müslümanlardan kötülügün ve mesakkatin giderilmesine çalisilir.
6- Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a., diye yemin etmen caizdir.
7- Hadîs-i Serif Peygamber (Sailalîahü Aleyhi ve Seîlem) 'in ümmetine karsi besledigi sefekat ve merhamete delildir.

29- Allah Tealanin Yolunda Sehid Olmanin Fazileti Babi

108- (1877) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi kî): Bize Ebû Hâlid EI-Ahmar, Su'be'den, o da Katâde ile Humeyd'den, onlar da Enes b. Mâlik'den, o da Peygamber (Sailalîahü Aleyhi ve Seîlem) 'den naklen rivayet etti :
«ö/en hiç bîr nefis yoktur ki, Allah indînde bir hayri olsun da dünyaya dönmeyi ve dünya Ile onun içinde bulunan büfün varliklarin kendisinin olmasini arzu etsin. Yafniz sehîd müstesna! Çünkü o, sehîdligin faziletini gördügü için dönmeyi ve dünyâda tekrar Öldürülmeyi temenni eder. buyurmuslar,

109- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ île Ibni Bessâr da rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Katâde'den naklen rivayet etti. (Demis ki): Ben Enes b. Mâ-lik'i Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) 'den rivayet ederken dinledim.
«Sehîdden baska cennete giren hiç bîr kimse yoktur ki, dünyaya dönmeyi ve yer yüzündeki her seyin kendinin olmasini dilesin. Sehîd ise gördügü ikramdan dolayi dönmeyi ve on defa Öldürülmeyi temenni eder.» buyurmus.
Bu hadîsi Buhârî ile TIrmizî «Cihâd» bahsinde tahrîc etmislerdir.

îsnâdi hakkinda Ebû Alî El-Gassânî sunlari söylemistin «Bu isnadin zahirine göre Su'be bu hadîsi Katâde ile Humeyd'in ikisinden, onlar da Enes 'den rivayet etmistir. Dogrusu Ebû Hâ1id onu Humeyd'den, o da Enes'den naklen rivayette bulunmustur. Bunu Abdülgani b. Said de böyle söylemistir.»
Kaadî Iyâz: «Su halde Humeyd, Katâde üzerine degil, Su'be üzerine atfolunmustur...» diyor.
Hadîs-i Serif sehîdligin faziletini gösteren en açik delillerden biridir. Ibni Battal: «Bu hadîs, sehîdligin fazileti hakkinda vârid olan delillerin en büyügüdür.» demistir.
Sehide niçin sehîd denildigi ihtilaflidir. Nadr b. Sümeyl'e göre sehîd diri oldugu için ona bu isim verilmistir. Çünkü sehîdlerin ruhlari islâm darina (cennete) varir ve görürler. Baskalarinin ruhlari ise onu ancak kiyamette görür. Ibni Enbârî'ye göre ise sehidin cennete girecegine Allah ve Melekleri sâhid olduklari için bu isim verilmistir. Ulemâdan bazilari sehîd ruhunu teslim ederken kendisine verîlecek sevâb ve kerameti gördügü için ona bu ismin verildigini söylemis; bir takimlari ruhunu rahmet melekleri aldigi ve imanina sâhid olduklari için sehîd denildigine kail olmuslardir. Hattâ : «Sehidin §ehîd olduguna sahidi vardir, ki o da kanidir!» diyenler olmustur.
Sehidin misk gibi güzel kokusu onun fazilet ve serefini mahser halkina duyurmak için yayilacaktir. Kaninin ve cenazesinin yikanmamasi da bundandir.

110- (1878) Bize Saîd b. Mansûr rivayet etti. (Dedi kî): Bize Hâ-lid b. AbdilJâh El-Vasitî, Süheyl b. Ebî Sâüh'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e : Allah azze ve cellenin yolunda cîhâd etmeye ne muâdil olabilir? Dediler.
«Sizin ona gücünüz yetmez!» buyurdu. Bu sözü kendisine ikî veya üç defa tekrarladilar. Hepsinde : «Sizin ona gücünüz yetmez!» buyurdu. Üçüncüde:
«Allah yolunda mücâhede eden kimsenin misâli, oruç tutan, namaz kilan, Aflah'in âyetlerine muti' bir kisi gibidir ki tâ Allah Teâlâ'nin yolundaki mücâhid donünceye kadar ne oruçtan gevser ne namazdan! buyurdular:

(...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Avâne rivayet etti. H.
Bana Züheyr b. Harb da rivâvet etti, (Dedi ki): Bize rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebu Muâviye rivayet etti. Bunlarin hepsi Süheyl'den bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.
Bu hadîsi Buhârî ile Nesâî «CjiMd» bahsinde tahrîc etmislerdir. Hadîs-i Serif Hz. Ebû Hüreyre 'den ayni mânâda muhtelif lâfizlarla rivayet olunmustur.
Bu dahî cihâdin pek büyük fazileti olduguna delildir. Zira namaz, oruç ve Allah'in âyetlerine itaat en faziletli amellerdir. Mücâhid , bu amellerden bir lâhza gevseklik göstermeyen kimse ile bîr tutulmustur. Halbuki bu amelleri bir an gevseklik göstermeden yapacak kimse yoktur. Onun içindir ki cihada denk bir amelin ne olacagi sorulunca Peygamber (Saîlaîldhü Aleyhi ve Selîem) :
«Sizin ona gücünüz yetmez!» buyurmustur.
Mücâhid her hususta dâimi oruç tutan, namaz küan bir kimseye benzer. Meselâ: bu ibâdetlere devam eden kimse yiyip içmeden ve sair lezzetlerden kendini nasil tutarsa mücahid de nefsini düsmanla çarpismak için tahsis eder. O nasil bir ân bikmadan ibâdetine devam ederse, bu da bir ân ecir kazanmaktan hâli kalmaz. Sahih bir hadîsde mücahidin sahlanan ati için bile sevaplar yazilacagi bildirilmistir.

111- (1879) Bana Hasan b. Aliy El-Hulvânî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Tevbe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muâviye b. Sellâm, Zeyd b. Sellâm'dan naklen rivayet etti ki, kendisi Ebû Sellâm'i söyle derken isitmis: Bana NuJmân b. Besîr rivayet etti. Dedi ki :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in minberinin yaninda idim Bir adam: Ben müslüman olduktan sonra hiç bir amel islememis olmama aldiris etmem. Yalniz hacilari sulamam müstesna! Dedi. Bir baskasi :
— Ben müslüman olduktan sonra hiç bir amel islememis olmama aldiris etmem. Yalniz Mecid-i Harami ta'mîr

etmem müstesna! Dedi.
Baska biri :
— Allah yolunda cîhâd etmek sizin söylediginizden efdaldii; dedi. Bunun Üzerine Ömer kendilerini menefti. Ve
— Bu gün cuma günüdür. ResûIüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem)'in minberinin yaninda seslerinizi yükseltmeyin! Lâkin ben cumayi kildigini zaman içeriye girer; sizin ihtilâf ettiginiz hususu ona sorarim! Dedi.
Arkacigmdan Allah (azze ve celle) :
Siz hacilari sulamakla MescId-i Harami tâmîr etmeyi Allah'a ve son güne îmân edip Allah yolunda cihâd eden kimse ile bir mi tutuyorsunuz? [26]' âyetini sonuna kadar indirdi.

(...) Bu hadîsi bana Abdullah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya b. Hassan rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muâvi-ye rivayet etti. (Dedi ki): Bana Zeyd haber verdi ki, kendisi Ebû SeUâm'i seyle derken isitmis: Bana Nu'mân b. Besîr rivayet etti. (Dedi ki): Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) "m minberi yaninda idim...
Râvî bu hadîsi, Ebû Tevbe'nin hadîsi gibi rivayet etmistir.
Görülüyor ki ashabdan bâzilari islâmda en makbul amelin ne oldugunda ihtilâf etmisler, içlerinden birisi bunun hacilara su vermek oldugunu, digeri Kâ'be'yi ta'mîr etmenin daha makbul sayilacagini söylemis; üçüncü biri cihâdin ikisinden de hayirli oldugunu ileri sürmüstür. Inen âyet-i kerîme üçüncü zâtin hakli oldugunu meydana çikarmistir.
Hadîs-i Serîf. cumada ve diger günlerde mescidlerde yüksek sesle konusmanin mekruh olduguna, keza insanlarin toplu bulundugu yerlerde bilir bilmez, bagirip çagirmanin dogru olmadigina delildir. Bunun sebebi, gürültünün namaz kilanlarla zikredenleri yamltmasidir.

30- Allah Yolunda Sabah ve Aksam Seferlerinin Fazileti Babi

112- (1880) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'iieb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd b. Seleme, Sâbit'deii, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Allah yolunda bir sabah veya aksam seferi dünyâdan ve bütün dünya vakhklarmdan daha hayirlidir.» buyurdular.

113- (1881) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ab-dülâziz b. Ebî Hâzim, babasindan, o da Sehl b. Sa'd Es-Sâidî'den, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi!
«Kulun Allah yolunda yürüdügü sabah yürüyüsü dünyâdan ve bütün dünya varliklarindan daha hayirlidir.» buyurmuslar.

114- (...) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe ile Züheyr b. Harb da rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Vefcf, Süfyân'dan, o da Ebû Hâzim'den, o da Sehl b. Sa'd Es-Sâidî'den, o da Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti.
«Allah yolunda bîr sabah veya aksam yürüyüsü dünyadan ve bütün dünya varliklarindan daha hayirlidir.» buyurmuslar.

114- (1882) Bize îbni Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mer-vân b. Muâviye, Yahya b. Said'den, o da Zekvân b. Ebî Sâlih'den, o da Ebû Hüreyre'den, naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Saîîaila-hü Aleyhi ve Seîlem) :
«Ümmetimden bir takim adamlar olmasa...» buyurdular. Ve râvî hadîsi rivayet etmistir. Bu hadîsde su cümle de vardir:

«Allah yolunda bir aksam veya sabah yürüyüsü dünyadan ve bütün dünya varliklarindan daha hayirlidir.»

115- (1883) Bize Ebû Bekir b. Efeî Seybe ile Ishâk b. Ibrahim ve Züheyr b. Harb da rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Bekir'le Ishâk'in'dir, (Ishak: Bize haber verdi tâbirini kullandi. Ötekileri: Bize EI-Mukri' Abdullah b. Yezîd rivayet etti; dediler.) O Saîd b. Ebî EyyûVdan naklen rivayet etmis: (Demis ki): Bana Surahbîl b. Serîk El-Maâfirî, Ebû Abdirrahmân El-Hubulî'den rivayet etti. Söyle demis: Ben Ebû Eyyûb'u söyle derken isittim; Resûlüllah (Saîlaîîahü Aleyhi ve Sellem) :
«Allah yolunda bir sabah veya aksam yürüyüsü, üzerine günes dogmus batmis her seyden daha hayirlidir.» buyurdular.

(...) Bana Muhammed b. Abdilfâh b. Kuhzâz ri\âyet etti. (Dedi ki): Bize Aliy b. Hasan, Abdullah b. Mübârek'den rivayet etti. (Demis ki): Bize Saîd b. Ebî Eyyûb ile Hayve b. Sureyh haber verdiler. Bunlardan her biri dedi ki: Bana Surahbîl b. Serîk, Ebû Abdirrahniân El-Hubulrden naklen rivayet etti ki, kendisi Ebû Eyyûb EI-Ensârî'yi: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdu...» derken isitmis. Hadîs yukariki-nin tamamîle mislidir.
Bu rivayetleri Bu har î «Cihâd» bahsinde tahric ettigi gibi bâzilarini Nesâî ve îbni Mace de tahrîc etmislerdir. Tirmizî bu mânâda Hz. îbni Abbâs 'dan rivayet olunan bir hadîsi nakletmis ve: «Bu hadis hasen garîbtir.» demistir.
Gadve : Gündüzün evvelinden zeval vaktine kadar, ravha da zevalden geceye kadar yürüyüs demektir. Bu isim verilmek için yürüyüsün mutlaka yürüyenin köyünden veya kasabasindan bas'amasi sart degildir. Gaza yolunda bulunan kimsenin aksamda sabanda yaptigi her yürüyüs ve gezinti gadve ve ravhadir.
Hadîsin mânâsi sudur : Allah yolunda yapilan sabah ve aksam yürüyüslerinin fazilet ve sevabi bütün dünya nimetlerinden daha hayirlidir. Yâni bütün dünya nimetleri bir kisinin olsa Allah yolunda yapilan bir tek sabah veya aksam yürüyüsüne denk olamaz. Çünkü dünya nimetleri geçici âhiret nimetleri ise ebedîdir.
Kaadî Iyâz söyle demistir: «Bu hadîs ile o mânâda âhiret islerini ve sevabini dünya isleri ile temsil eden diger hadîsler için söyle denilmistir: Bir insan bütün dünya varliklarina sahib olsa da onlari âhiret umuruna sarf etse yine âhiret islerinin sevabi dünya varliklarindan hayirlidir. Yoksa bu hadîs mutlak surette fânîyi bakîye kiyas degildir.»
El-Mühelleb'e göre hadîsden murâd: «Cennette bir sabah yürüyüsü kadar az bir zamanin sevabi bütün dünya zamanlarindan daha hayirlidir.» demektir. Yâni âhîretin kisa zamani dünyanin uzun zamanindan daha hayirlidir. Hâsili maksad, cihâdin büyüklügünü anlatarak ona tesvîkde bulunmaktir. Binaenaleyh bir insan dünyalara mâlik olan zengine degil, Allah yolunda sabah veya aksam yürüyüs yapan gaziye im-renmelidir.

31- Allah Tealanin Cennette Mücahid Için Hazirladigi Derecelerin Beyani Babi

116- (1884) Bize Saîd b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ebû Hânî El-Havlânî, Ebû Abdirrahmân EI-Hubulî'den, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti ki, ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Yâ Ebâ Saîd! Her kim Rabb olarak Allah'a, dîn olarak Islama, Peygamber olarak da Muhammed'e razi olursa o kimseye cennet vâcibtIr.» buyurmus. Ebû Saîd buna sasmis ve :
— Bunlari bana tekrarla yâ Resûlâllah! Demis. O da tekrarlamis. Sonra :
«Baska bir sey var kif onunla cennete bir kul yüz derece yükseltilir. Her iki derecenin arasi yerle gök arasi gibidir.» buyurmus. Ebû Saîd :
— Nedir o yâ Resûlâllah? Diye sormus.
«Allah yolunda cihâddir; Allah yolunda cihâddir!» buyurmuslar.
Bu hadîs hakkinda Kaadi Iyâz sunlari söylemistir; «Bundan zahirî mânâsi kasdedilmîs olmasi muhtemeldir.
Bu takdirde buradaki derecelerden murâd, görünürde bir birinden yüksek olan menzillerdir Bu da cennet

menzillerinin sifatidir. Nitekim cennet kösklerinin sahihleri hakkinda: onlar birbirlerine parlak yildiz gibi görünürler, buyurul-mustur.
Hadîsden manevî yükseklik kasdedilmis olmasi da muhtemeldir, ki bu yükseklik insanin hâtir-u hayâline gelmeyen ve mahlûk sifatinda olmayan büyük ihsanlar ve bol nimetlerdir. Allah'in cennet ehline lütul buyurdugu nimet ve kerametlerin nevî'leri bir birinden çok farklidir. Fa-zîlet hususunda bunlarin bir bîrinden uzakligi yerle gök arasi gibi olur. Ama birinci ihtimâl daha açiktir.» Nevevî, Kaadînin sözlerini tasdik etmistir.

32- Allah Yolunda Öldürülen Kimsenin —Borç Haric-Bütün Günahlarinin Affedilmesi Babi

117- (1885) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bizt Leys, Saîd b, Saîd'den, o da Abdullah b. Ebî Katâde'den, o da Ebû Kata-de'den, naklen rivayet etti ki, Abdullah, Ebû Katâde'yi Resûlüllah (Sal-lallahü Aleyhi ve Seîlem) 'den rivayet ederken dinlemis. Peygamber (Sal lallahü Aleyhi ve Sellem) aralarinda ayaga kalkarak onlara :
Allah yolunda cihâdla îmânin amellerin en faziletlisi oldugunu söylemis Bunun üzerine bir adam kalkarak :
— Yâ Besûlâllahî Ne buyurursun, ben Allah yolunda öldürülseni günahlarim affolunur mu? Demis. ResûiüIIah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) de ona :
«Evet, ihlâsla sabrettigin halde ileri gidip gerî dönmeyerek Allah yolunda Öldürülürsen!» buyurmus. Sonra Resûlüllah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Nasi/ dedin?» diye sormus. Adam:
— Ne buyurursun, ben Allah yolunda öldürülürsem günahlarim affolunur mu? demis. Resûlüllah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Evet Ihlâsla sabrettigin halde, ileri gidip geri dönmeyerek Allah yolunda öîdürülürsen!.. Yalniz borç müstesna! Gerçekten bunu bana Cibril aleyhIsselâm söyledi.» buyurmuslar.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Muhammed b. EI-Mösennâ rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Yezîd b. Hârûn rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya (yânî Ibni Saîd), Saîd b. Ebî Saîd El-MakburîJden, o da Abdullah b. Ebî Katâde'den, o da babasindan naklen haber verdi. Söyle demis :
Bir adam Resûlüllah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'e gelerek : Ne buyurursun, ben Allah yolunda ödlürülürsem... dedi.
Râvî, Leys'in hadîsi mânâsinda rivayette bulunmustur.

118- (...) Bize Saîd b. Man sûr da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süf-yân, Amr b. Dinar'dan, o da Muhammed b. Kays'dan naklen rivayet etti. H.
Süfyan demis ki: Bize Muhammed b. Aclân da, Muharamed b. Kays'-dan, o da Abdullah b. Ebî Katâde'den, o da babasindan, o da Peygamber
(SallaIlahü Aleyhi ve Seîlem) 'den naklen —biri digerinden fazla ederek— rivayette bulundu ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) minberde iken bir adam gelerek :
— Ne buyurursun, ben kilicimla vururs am..,» demis. Râvî hadîsi, Makburî'nin hadîsi gibi rivayet etmistir.

119- (1886) Bize Zekeriyyâ b. Yahya b. Salih EI-Misrî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mufaddal (yânî Ibni Fadâle) Ayyas'dan —Bu zât Ihni Abbâs El-Kitbânî'dir— o da Abdullah b. Yezîd Ebû Abdirrahmân EI-Hu-bulî'den, o da Abdullah b. Arar b. Âs'dan naklen rivayet etti ki, Resû-IüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Sehidin her günahi affolunur. Yalniz borç müstesna! buyurmuslar.

120- (...) Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdullah b. Yezîd EI-Mukrî' rivayet etti. (Dedi ki): Bize Saîd b. Ebî Eyyûb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ayyas b. Abbâs El-Kitbânî, Ebû Abdirrahmân El-

Hubulî'den, o da Abdullah b. Amr b. Âs'dan naklen rivayet etti ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Allah yolunda ölüm her seye keffâret olur; yalniz borç müstesna!» buyurmuslar.
Bu rivayetler dahî cihâdin faziletine delildirler Görülüyor ki, cihâd kul hakkindan maada bütün günahlara keffârettir. Ancak keffâret olmasi hadîsde beyân buyurulan sartlara riâyetledir. Bu sartlar, harbde sirf Allah rizâsi için sebat etmek, ilerlemek, geri dönmemektir. ilerleyip geri dönmemek kaydi, bir gazada ilerleyip baska gazada gerilemekten ihtiraz için olsa gerektir.
«Yalniz borç müstesna!» ifâdesi insan haklarina tenbîh içindir. Cihâd ve sair hayirli ameller yalniz Allah haklari için keffaret olurlar. Kul haklarina keffaret olamazlar.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in «Evet» cevâbini verdikten sonra «Yalniz borç müstesna!» demesi, o anda bunu vahiy yolu ile anladigina hamledilmistir.
Nitekim «bunu bana Cibril ('Aleyhisselâm) söyledi.» ifadesi de bunu gösterir.

33- Sehid Ruhlarinin Cennette Oldugunu ve Sehidlerin Rableri Katinda Diri Olup Riziklandiklarini Beyan Babi

121- (1887) Bize Yahya b. Yahya ile Ebû Bekir b. Ebî Seybe ikisi birden Ebû Muâviye'deii rivayet ettiler. H.
Bize Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerîr ile Isâ b. Yûnus hep birden A'mes'den naklen haber verdiler. H.
Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr dahî rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki): Bize Esbât ile Ebû Muâviye rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize A'mes, Abdullah b. Mürra'dan, o da Mesrûk'dan naklen rivayet etti. Söyle demis:
Abdullah'a —ki Ibni Mes'ûd'dur— su âyeti(n hükmünü) sorduk:
Allah yolunda öldürülenleri asla ölü sanma! Bilâkis onlar Rabbleri katinda diri olup riziklanmaktadirlar. [27]
Abdullah su cevabi verdi: Bakin buraya! Biz bunu (vakti ile Peygamber efendimize sorduk da :
«Onlarin ruhlari yesil bir takim kuslarin karnmdadir. Onlarin Ars'a asili kandilleri vardir. Cennette istedikleri yerde dolasir; sonra bu kandillere inerler. Rabbleri onlardan öyle bir haberdâr olur ki!.. Ve kendilerine : Bir sey arzu eder misiniz? diye sorar. (Onlar) :
— (Daha) ne isteyelim, iste cennette diledigimiz yerde dolasiyoruz! Derler. Bunu kendilerine üç defa tekrarlar. Sorulmaktan âzâde birakilmayacaklarini görünce :
—Yâ Rabb! Ruhlarimizi bedenlerimize iade buyurmani dileriz! Tâ ki senin yolunda bîr defa daha Öldürülelim! Derler. Ve bir hacetleri olmadigini görünce birakilirlar.» buyurdular.
Hadîs-i Serif muhtelif lâfizlarla rivayet olunmustur. Bâzi rivayetlerde «onlarin ruhlari kuslarin kursaklarindadir.» denilmis; imâm Mâlik «El-Muvatta'» adli eserinde «Mü'mInin ruhu bir kustur.» seklinde rivayet etmis; Kata'de 'den nakledilen bir rviâyette «beyaz kus suretin-dedir» denilmistir. Kelâm ulemâsindan bâzilari ((Kustur» veya «kus su-retindedir.» rivayetlerini daha dogru bulmustur. Zâten ekserî rivayetler de bu sekildedir.
Kaadî Iyâz diyor ki: «Bunu bâzilari baîd görmüs; bir takimlari ise red ve inkâr etmemislerdir. Zâten burada inkâr edilecek bir sey yoktur. Iki sey arasinda fark da yoktur. Belki «Kustur» yahud ((Kusun karnmdadir.» rivayeti mânâ itibari ile daha sahihtir. Burada kiyas ve akillarin hüküm salâhiyeti yoktur. Bunlarin hepsi caiz görülen seylerdendir. Allah bu ruhu mü'minden yahut sehîdden çiktiktan sonra kandillere veya kuslarin karinlarina yahud diledigi her hangi bir yere koymak isterse bu olur; koyar; baîd de görülmez; hele de ruhlarin cisim oldugu kabul edilirse!..
Demliyor ki: îkrâm veya azâb gören ruhlar, bedenin bîr cüz'üdur. Onda rûh kalir. Elem ve azabi yahut lezzet ve nimeti duyan odur. Yâ Rabbî beni dünyaya döndür diyecek de odur. Cennet agaçlari arasinda dolasacak dahî odur. O halde bu parçanin kus sekline sokulmasi yahud kus karnina konulmasi; Ars altinda kandillere asilmasi

ve sair Allah'in diledigi seyler imkânsiz degildir.
Ulemâ ruhla nefsin ayni mânâya gelip gelmediginde de ihtilâf etlerdir. Birçok meânî ulemâsi ile bâtin ilmi ve kelâm ulemasi: Ruhun hakikati bilinmez; onu tavsif etmek de dogru degildir; o kullarin bilmedigi seylerdendir; demisler: (De kî: Rûh RabbImin isidir..,) âyeti ile istidlal etmislerdir.
Feylesoflar taskinlik ederek ruhun yokluguna kail olmuslardir. Doktorlarin ekseriyeti ruhun bedene dagilan latif bir buhar oldugunu söylerler Üstadlarimizdan birçogu: rûh hayattir, demislerdir. Digerleri: Rûh latîf bir takim cisimler olup cismi sarmistir. Cisim onunla yasar; onun ayrildigi an cismi öldürmek Allah Teâiâ'nm âdetidir; demislerdir...»
Kaadî îyaz'in sözü burada sona erdi. Nevevî : «Bizim ulemâmiza göre rûh, bedene girmis lâtif bir takim cisimlerdir; bu cisimler bedenden ayrildi mi insan ölür.» diyor.
Ulemâ ruhla nefsin ayni mânâya gelip gelmediginde de ihtilâf etmislerdir. Bâzilarina göre ikisi bir mânâyadir. Bîr takimlari nefis kandir demis; bâzilari da nefsin hayât demek oldugunu söylemislerdir.
Kaadî Iyâz'm beyanina göre tenasüh yani ruhlarin bir bedenden baska bir bedene geçebilecegine, güzel suretlere girerlerse nîmet ve ikram, çirkin suretlere girerlerse azâb göreceklerine kaail olan bazi mülhidîer, bu ve benzeri hadîslerle istidlal etmis ve: «sevap, ikab bundan ibarettir.» demislerse de bu kavil açik bir dalâlet ve seriatin isbât ettigi hasir, nesir, cennet ve cehennem gibi hakikatleri inkârdir.
Allah Teâiâ'nm cennete girenlere :
«Bîr sey arzu eder misiniz?» diye sormasi onlara yapilan ikram ve ihsanda mubâlega içindir. Yoksa kendilerine bir insanin hatirindan bile geçmeyen nimetler ihsan etmistir. Bundan sonra daha ziyadesini istemeye tesvik buyuracak fakat onlar bu verilenden daha fazlasini bulamayarak ruhlarini bedenlerine döndürmesini zîrâ Allah yolunda can vererek bundan lezzet almak istediklerini söyleyeceklerdir.

Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:

1- Cennet yaratilmis ve hâlen mevcuddur. Ehl-i Sünnetin mezhebi budur. Mu'tezile ile diger bid'at firkalarindan bazilarina göre hâlen cennet mevcud degildir. Cennet Kiyamette yaratilacaktir.
Bunlar : «Hz. Adem'in içinden çikarildigi cennet bu degildir.» derler. Halbuki gerek Kur'an-i Kerîm 'in gerekse sünnetin zahirleri Ehl-i Sünnet ve hakkin lehine delâlet etmektedir.
2- Ölüler kiyametten önce sevab ve azâb görürler.
3- Ruhlar bakîdir; ölmezler. Bazi bid'at taifeleri buna da muhalefet etmislerse de EhH Sünnetin mezhebi budur. Kur'an ve Sünnetten bütün deliller bunu isbât etmektedir.
4- Bu hadîsde bahsi geçen mü'minler sehîdlerdir. Sair mü'minlere ise aksam sabah yerleri gösterilecektir. Nitekim Ibni Ömer hadîsinde beyan edilmistir. Mamafih bâzi ulemaya göre bu hadîsden murad, azâbsiz cennete girecek olan bütün mü'minlerdîr. Böyleler! simdiden cennete girebilirler. «Mü'minlerIn ruhlari kabirlerinin avlusunda olacaktir.» diyenler de vardir.

34- Cihad ve Serhad Bekçiliginin Fazileti Babi

122- (1888) Bize MansÛr b. Ebî Müzâhim rivayet etti. (Dedi ki-: Bize Yahya b. Hamza, Muhammed b. Velîd Ez-Ziibeydî'den, o da Zührîden, o da Atâ' b. Yezîd El-Leysî'den, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti ki, bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) 'e gelerek :
— Insanlarin hangisi efdaldir? diye sormus da :
«Allah yolunda mah ile cani ile mücâhede eden kimsedir.» buyurmus.
— Ondan sonra kim? demis.
«Kuytulardan bir kuytuda Rabbi olan Allah'a ibâdet eden ve insanlari kendi serrinden âzâde birakan mü'mindir.» buyurmuslar.

123- (...) Bize Abd b. Humeyd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ab-dürrazzâk haber verdi. (Dedi ki): Bize Na'mer, Ziihrî'den, o da Atâ' b. Yezîd EI-Leysî'den, o da Ebû Saîd'den naklen haber verdi. Söyle demis :
Bir adam : Insanlarin en faziletlisi kimdir yâ Resûlâllah? Dedi.
«Allah yolunda mali ile cani ile mücâhade eden mü'mindir.» buyurdu. — Ondan sonra kim? Diye sordu.
«Sonra kuytulardan bîr kuytuya çekilmis; Rabbine ibâdet eden ve insanlari kendi serrinden âzâde birakan adamdir.» buyurdular.

124- (...) Bize Abdulah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muhammed b. Yûsuf, Evzâî'den, o da Ibni Sihâb'dan bu isnadla haber verdi. O : «Bir kuytuda bîr adam..» demis; «sonra bir adam..» dememistir.
Bu hadîsi Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Ne-sâî «Cihâd» bahsinde; îbnl Mâce uKitâbüJl-Fiten» de muhtelif râvüerden taiirîc etmislerdir.
Hadîs-i Serif âmm-i mahsustur. Ve : «Allah yolunda malr Ile cani ile mücâhede eden kimse insanlarin en iyilerindendir » manasinadir. Yoksa ulema ve siddîklar daha faziletlidirler. Nitekim bu hususta hadisler vârid ol-mustur. Nesâî'nin bir rivayetinde :
«Insanlarin en hayirlilarindan bir adam...» denilmistir.
Si'b : Iki dag arasindaki araliktir. Ancak burada hassaten bu mânâ kasdedilmemistir. Murâd tenha ve insanlardan uzak yerdir. Vadiler ekseriyetle insandan hâli oldugu için (si'b) kelimesi misâl olarak zikredilmistir.
Bu hadîs tenhada yalniz yasamayi insanlar arasina karismaktan evlâ görenlere delildir. Mesele ihtilaflidir. Ekseri ulemâya göre fitneden emin olmak sarti ile insanlarla ihtilâl etmek efdaîdir. Bâzi taifeler uzletin yâni tenhada ayri yasamanin daha faziletli olduguna kaildirler. Cumhur bunlara cevap vermis: «Bu hadîs fitne ve harb zamanlarina hamlediîmistir. Yahut'insanlarla iyi geçinemeyen kimse hakkindadir.» demislerdir. Tirraizi'nin «Zühd» babinda rivayet ettigi bir hadîs de cumhura delildir. Mezkûr hadîsde :
«Insanlarla Ihtilât edip eziyetlerine katlanan mü'minin ecri, insanlarla ihfilât etmeyen ve eziyetleri-.e sabir göstermeyen mü'minin ecrinden daha büyüktür.» buyuru!maktadir.
Ayni hadîsi Ibni Mâce dahî rivayet etmistir.
Gelmis geçmis bütün peygamberler, sahabe, tabiîn, ulemâ ve sulehâ hep insanlarla ihtuat etmis; bundan cuma ve cenazelere istirak, hastalari dolasmak ilim ve zikir meclisleri gibi faydalar istihsal etmislerdir.

125- (1889) Bize Yahya fa. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdülâzîz b. Ebî Hâzim, babasindan, o da Ba'ce'den, o da Ebû Hiireyre'den, o da Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Seîîem)'den onun söyle buyurdugunu rivayet etti:
«Insanlarin en hayirli yasayanlarindan biri: Allah yolunda atinin dIzgi-nîn tutup onun sirtinda uçan, düsman sesi veya düsmana hücum feryadi Isittikçe o at üzerinde uçan, Öldürmeyi ve Ölümü, ümîd edilen yerlerinde arayan adamdir. Yahud su tepelerden bir tepenin üstünde veya su vadilerden bir vâdînin içinde bir koyun sürücügünün Içinde bulunup namazini kilan, zekatini veren ve eceli gelinceye kadar Rabbina ibâdet eden, insanlara hayirdan baska bîr sey yapmayan kimsedir.»

126- (...) Bize bu hadisi Kuteybe b. Saîd de, Abdülâzîz b, Ebî Hâ-zim ile Ya'kûb (yânî Ibni Abdirrahmân El-Kaarî) den naklen rivayet etti. Her ikisi Ebû HâzimJden bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir. O Yahya'nin rivayeti hilâfina: «Ba'ce b. AbdiIIâh b. Bedr'den» bir de : «Su vadilerden bir vâdîde..» demistir.

127- (...) Bize bu hadîsi Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Ziiheyr b. Harb ve Ebû Küreyb de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Vekî' Üsâme b. ZeydMen, o da Ba'ce b. AbdiIIâh ElCühenî'den, o da Ebû Hüreyre'-den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen Ebû Hâ-zim'in Ba'ce'den rivayet ettigi hadîs mânâsinda

rivayette bulunmus ve : «Vadilerden bir vâdîde..» demistir.
«Atinin dizginini tutup onun sirtinda uçan..» ifadesinin mânâsi: cihâd için hazir vaziyette bulunup gerektiginde atinin sirtinda uçar gibi sür'atle harbe kosan kimsedir..'demektir. Ibarede tesbîh-i belîg vardir.
Hey'a : Düsman geldigi zaman yükselen ses; fezea ise*, düsmana hücum için davranmakta.
«Ölümü, ümîd edilen yerlerinde arayan adamdir.» cümlesinden: se-hid olmayi son derece arzu ettigi için ölerek sehîd olacagi yeri adetâ arayan adamdir, .manasi kasdedilmistir.
Hadîs-i Serif cihâd ile serhad bekçiliginin ve sehîd olmaya hirs göstermenin faziletine delildir.

35- Birbirlerini Öldüren Iki Adamin Cennete Gireceklerini Beyan Babi

128- (1890) Bize 'Muhammed b, Ebî Ömer Eh Vekkî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyân, Ebu'z-Zinâd'dan, o da A'racJdan, o da Ebû Hü-reyre'den naklen rivayet etti ki, ResûlüIInh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Alfah ki kimseye güler (muamelesi yapar.) Biri digerini Öldürür; ikisi de cennete girer.» buyurmus. Ashâb :
— Nasil yâ Resûlallah? Demisler.
«Biri, Allah azze ve cellenin yolunda çarpisarak sehîd edilir; sonra Al-îah kaatilin tevbesini kabul eder de müslüman olur. Ve Allah azze ve cellenin yolunda çarpisarak sehîd düser.» buyurmuslar.

(...) Bize Ebû Bekir b, Ebî Seybe ile Züheyr b. Harb ve Ebû Küreyb de rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Vekî', Süfyân'dan, o da Ebu'z-Zinâd'dan bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etti.

129- (...) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ma'mer, Hemmâm b. Müneb-bih'den naklen haber verdi. Hemmâm: Bize Ebû Hiireyre'nin Resûlüllah i Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den rivayet ettikleri budur: diyerek bir ta-iiim hadisler zikretmistir. Onlardan biri de sudur: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Allah Iki kimseye güler (muamelesi yapar.) Bîri digerini Öldürür; ikisi de cennete girer!» buyurdu. Ashâb :
— Nasil yâ Resûlâîlah: Dediler.
«Bîri öldürülür de cennete girer; sonra Alfah Ötekinin tevbesinî kabul ederek onu Islama hidâyet eyler. Sonra (o da) Allah yolunda mücâhede ederek sehîd düser!» buyurdular.
Bu hadîsi Buhari ile Nesâî «Cihâd» bahsinde tahrîc etmislerdir.
«Yedhakü» güler demektir. Gülmek, aglamak gibi seyler Allah Teâlâ hakkinda caiz degildir. Binaenaleyh bunlardan biri zikredüdigi zaman onun lâzimî mânâsi kasdedilir. Gülmenin lâzimi rizâdir,
Kaadî Iyâz söyle diyor: «Burada gülmek Allah Teâlâ hakkinda istiaredir. Çünkü bizim hakkimizda ma'rûf olan gülmek ona caiz degildir. Gülmek cisimlere .ve halleri degisebilen seylere mahsustur. Allah Teâlâ ise bundan münezzehdir. Gülmekten murad: bu iki kimsenin fiillerine râzî olmak yaptiklarina sevap yazmak, onu Ögmek ve sevmek, Allah'in meleklerinin de bunu böyle telâkki etmeleridir. Zîra bizden birimizin gülmesi ancak râzî oldugu seye rastladigi ve rastladigina sevindigi zaman olur. Ama buradaki gülmekten murâd: Allah Teâlâ'nm o kimsenin canini almak ve kendisini cennete koymak Için gönderdigi meleklerinin gülmesi de olabilir. Nitekim sultan birinin öldürülmesini emrettigi zaman sultan filâni öldürdü., derler.»

36- Bir Kafir Öldürüp Sonra Dogru Yolu Tutan Kimse Babi

130- (1891) Bize Yahya b. Eyyub ile Kuteybe ve Alî b. Hucr rivayet ettiler. (Dediler kî): Bize Ismail Cyânî Ibni Ca'fer) Alâ'dan, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sal-
îalldhü Aleyhi ve Sellem) :
«Bir kâfirle onun kaatili ebedîyyen cehennemde bir araya gelmez!» buyurmuslar.

131- (...) Bize Abdullah b. Avn El-Hilâlî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Ishâk El-Fezâri ibrahim b. Muhammed, Süheyl b. Ebî Sâlih'-den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Cehennemde ikisi bir bîrine zarar verecek sekilde bir araya gelmezler.» buyurdu.
— Kim onlar yâ Resulâliah? Denildi.
«Bir kâfiri öldürüp sonra dogru yolu tutan mü'mini» cevâbim verdi.
Hadîs-i Serifin birinci rivayeti hakkinda Kaadî Iyâz sunlari söylemistir:
«ihtimâl bu hal, cihâdda bir kâfir Öldüren kimseye mahsustur. Ve kâfiri öldürmesi günahlarina keffâret olur; hattâ onlardan dolayi hiç azâb görmez. Yahud hususî bir niyete veya hususî bir hâle göredir. Bir de o kimsenin A'râf da (cennetin disinda) evvelâ habsedilmek gibi ates-den baska bir seyle cezalandirilmasi, fakat cehenneme girmemesi dahî ihtimâl dahilindedir. Yahud atesle cezalendinlir da kâfirlerin olmadigi bir yerde cezalandirildigi için ikisi bir yere gelmez.»
ikinci rivâyetindeki «ikisi bir birine zarar verecek sekilde bir araya gelmezler.» ifadesini Kaadi lyâz mânâ i'tibâri ile müskil görmek-de ve: «Bu hususta en güsel açiklama isaret ettigimiz gibi sayet cezayi hak etti ise ikisinin ayni zamanda bir araya gelmemeleridir. Çünkü kâfirle beraber cehenneme girmek onun için ayiptir. îmâni ve o kâfiri Öldürmesi kendisine bir fayda vermemis demektir...» mutâleasini Ileri sürmektedir. Kaadi'ye göre bu rivayet mânâ itibari île yukaridaki «Allah iki kimseye güler «muamelesi yapar.» hadîsi gibidir. Yâni kâfir müslümani öldürür; müslüman cennetlik olur. Sonra kâfir de müslüman olup harbde sehîd düser. Böylece ikisi de cennete giderler.
Bazilari bu rivayetin bir hangi râvî tarafindan degistirilmis olduguna kaaildirler. Onlara göre hadîsin dogru rivayeti «Bir mü'minI kâfir öldürür de sonra o kâfir dogru yolu tutarsa..» seklindedir.
Bu takdirde: «Cehennemde Ikisi bir birine zarar verecek sekilde bir araya gelmezler.» cümlesi: azâb için cehenneme girmezler., mânâsina gelir...

37- Allah Yolunda Sadakanin Fazileti ve Katlandirilmasi Babi

132- (1892) Bize Ishâk b. Ibrahim El-Hanzalî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, A'mes'den, o da Ebû Amr Es-Seybânî'den, o da Ebû Mes'-ûd El-Ensârî'den naklen haber verdi. Söyle demis:
Bir adam yularh bir disi deve ile gelerek: Bu deve Allah yolunda (sadaka) dir., dedi. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Onun sebebi Ile kiyamet gününde, hepsi yularli yedi yüz deve verilecek!» buyurdu.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dadi ki): Bize Ebû Üsâme, Zâide'den rivayet etti. H.
Bana Bisr b Hâlid de rivayet etti. (Dedi ki):) Bize Muhammed (yâni Ibni Ca'fer) rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be rivayet etti.
Her iki râvî A'mes'den bu isnâdla rivayette bulunmuslardir.
Ulemâdan bâzilarina göze bu hadîsden murâd: yedi yüz deve sevabidir. Mâmâfîh zahirî mânâsi kasdedilmis de olabilir. Bu takdirde o zâta cennette, her biri yularli yedi yüz deve verilecek, onlar binerek istedigi yerde gezecektir. Nitekim cennet atlari hakkinda da bu mânâda hadîs vardir. Nevevî bu ihtimâli daha kuvvetli görmektedir.

38- Allah Yolunda Gaza Edene Binecek ve Saire Île Yardimda Bulunmanin ve Ailesi Hakkinda Hayirla Onun Yerini Tutmanin Fazileti Babi

133- (1893) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Ebû Küreyb ve IbnI Ebî Ömer rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Küreyb'indir. (Dediler ki): Bize Ebû Muâviye, A'mesJden, o da Ebû Amr Es-Seybânî'den, o da Ebû Mes'ûd El-

Ensârî'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e gelerek: Benim hayvanim helak oldu; bana bir binek hayvani ver! Dedi. Efendimiz:
«Bende yok!» buyurdu. Bunun üzerine bir adam :
— Yâ Resûlâllah! Ben ona binek hayvani verecek kimseyi gösteririm! Dedi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem)
«Her kim bir hayra delâlet ederse ona da hayri yapanin ecri kadar ecir verilir.» buyurdular.

(...) Bize Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki): Bize,Isa b. Yûnus haber verdi. H.
Bana Bisr b. Hâlid dahî rivayet etti, (Dedi ki): Bize Muhammed b. Ca'fer, Su'be'den naklen haber verdi. H.
Bana Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdürraz-zâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyân haber verdi.
Bu râvîlerin hepsi A'mes'den bu isnâdla rivayette bulunmuslardir.
Bu hadîsi Ebû Dâvûd'la baskalari da burada oldugu gibi seklinde rivayet etmislerdir. Bâei müshalarda bunun yerine: denilmistir. Dogrusu «Übdia bb dir. Mânâsi: «bindigim
hayvan helak oldu» demektir. Hadîs-i Serîf hayra delâlet etmenin ve hayir yapana yardimda bulunmanin, ilim ögretmenin faziletine delildir.
«Ona da hayri yapanin ecri gibi ecîr verilir.» cümlesinden murâd : hayri yapana nasil ecir verilirse o hayrin yolunu gösterene de ecir verilir demektir. Bundan mikdârca her ikisinin sevaplarinin müsâvî olmasi lâzim gelmez.

134- (1894) Bize EbÛ Bekir fa. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd b. Seleme rivayet etti (Dedi ki): Bize Sabit, Enes b. Mâlik'den rivayet etti. H.
Bana Ebû Bekir b. Nâfi' de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) Bize Beliz rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd b. Seleme rivayet etti (Dedi ki): Bize Sabit, Enes b. Mâlik'den rivayet etti ki, Eslem (Kabile sin) den bir genç :
— Yâ Resülâllah! Ben gaza etmek istiyorum ama yanimda hazirlil tutacak bîr seyim yok Demis. (Efendimiz) :
«Filâna gît! Çünkü o hazirlik tutmus da hastalanmisti.» buyurmus. C da giderek: Resûlüllab (Sallallafiü Aleyhi ve Sellem) sana selâm ediyor; ve yaptigin hazirligi bana vermeni söylüyor! Demis.
O zât:
—Ey filân hanim! Benim yaptigim hazirligi buna ver! Ondan hiç bir sey saklama! Allah askina ondan bir sey saklama ki, sana onun hakkinda bereket verilsin! Demis.
Bu hadîs dahî hayira delâlet etmenin faziletine delildir. Ayrica bir insan hayir cihetlerinden birine mal sarfetmek ister de imkân bulamazsa o mali baska bir hayir cihetine sarfetmesinin mütehab olduguna delâlet ediyor. Nezir etmedikçe mutlaka o niyet ettigi hayira sarf etmesi îâzim gelmez.

135- (1895) Bize Saîd b. Mansûr ile Ebu't-Tâhir rivayet ettiler. (Ebu't-Tâhir: Bize tbni Vehb haber verdi., dedi. SaSd ise: Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti., dedi.) (Demis ki): Bana Amr b. Haris, Bükeyr h. Esecc'den, o da Biisr b. Saîd"den; o da Zeyd b. Hâlid El-CühenîJden, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi ki:
«Her kim Allah yolunda bir gâzîye hazirlik verirse o da gaza etti demektir. Ve her kîm gâzînin ailesi hakkinda hayirla onun yerini tutarsa mu hakkak gaza etti demektir!» buyurmuslar.

136- (...) Bize Ebu'r-Rabî' Ez-Zehrânî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yezîd (yânî Ibni Zürey') rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hüseyn El-Muallim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya b. Ebî Kesîr, Ebû Seleme b. Abdir-rahman'dan, o da Büsr b. Saîd'den, o da Zeyd b. HâBd El-Cühenî'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Nebiyyulîah (SaîlallahÜ Aleyhi ve Sellem) :

«Her kim bir gâzîye hazirlik verirse o da gaza etti demektir; ve her kim bîr gâzînin ailesi hakkinda onun yerini tufarsa muhakkak gaza efti demektir!» buyurdular.
Bu hadîsi Buhârî, Ebû Dâvûd,Tirmizî ve Nesâi «Cihâd» bahsinde muhtelif râvîlerden tahrîc etmislerdir.
Bu mânâda Hz. Ömer b. Hattâb, Muâz b. Cebel, Ebû Hüreyre, Zeyd b. Sabit, Sehl b. Ebî Hu-neyf, Cebele b. Harise ve Ebû Ümâme (Radiyal* îahû anhûm) hazerâtmdan da hadîsler rivayet olunmustur.
Hz. Ömer hadîsini Ibni Mâce; Muâz ile Ebû Hüreyre ve Zeyd b. Sabit hadislerini Taberanî «El-Evsat» mda; Sehl hadîsini Imâm Ahmed <dMüsned» inde ve Taberanî «El-Kebîr» inde; Cebele hadîsini Taberânî «El-Kebîr» ile «El-Evsat» nâm eserlerinde; Ebû Ümâme hadîsini Ebû Dâvûd ile îbni .Mâce tahrîc etmislerdir.
«O da gaza etti demektir.» cümlesinin mânâsi: bu gaza sebebi ile o da ecir kazanir demektir. Bu ecir az veya çok her cihadla kazanildigi gibi gâzînin ailesine yiyecek, giyecek ve saiir ihtiyaçlari hususunda yardimda bulunmakla da elde edilir. Yalniz yardimin az veya çokluguna göre sevabin mikdan da degisir.
Bu hadîs ve emsali, müslümanlann yararina çalisan bir kimseye |iyilikte bulunmaya tesvîk etmektedirler,

137- (1896) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi kî): Bize Is-mâil b. Uleyye, Aliy b. MübârekMen rivayet etti. (Demis ki): Bize Yahya b. EM Kesîr rivayet etti. (Dedi ki): Bana Mehrî'nin âzâdhsi Ebû Saîd, Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Hüzeyî'in Benî Lahyân kabilesine bir müfreze göndermis de :
«Her iki kisiden biri ilerî atilsin! Sevabi aralanndadir!» buyurmuslar.

(...) Bu hadîsi bana Ishâk b. Mansûr da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdüssamed (yâni Ibni Abdilvâris) haber verdi. (Dedi ki): Babami rivayet ederken dinledim. (Dedi ki): Bize El-Hüseyn, Yahya'dan rivtiyet etti. (Demis ki): Bana Mehrî'nin âzâdhsi Ebû Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ebû Saîd El-Hudrî rivayet etti ki, Resûlüllah bir müfreze göndermis...
Râvî yukariki hadîs mânâsinda rivayette bulunmustur.

(...) Bana yine tshâk b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ubey-dullah (yânî îbni Mûsâ) Seybân'dan, o da Yahya'dan naklen bu isnadla bu hadîsin mislini haber verdi.

138- (...) Bize Saîd b. Mansûr da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ab-duliah b, Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Amr b. Haris, Yezîd b. Ebî Habîb.den o da Mehrî'nin [28] âzâdlisi Yezîd b. Ebi Saîd'den, o da baba sindan, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen haber verdi ki, Resulü ilah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) Beni Lâhyân'a müfreze göndermis:
«Her iki adamdan biri çiksin!» buyurmus. Sonra oturana :
«Çikanin ailesi ve mali hakkinda hanginiz hayirla yerini tutarsa çikanin yari ecri kadar ona yerifIr.» buyurmuslar.
Benî Lahyân veya Benî Lihyân; Hüzeyl kabilesinin bir koludur. O zaman henüz müsliiman olmamislardi. Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) bunlarin üzerine gaza için asker göndermis; ve giden gazilere: «Her kabileden yarrsr cenge çiksin!» diye ta'lmiât vermisti. Hadîsdeki «Her iki adamdan biri çiksin!» cümlesinden murâd budur.
Sevabin aralarinda paylastirilmasi gazaya gidenin yerine kalan kimsenin onun ailesine hayirla muamele edip yardimda bulunduguna göredir. Nitekim diger rivayetlerde bu cihet tasrîh olunmustur.

39- Mücahidlerin Kadinlarinin Hörmeti ve Kadinlari Hakkinda Onlara Hitanet Edenlerin Günahi Babi

139- (1897) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yekî' Süfyân'dan, o da Alkame b.

Mersed'den, o da Süleyman b. Bürde'den, o da babasindan naklen rivayet etti. Söyle demis: ResûJüIJah (Sallaîîahü Aleyhi ve Sellem) :
«Mücâhîd kadinlarinin (evlerinde) oturan erkeklere hörmeti, annelerinin hörmetI gibidir. (Evinde) oturanlardan bir erkek, mücahidlerden bîr adama ailesi hususunda halef olur da onlar hakkinda kendisine hiyanet ederse kiyamet gününde durdurulur da onun amelînden diledigini alir. Ne zannediyorsunuz!» buyurdular.

(...) Bana Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yahya b. Adem rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mis'ar, Alkame b. Mersed'den, o da Ibni Büreyde'den, o da babasindan naklen rivayet etti. Söyle demis: Buyurdular ki... (yâni Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Râvî, Sevrî'nin hadîsi manâsinda rivayette bulunmustur.

140- (...) Bize bu hadîsi Saîd b. Mansûr da rivayet etti. (Dedi ki):
BIze Süfyân, Ka'neb'den, o da Alkame b. Mersed'den bu Isnâdîa rivayet etti. Ve: «Onun hasenatindan diledigini al, (Buyurulacak) dedi. Arkact-gindan Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bize bakarak: Ne zanne-diyorsunuz!» buyurdu.
Nevevi diyor ki: «Bu hürmet iki sey hususundadir. Biri mücâ-hid kadinlarina bakmak, onlarla bas basa kalmak ve konusmak gibi seylerin haram edilmesi, digeri onlara iyilik etmek, fitne ve fesada, süpheye sebep olmamak sarti ile hacetlerini görmek gibi seylerdir.»
«Ne zannediyorsunuz!» cümlesinin mânâsi: Mücâhidin onun hasenatindan almaya ragbet göstermesine, ve o makamda elinden selse bütün hasenatini almak istemesine ne dersiniz! Demektir.

40- Özürlülerden Cihad Farzinin Sakit Olmasi Babi

141- (1898) Bize Muhanimed b. Müsennâ ile Muhammed b. Bes-sâr rivayet eftiler. (Lâfiz Ibni Müsennâ'nmdir.) (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû îshâk'dan naklen rivayet etti ki, kendisi Berâti:

Mü'minlerden (evlerinde) oturanlarla Allah yolunda mücâhede edenler bir degildir. [29] âyeti hakkinda sunlari söylerken isitmis:
Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Zeyd'e en verdi. O da bu âyeti yazmak için bir kürek kemigi getirdi. Derken Ib: Ümmi Mektûm ona körlügünden sikâyet etti. Müteakiben: Mü'minlerd Özürlü olanlardan mâda (evlerinde) oturanlar bîr degildir., âyeti indi.
Sir'be demis ki : Bana Sa'd b. Ibrahim de bir zâttan, o da Zeyd Sâbit'den naklen su: Mü'minierden (evlerinde) oturanlar bîr degildi âyeti hususunda Berâ hadîsinin mislini haber verdi.
Ibni Bessâr kendi rivayetinde: Sa'd b. Ibrahim, babasindan, o < bir zâttan, o da Zeyd b. Sabiteden-naklen., dedi.

142- (...) Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibi Bisr, Mis'ar'dan rivayet etti. (Demis ki): Bana Ebû Ishâk, Berâ'dan r t'âyet etti. Söyle demis :
Mü'minierden (evlerinde) oturanlar bir degildir... âyeti inince Ibn Ümmi Mektûrn onunla konustu. Bunun üzerine :
Özür sahibi olanlardan mâada!, âyeti Indi.
Bu hadisi Buhâri «Cibâd» ve «Tefsir» bahislerinde tahric eî mistir. Hadîsin Buhâri'deki rivayetinden anlasiliyor ki Zey b. Sabit (Radiyallahû anhûm) âyeti kemik üzerine yazarken Abdu11ah b. Ümmi Mektûm gelmis. Ve : «Yâ Resûlâllah, cihâd; gücüm yetse mutlaka cihâd ederdim!» bir rivayette : «Nasil olur! Bei âmâyim!» Bunun üzerine vahîy gelmis, demis. Hz. Abdu11ah âmâ idi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) efendimizin müezzinle rindendîr.

Hadis-i Serifden Su Hükümler Çikarilmistir :

1- Kur'an-i Kerîm'i levha ve kemik üzerine yazmak ve yazdirmak caizdir.
2- Kesilen hayvanin "kemikleri temizdir. Bunlardan istifade edilebilir.
3- Körlük, topallik ve hastalik gibi özrü bulunan kimseye cihâd farz degildir.. Harbe gitmedikleri halde bu gibi mazurlara sevâb verilir. Ancak Nevevî'ye gÖire sevablan mücahidîer derecesinde degil niyyetterine göre verilir, Allâme Aynî ise cihada niyeti oldugu halde bir özürden dolayi yapamayan kimseye raücâhid sevabi verilecegini söylemistir. Fihakîka Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Selle m): «Medine 'de öyle kavimler var ki, biz bir vadiyi veya dag yolunu tuttuk mu (gönülden) onlar da bizîmle beraber olurlar. Ama kendilerine özür mâni' olmustur!» buyurmustur.
4- Cihâd farz-i kifâyedir. Hadîs-i Serif Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) zamaninda cihâdin farz-i ayn oldugunu iddîa edenlerin sözünü reddetmektedir. Cihâd her devirde farz-i kifâyedir. Ancak Küffar istilâ ettigi zaman farz-i ayn da olur.

41- Cennetin Sehide Sabit Olmasi Babi

143- (1899) Bize Saîd b. Arar el-Es'as ile Süveyd b. Saîd rivayet ettiler. Lâfiz Saîd'indir. (Dedi ki): Bize Süfyân, Amr'dan naklen haber verdi. O da Câbir'i sunu söylerken isitmis: Bir adam :
— Ben öldürülürsem nerede olurum yâ ResulâSlah? Dedi.
«Cennette!» buyurdu. Bunun üzerine elinde bulunan hurmalari atfi. Sonra öîdürülünceye kadar çarpisti.
Süveyd'in hadîsinde: Uhud harbi günü bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e dedi ki...» cümlesi vardir.
Bu hadisi Buharî «Kitâbü'l-Megâzi>'de; Nesâî «Cihad» bahsinde tah-rîc etmislerdir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e sual soran zatin Umeyr b. Humân oldugu söylenir.
«Et-Tevdîh» adli eserde: «Bu zât Umeyr b. Humâm b. Cemûh el-Ensârî idir. Saîiâbe arasinda ondan baska Umeyr b. Humâm yoktur.» denilmektedir.
Bu hadîsde suâlin Uhud harbinde soruldugu bildiriliyor. Babimizin Hz. Enes rivayetinde ise vak'anin Bedir gazasindatigi görülüyor. Aynî: «Zahire göre bunlar iki zatin basina gelmis iki hâdisedir; dogrusu da budur.» diyor.
Hadîs-i serif: sehidin cennetlik olduguna; hayira kosmanin lüzumuna delildir.

144- (1900) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki): BIze Ebû Üsâme, Zekeriyyâ'dan, o da Ebû Ishâk'dan, o da Berâ'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Benî Nebît (kabilesin)'den bir zât Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e geldi. H.
Bize Ahmed b. Cenâb el-Missîsî de rivayet etti. (Dedi ki): BIze îsâ (yâni IbnI Yûnus) Zekeriyyâ'dan, o da Ebû Ishâk'dan, o da Berâ'dan naklen rivayet etti. Berâ' söyle demis :
Ensar'm bir kabilesi olan Benî Nebit'den bîr adam gelerek : Ben Allah'dan baska ilâh olmadigina; senin Allah'in kulu ve Resulü olduguna sehâdet ederim., dedi. Sonra ilerledi; ve öldürülünceye kadar harb-etti. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bu adam, az amel isledi ama çok ecir kazandi!» buyurdular.
Rcsûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bu hadisi sehidin yüce mertebesine ve yüksek makamina bir sehâdettir. Bâzi amellerde bu imtiyaz vardir. Meselâ: Kelime-i tevhîd böyledir. Ona hiç bir sey denk olamaz.

145- (1901) Bize Ebû Bekir b. Nadr b. Ebi'n-Nadr ile Harun b. kbdillâh, Muhammed b. Râfi' ve Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Lâfiz-ari birbirine yakindir. (Dediler ki): Bize' Hâsim b. Kaasini rivayet etti. ('Dedi kî): Bize Süleyman —ki, Ibni'l-Mugira'dir— Sâbit'den, o da Enes). Mâlik'den naklen rivayet etti. (SÖyle demis) :

Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Büseyse'yi [30], Ebû Süfyân'-m kervani ne yaptigini görmek için casus olarak gönderdi. Büseyse evde ben ve Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den baska kimse yokken geldi. (Râvî: Kadinlarindan, birini istisna edip etmedigini bilmiyorum demis.) Ve kendisine gördügünü anlatti. Az sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) (disari) çikarak konustu ve sunian söyledi :
«Bizim bîr istegimiz var! KImIn hazir hayvani varsa hemen bizimle birlikte binsin!..» «Bunun üzerine bazi kimseler Medine'nin yukarisinda bulunan binek hayvanlarim almak için ondan izin istemeye basladilar. Fakat o: «Hayir! Yalniz hayvani hazir oian (binecek)!» buyurdu.
Sonra Resûlüllah (Salîaüahü Aleyhi ve Seîlem) 'Ie ashabi yoîa revan oldular. Ve müsriklerden önce Bedr'e vardilar. Müsrikler de geldi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve S ellem) :
«Ben basinda olmadikça sakin sizden hiç bir kimse bir seye ilerlemesin!» buyurdu. Derken müsrikler yaklasti. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de :
«Kalkin! Genisligi göklerle yer kadar olan cennete!..»"buyurdu. Umeyr b. Huniâm El-Ensârî :
— Yâ Resûîâllah! Genisigi göklerle yer kadar olan cennet ha? Dedi. «Evet!» buyurdular. Umeryr :
— Hele hele!.. Dedi. Resûlüliah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem): «Seni hele hele demeye sevkeden nedir?» diye sordu. Umeyr:
— Hayir vallahi yâ Resûîâllah! Cennet ehlinden olmami ümîd etmekten baska bir sey yok! dedi.
«Öyle ise sen onun ehlindensin!» buyurdular. Bunun üzerine Umeyr torbasindan birkaç hurma çikararak onlardan yemeye basladi. Sonra sunlari söyledi :
—Eger ben bu hurmalarimi yiyinceye kadar yasarsam bu gerçekten uzun bir hayâttir!.. Hemen elindeki hurmalari atti. Sonra öldürülün-ceye kadar müsriklerle harbetti.
«Bah bah» kelimesi hayir hususunda bir isi büyültmeye delâlet eder. Bu kelime «bahin bahin» seklinde de okunur.
Ulemâdan bazilarina göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîîem/in; «SenI hele hele demeye sevk eden nedir? » diye sormasindan Hz. Umeyr biraz telâslanmis; kendi sözünü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) efendimizin düsünmeden söylenmis saka gibi bir sey telakki ettigini sanmistir. Cevabina yeminle baslamasi bundandir.
«Bu gerçekten uzun bir hayattir.» cümlesinden murâd: acele sehid olmak istedigini bildirmektir. Netekim bunu söyler söylemez hurmalari atmis; ve savasa atilarak sehîd düsmüstür.

Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:

1- Harbler.de düsmanin halini anlamak için casus kullanmak caizdir.
2- Harbde kumandanin niyetini gizli tutup nereye hücum edecegini bildirmemesi müstehabtir. Zira hücum edecegi yeri ve zamani bildirirse düsman bunu duyarak tedbîr alabilir.
3- Harbde küf farin içine dalarak kendini sehîd olmaya ma'ruz birakmak cumhuru ulemaya göre kerahetsîz caizdir.

146- (1902) BIze Yahya b .Yahya Et-Temîmî ile Kuteybe b. Saîd rivayet ettiler. Lâfiz Yahya'nindir. (Kuteybe: Haddesena tâbirini kullandi.) Yahya: Bize Ca'fer b. Süleyman, Ebû Imrân El-Cevnî'den, o da Ebû Bekir b. Abdillâh b. Kays'dan, o da babasindan naklen haber verdi., dedi. Babasi söyie demis: Ben babami düsman karsisinda iken sunu söylerken idinledim: Resûiüllah (Sollallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Muhakkak cennet kapilari kiliçlarin gölgeleri altindadir.» buyurdu. Bunun üzerine pejmürde kilikli bir adam ayaga kalkarak:
— Yâ Ebâ Mûsâ! Bunu Resûiüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söylerken sen mi isittin? Dedi. Ebû Mûsâ :
— Evet! Cevabini verdi. Derken arkadaslarina dönerek :

— Sizlere selâm eylerim! Dedi. Sonra kilicinin kinim kirarak atti. Sonra kilici ile düsmana yürüyerek öldürülünceye kadar onunla vurdu.
Ebû Mûsâ, râvi Abdullah b. Kays'm künyesidir. Nevevî'nin.beyânina göre ulemâ: «Bu hadîsin mânâsi: cihâd ve harbe istirak cennete girmenin yolu ve sebebidir.» demislerdir. Yahud kiliçlar, harbde düsmana yaklasmaktan kinayedir. Burada hassaten kiliçlarin zikredilmesi araplarm ekseri silâhlari kiliç oldugundandir. Yahud hadisden maksad: cihadin neticesi cennettir, demektir. Bu takdirde hadîs bir tesbîh-i belig olur.

147- (677) Bize Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Sabit, Enes b. Mâlik'den naklen haber verdi. Enes söyle demis :
Bir takim insanlar Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e gelerek: Bize* Kur'ân ve sünneti ögretecek adamlar gönder! Dediler. O da kendilerine Ensardan Kurrâ' ednilen ve içlerinde dayim Haram da bulunan yetmis kisi gönderdi. Bunlar .Kur'ân okuyor; geceleri ders alip ögreniyor, gündüzleri de su getirip mescide koyuyor; odun top'nyip saliyor; onunla Sofa halkina ve fakirlere yiyecek satin aliyorlardi. Iste bu zevati Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onlara gönderdi. Ama daha yerlerine varmadan önlerine çikarak onlari Öldürdüler. Onlar da :
— Allahim! Bizden Peygamberimize ilet ki, biz sana kavustuk. Ve senden razi olduk; sen de bizden razi oldun! Dediler.
Bir adam da Enes'üi dayisi Harâm'a arkasindan gelerek onu okla yaraladi: hattâ oku geçirdi. Bunun üzerine Haram :
— Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki muvaffak oldum! DedI. Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de ashabina :
«Süphesiz ki dîn kardesleriniz öldürüldüler. Hem de sunu söylediler : Allahim! Bizden Peygamberimize ilet ki, biz sana kavustuk: ve senden razi olduk. Sen de bizden razi oldun!» buyurdular.
Bu hadîsi Buhari «Cihâd» ve «Megâzî» bahislerinde tahric etmistir.
Bahis mevzuu vak'a tarihlerde «Bi'ri Maune» vak'asi nâmi ile anilir. Bu vak'a hicretin dördüncü yilinda olmustur. Resûlüllah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'e gelen hey'et Benî Sü1eym kabilesine mensûb idiler. Burada gelenlerin Kur'an ve hadis ögretecek kimseler istedikleri bildiriliyor. Buhârî'nin «Megâzî» bahsindeki rivayetinde, Benî Sü1eym‘m Ri'1- Zekvân, Usayye ve Beni Lahya kollarinin Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellevi)'den düsmanlarina karsi imdad istedikleri görülüyorsa da süphesiz hâdise birdir. Ihtimal gelen hey'et hem Kur'an ve hadîs ögretecek hern de icabinda düsmana karsi yardim edecek kimseler istemislerdir.
Resûlüllah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) bunlara yetmis kisilik güzide bîr irfan ordusu göndermisti, içlerinde Hz. Enes b. Mâlik 'in dayisi Haram b. MIlhân da vardi. Hey'et «Bi'r-i Maûne» denilen bir kuyunun yanma varinca içlerinden Hz. Haram'i Müsriklerin reisi olan Âmir b. Tufey1'e gönderdiler. Peygamber (SaV.allahü Aleyhi ve Sellem) efendimiz bu adamdan emin degildi. Onun için gelen hey'ete hemen icabet edivermemis; endisesini bildirmisti. Fakat gelenler j^üzde yüz te'mînatta bulununca muvafakat göstermisti. Netice Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'in endisesinde hakli oldugunu gösterdi. Âmir, Hz. Harâm'i sehid etti. Haram (Radiyallahû anhûma/m: «muvaffak olduin!» diyerek ettigi yemin <<jehidlige muvaffak oldum!» manasinadir.
Hz. Haram dönmeyince arkadaslari onu aramak için yola çikmis; fakat yolda Amir'in adamlari tarafindan sehîd edilmislerdi. Bu zevatin sehîd edildiklerini ve son demlerinde söyledikleri sözleri Peygamber (SallallahüAleyhweSellem)'e Cebrail (aleyhisselâm) haber vermistir. Bu cihet Buhâri'nin rivayetinde açikça zikredilmistir.

Hadis-i Seriften Çikarilan Hükümler:

1- Mescide, içmek ve temizlenmek için su koyarak sebîî yapmak caizdir. Ashab-i kiram Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) zamaninda, isteyen yesin diye mescide hurma salkimi asarlardi. Nevevî : «Bunun cevaz ve

fazileti hakkinda hilâi yoktur.» diyor.
2- Mescide evlerde oldugu gibi so/a yapmak ve orada yatmak caizdir. Resulülîab. (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) efendimizin gönderdigi bu yetmis kisi Mescidâ Nebevî'nin sofasinda yatarlardi. Onun için kendilerine eshab-i sofa denilirdi.
3- Hadîs-i serîf sadakanin ve sadaka için helâl kazancin faziletine delildir.
4- Bu hadîsde sehîdlerin fazileti ve Teâlâ Hazretleri ile sehîdler arasindaki karsilikli riza göze çarpmaktadir. Ulemanin beyanlarina göre Allahm sehîdlerden rizâsi amel ve tâatlanndan, sehidlerin Allahdan rizâsi, da ikram ve ihsanindan dolayidir.

148- (1903) Bana Muhammed b. Hatim de rivayet elti. (Dedi ki): Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Mugira, Sâbit'den rivayet etti. (Demis ki): Enes sunlari söyledi: Bana da kendi adi [31] verilen amcam Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîîem) 'le birlikte Bedir'de bulunmadigini söyledi. Bu ona güç gelmis. (Dedi ki) :
Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in bulundugu ilk harbde bulunmadim. Allah bana bundan sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'le birlikte bir harb gösterdi ise iste ne yaptigimi Allah görüyor!..
Baskasini söylemekten çekindi. Sonrti ResûIüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'le birlikte Uhud gününde bulundu. Karsisina Sa'd b. Muâz çikti. Enes ona :
— Yâ Ebâ Amr, nereye? Ah (su) cennetin kokusu!.. Onu Uhud'un yaninda buluyorum! Dedi. Arkacigindan küffarla harbetti. Nihayet Öldürüldü. Ve cesedinde kimi vurmadan, kimi yaralama ve ok izinden seksen küsur yara bulundu. Kiz kardesi —halam— Rubeyyi' binti Nadr :
— Kardesimi ancak parmak uçlarindan taniyabildim! Dedi. Ve su âyet indi: «Mü/minlercîen Öyle adamlar kî, Allah'a verdikleri sözde sâdik kaldilar. Onlardan bazisi vefat etti; bazisi da bekliyor. Ama hiç bir tebdil yapmadilar, [32]» Bu âyetin onunla arkadaslari hakkinda indigini sanirlardi.
Bu Hadîsin benzerini Buhârî «CIhâd» bahsinde tahrîc etmistir.
Hadîsin râvîsi Enes b. Mâlik, yararliklarindan bahsettigi amcasi da Enes b. Nadr 'dir. Hadîsin muhtelif rivayetlerinden anlasiliyor ki, Hz. Enes b. Nadr Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'in ile istirak ettigi gazada yâni Bedîr'de bulunamamasma çok üzülmüs ve: «Yâ Resûlâllah, senin müsriklerle yaptigin ilk cenkte bulunamadim ama Allah bana müsriklerle cengi nasib ederse ne yapacagimi görecektir!» demis. Bilâhare kendisine Uhud harbî nasîb olmus. Orada müsîümanlarm bozuldugunu görünce: «AIlahim, bunlarin yaptiklarindan dolayi senden özür dilerim. Bu müsriklerin yaptiklarindan da sana berâet arzederim!» demis. Bu arada karcisina bozgun halde Sa'd b. Muâz çikmis. Evs kabilesinin reîsi olan bu zât o gün Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) ile beraber yerinden sabit kalanlardanmis. Enes (Radiyallahû anhûm) ona MüslîmIn rivayetinde: «nereye?» Buhâri'nin rivayetinde: «Yâ Sa'd b. Muâz! Cenneti! (dilerim) Yemin olsun onun kokusunu Uhud'un yaninda buluyorum.» diye seslenmis. Ve harbe atilmis...
Hz. Sa'd: «Yâ Resûlâllah! Ben onun yaptigini anlatmaya kaadir degilim* demis. «Onu (yâni cennetin kokusunu) Uhud daginin yaninda buluyorum!» sözü hakkinda Ibni Battal ve baskalari sunlari söylemislerdir: «Bu sözün .hakikat olmasi muhtemeldir; ve Hz. Enes hakîkaten cennetin kokusunu duymustur. Yahud güzel bir koku hissetmis de onu cennet kokusu diye artmistir, Sehidler için hazirlanan cenneti gözünün önüne getirerek onun burada savas meydaninda oldugunu tasavvur etmis olmasi da caizdir. Bu takdirde mânâ söyle olur: «Ben pekâlâ biliyorum ki cennet bu yerde kazanilir. Bundan dolayi ona can atiyorum.»
Hz, Enes'in taninmaz hale gelmesi, aldigi seksen küsur yaradan ve müsrikler tarafindan agzi, burnu ve sair uzuvlari kesildigîndendir.
Hadîs-i serif: Enes b. Nadr (Radiyallahû anhûmaj'in faziletine ve cihadda bezli cân etmenin caiz olduguna delildir.

42- «Her Kim Kelimetullah Yüce Olsun Diye Harb Ederse O Kimse Allah Yolundadir. Hadisi Babi

149- (1904) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lâfiz Ibni'l-Müsennâ'nmdir. (Dediler ki): Bize Muhammed b. Ca1-fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Amr b. Mürra'dan rivayet etti. (Demis ki): Ebû Vail'i dinledim. (Dedi ki): Bize Ebû Mûse'l-Es'arî rivayet etti kî, bedevi bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e gelerek :
— Yâ Resûlâllah! Adam (var) ganimet için çarpisiyor. Adam (var) anilsin diye çarpisiyor ve adam (var) mevkii görülsün diye çarpisiyor. Aceb Allah yolunda çarpisan kim? Dedi. Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«KIm kelimetullah yüce olsun diye çarpisirsa iste o Aîlah yolundadir.» buyurdular.

150- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile tbnü Nümeyr, tshâk b. Ibrahim ve Muhammed b. Alâ' rivayet ettiler. (îshâk: Bize haber verdi) tâbirini kullandi. Ötekiler: Bize Ebû Muâviye rivayet etti. (Dediler.) O da A'nies'den, o da Sakîk'dan, o da Ebû Musa'dan nakletmis. Ebû Mûsâ söyle demis :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) 'e .cesurluk, hamiyyet ve riya için çarpisan kimsenin hükmü soruldu. Bunlarin hangisi Allah yolundadir? (denildi.) Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) de :
«Kim yalniz kelimetullah yüce olsun diye çarpisirsa iste o Allah yolundadir.» buyurdu.

(...) Bize bu hadisi Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi kî): Bize Isâ b. Yûnus haber verdi. (Dedi ki): Bize A'mes, Sakik'dan, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Biz Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) 'e gelerek :
— Yâ Resûlâllah! Bizden bir adam secaat için çarpisiyor... dedik...
Râvî yukarki hadîsin misimi anlatmistir,

151- (...) Bize yine Ishâk b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Orir, Mansur'dan, o da Ebû Vâil'den, o da Ebû Vâil'den, o da Ebû Mû-se'J-Esarîden naklen haber verdi ki, bir adam Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellcm) 'e Allah azze ve cellenin yolujîda çarpismayi sormus; ve: Bazi kimse öfkesinden çarpisiyor; bazisi hamiyyet için!., demis. Bunun üzerine Efendimiz hasmi kaldirmis —basini sadece o ayakta oldugu için kaldirrrns— ve :
«Kim yalniz kelimefulfah yüce olsun diye çarpisirsa iste o Allah yolundadir.» buyurmuslar.
Bu hadisi bütün «Sahih» sahihleri «Cihâd» bahsinde muhtelif râvî-lerden tahrîc etmislerdir. Buhârî ayrica «Kitâbü'I-Ilm» ve «Kitâbu'l-Humüs»'de de rivayet etmistir. Tirmizi : «Bu hadîs hasen sahihtir» demistir.
Hamiyyeti, Cevheri: arlanmak ve izzeti nefis manasina almis; bazilari: haramdan korunmaktir; bir takimlari da izzeti nefis, gayret ve asireti müdafaadir., diye izah etmislerdir.
KeÜmetulîah'dan murad: Islama da'vettir. Lâ ilahe illallah kelimesidir diyenler de olmustur. Cümlenin «hüve» zamiri ile baslamasi ihtisas bildirir. Bineanaleyh dünyalik için çarpisan kimse hakîkatta Allah yolunda cihâd etmis olmaz. Gazilere verilen sevap ona verilmez. Fakat bir kimse i'Iây-i kelimetuîlahi düsünmeden sirf cennetlik olmak için cenk etse hükmen Allah yolunda gaza etmis sayilir. Zîra maksad birdir; o da Alla-hm rizasini kazanmaktir. Onun içindir ki Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) Bedir gazasinda: «Haydin cennete!..» diye seslenmistir.

Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:

1- Ameller iyi niyete güre degerlendirilir. Bu kaide Mecellede: «Bir isten maksad ne ise hüküm ona göredir.» sekünde tesbît edilmistir.
2- Mücâhidler hakkinda vârid olan fazilet i'lâyi kelimetullah için çarpisanlara mahsustur.
3- Bir özürden dolayi suâl .sahibinin ayakta durmasi caizdir. Hacet sahibinin hükmü de böyledir.
4- Konusan kimse dinleyene karsi dönebilir.

43- Riya ve Söhret Için Çarpisan Kimsenin Cehennemi Hak Edecegi Babi

152- (1905) Bize Yahya b. Habîb el-Hârisî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hâlid b. Haris rivayet etti. (Dedi ki): Bize îbnii Cüreye rivayet etti. (Dedi ki): Bana Yûnus b. Yusuf, Süleyman b. Yesâr'dan rivayet etti. (Söyle demis): Halk Ebû Hüreyre'nin yanindan dagildilar. Bunun üzerine Samlilarin Nâtil'i ona sunu fcsöyledi:
— Yâ seyh! Bize Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den isittigin bir hadîs söyleî Ebû Hüreyre :
— Peki! Dedi. Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i söyle buyururken isittim :
«Kiyamet gününde insanlarin, üzerine ilk hüküm verilecek olani sehîd edilen bir adamdir. Bu adam getirilerek ona Allah nî'metlerini ta'rîf edecek, o da onlari taniyacaktir.
— Bu ni'metler hakkinda ne yaptin? diye soracak; sehid :
— Senin ugrunda çarpistim. Nihayet sehîd edildim! Diyecektir. Hak Teâlâ :
— Yalan söyledin! Lâkin sen cesur denilmek için çarpistin. Gerçekten denildi de! Buyuracak. Sonra onun hakkinda emir verecek ye yüz üstü sürüklenecek, nihayet cehenneme atilacaktir.
Bir de ilmi ögrenip ögreten ve Kur'âni okuyan bir adamdir. Bu da getirilerek kendisine ni'meHerinî ta'rîf edecek, o da onlari taniyacaktir.
— Bunlar hakkinda ne yaptin? Diye soracak. O adam :
— Ilmi ögrendim ve ögrettim. Senin rizân Için Kur'âni da okudum! Diyecek. Teâlâ :
— Yalan söyledin! Lâkin sen ilmi âlim deniJsin dîye ögrendin; Kur'âni da o kaari'dir denilsin diye okudun; gerçekten denildi del Buyuracak.
Sonra onun hakkinda emir verecek ve yüzü üstü sürüklenecek; nihayet cehenneme atilacaktir.
Bir de Allah'm, yakasini genislettigi ve kendisine malin her çesidinden verdigi adamdir. Bu da getirilerek ona ni'metlerini ta'rîf edecek; o da onlari taniyacaktir.
— Bunlar hakkinda ne yaptin? Dîye soracak. O adam :
— Ugrunda mal sarf edilmesini diledigin hiç bir yol birakmadim. Mutlaka senin için sarfettim! Diyecek. Teâlâ Hazretleri :
— Yalan söyiedîn! Lâkin sen, o cömerttir desinler diye yaptin. Gerçekten denildi de! Buyuracak. Sonra onun hakkinda emir verecek ve yüzü üstü sürüklenecek. Sonra cehenneme atilacaktir.»

(...) Bu hadîsi bize Alî b. Hasrem de rivayet elti. (Dedi ki): Bize Haccâc (yâni îbni Muhammed), Ibnü Cüreyc'den naklen haber verdi. (Demis ki): Bana Yûnus b. Yusuf, Süleyman b. Yesâr'dan rivayet etti. (Demis ki): Halk Ebû Hureyre'nin yanindan dagildi da Nâtil-i Sâmî [33] ona sunu söyledi... Ve-hadîsi Hâlid b. Hâlis hadîsi gibi hikâye etmistir.
Riya hakkinda «Hayâtü'l-Kulûb» adli eserde söyle denilmektedir: «Riyanin hakikati ibâdetlerle ve hayirli islerle Insanlarin kalplerinde mevki sahibi olmak istemektir. Riya kalp fiillerinin en çirkinlerindendir. Bu fiil, ibâdetlerde Allahla alay etmek olur!»
Riyanin ziddi ihlâs'ür. Ihlâs: her türlü gösterimden hâli olarak Allah'in rizâsmi kasdetmektir. «Serhu'I-Esbâh» serhinde Hamevî sunlari söylüyor:
«Ihlâs, seninle Rabbin arasinda bir sirrdir. Ona melek muttali' olamaz ki yazsin! Seytan vâkif olamaz ki, sasirtsin! Hevâ heves yol bulamaz kî yaniltsin!»
Bazi büyükler : «Ihlâsh kimse, amelinden dolayi medhedilmeyi sevmeyendir!» demislerdir.
Hadîs-i serîf, riyârun siddetle haram olduguna, cezasinin dahi pek siddetli olacagina delâlet etmekte ve bütün amellerde ihlâsa samimiyete tesvikte bulunmaktadir. Yine bu hadîsden anlasiliyor ki, cihâdin faziletini bildiren umumi hadîslerden murâd: cihadi ihJâsla yapanlardir.
Ilim ögreten ulemanin, hayrat yapan zenginlerin hâil de böyledir.

44- Gaza Edip Ganimet Alan ve Almayan Kimsenin Sevab Mikdarini Beyan Babi

153- (1906) Bize Abd b. Humeyd rivayet etti. (Dedi ki}: Bize Abdullah b. Yezîd Ebû Abdirrahmân rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hayve b. Sureyh, Ebû Hânî'den. o da Ebû Abdirrahmân el-Hubulî'den, o da Abdullah b. Amr'dan naklen rivayet etti ki. ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Allah yolunda gaza ederek ganimet alan hiç bir ordu yoktur ki, âhi-rerte alacaklari ecirlerinin üçte ikisini pesin almis olmasinlar. Kendileri için üçte bir kalir. Ganimet almazlarsa ecirleri kendilerine tamam verilir.» buyurmuslar.

154- (...) Bana Muhammcd b. Sehl et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibni Ebî Meryem rivayet etti. (Dedi ki): Bize Kâfi' b. Yezîd haber verdi. (Dedi ki): Bana Ebû Hâni' rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ebû Abdirrahman el-Hubulî, Abdullah b. Amr'dan rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Gaza ederek ganîm et alan ve selâmette kalan hiç bîr ordu veya seriy-ye yoktur ki; ecirlerinin üçte ikisini pesin almis olmasinlar. Ve ganimet almadan gaza edip ele geçen hiç bir ordu veya serîyye yoktur ki, ecirleri tamam verilmesin!» buyurdular.
Seriyye: en çok dört yüz kisiden meydana gelen bir kit'a askerdir. Yahud mânâsina gelen <«v» burada tenvî için kullanilmistir. Yâni harb eden askerin sayisi az olsun çok olsun hüküm hep birdir. Bâzilari «ev» edatinin burada râvînin sek ettigini bildirmek için getirildigini söylemislerdir.
Ihfâk: bir sev ele getirememek, bos elle dönmek demektir.
Hadîsin mânâsi sudur: Gaziler esîr edilmeden selâmetle döner yahud ganimet alirlarsa ecirleri esîr edilmeden selâmetle döner yahud ganimet alirlarsa ecirleri esîr düsenlerin yahut ganimet almayanlarin ecirlerinden az olur. Ganimet, gazadan elde edilecek ecrin mukabili bir cüz'dür. Gâzî-jer ganimet aldilar mi o gazadan dolayi kendilerine verilecek ecrin üçte ikisini pesin almis olurlar. Yani ganimet, ecir cümlesindendir. Sahih ve meshur hadîslere muvafik olan budur.
Nevevi : «Hadîsin zahirî manâsi budur; buna muhalif tek bir sahih ve sarih hadîs rivayet edilmemistir. Binaenaleyh bu hadîsi bizim verdigimiz bu manâya hamletmek teayyün eder!» diyor.
Kaadî Iyâz bu hadîsin tefsirinde bir takim fâsid kaviller hikâye ettikten sonra aynen bu mânâyi kabul etmistir. Onun hikâye ettigi kavillerden biri sudur:
«Bu hadis sahih degildir. Ganimet almakla gazilerin sevabi azalmaz. Nretekim Bedir gazilerinin sevabi ganimet aldilar diye azalmamistir...»
Bâzilari râvîlerden Ebû Hâni 'in râvisini meçhul kabul etmislerdir.
Nevevî bu kavillerin fâsid oldugunu beyân etmistir.

45- Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in «Innemel'a'malü Binniye» Hadisinin Hükmüne, Gaza ve Diger Amellerin de Girdigine Dair Bab

155- (1907) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Mâlik, Yahya b. Saîd, Muhamnied b. Ibrahim'den, o da AI-kame b. Vakkas'dan, o da Ömer b. Hattâb'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûiüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Ameller ancak niyete göredir. Herkese ancak niyet ettigi sey yardir. Her kimin hicreti Allah'a ve Resulüne Idi ise onun hicreti Allah ve Resûlü-nedir. Kimin hicreti elde edecegi bir dünya yshud evlenecegi bir kadin içinse, onun hicreti de hicret ettiginedir.» buyurdu.

(...) Bize Muhanvmed b. Riimh b. Muhacir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys haber verdi. H.
Bize Ebû'r-Rabî' el-Atekî de rivayet etti. (Dedi ki); Bize Hairimâd b. Zeyd rivayet etti. H.

Bize Muhammed b. Müsennâ dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ab-dülvehhab (yânî Sekafî) rivayet etti. H.
Bize Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Hâlid el-Ahmar Süleyman b. Hayyân haber verdi. H.
Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr dahî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hafs (yânî Ibni Giyâs) ile Yezîd b. Hârûn rivayet ettiler. H.
Bize Muhammed b. Alâ'el-Hemdânî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibnü'l-Mübârek rivayet etti. H.
BIze Ibnü Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyân rivayet etti. Bu râvilerin hepsi Yahya b. Saîd'den, Mâlik'in isnadi ve onun hadisi mânâsinda rivayet etmislerdir.
Süfyân'in hadîsinde: «Ömer b. Hattâb'i minber üzerinde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet ederken isittim.» ibaresi vardir.
Bu hadisi Buhârî «îmân, Eymân, Itk, Hicret, Nikâh» ve «Terkül-hiyel» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Talâk» da; Tirmizî «Hudûd»da, «Nesâi «Imân, Taharet, Itâk» ve «Talâk» bahislerinde; Ibni Mâce «Zühd» de; imam Ahmed «Müsned»1nde muhtelif râvî-ierden tahrîc etmislerdir. Mu'temed eser sahiplerinden onu kitabina almayan yalniz imâm Mâlik olmustur.
Ali âme Aynî: «Bu hadîs bir i'tibârîa ferd garîb, baska bir i'tibarla da meshurdur. Ama bâzilarinin dedigi gibi mütevâür degildir. Zira yalniz Yahya b. Saîd'den nakledilmistir.» diyor. Seyh Kutbuddîn dahî: <«Bu hadîs, bir çok tarîkleri bulunmakla beraber haber-i vahidlerden sayildigi söylenir Mütevâür degildir; çünkü onun sarti bunda yoktur. Sahih olan sudur ki, onu Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve onhûm) 'dan Hz. Ömer 'den baska rivayet eden olmamistir, ömer-den de yalniz Alkame, Alk. ameden yalniz Muhammed b. Ibrahim, Muhammed 'den yalniz Yahya b. Said el-Ensârî rivayet etmis; ondan sonra yayginlasmistir. Su halde hadis sonuna nisbetle meshur; evveline nisbetle garibtir. Ama sahîh oldugunda ve mevkiinin büyüklügünde ittifak edilmistir.» demistir. Ebû'1 -Fütûh et-Tâî 'nin beyanina göre Yahya b. Saîd 'den onu iki yüzden fazla râvî nakletmistir. Ancak müsned olarak yalniz bu tarîk-den sahîh oldugunda ulema müttefiktir.
Gerçi Bezzâr, îbni Sükuti ve imâm Ebû Abdillâh Muhammed b. Hattâb gibi zevat dahî bu hadîsi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den Hz. Ömer'den baska rivayet eden olmadigini söyîemislerse de hakîkatta onu"
Ömer (Radiyallahû anhûma)'âan baska on }-ecîi sahabî rivayet etmistir. îbni Mendeh söyle diyor: «Bu hadîsi Ömer 'den baska, Peygamber (Saîlaîiahü Aleyhi ve Sellem)'âen: Sa'd b. Ebî Vakkaas, Alî b. Ebî Tâlib, Ebû Saîdi Hudri, Abdullah b. Mes'ûd, Abdullah b. Ömer, Ene s, Ibni Abbâs, Muâviye, Ebû Hüreyre, Habâdeb. Sami t, Utbe b. Abdi1es1emi, Hezâl b. Süveyd, Utbe, b. Âmir, Câbir b. AbdiI1âh, Ebû Zerr, Utbe b. Münzir ve Ukbe b. Müslim (Radiyallahûanhûm) rivayet etmislerdir...»
Yine îbni Mendeh'in beyanina göre râvileri de münferid degil, hepsinin mütabi'leri vardir. Binaenaleyh hadîs sâzz degildir. Bâzilari sâzzi: «yalniz bir isnadi olup sika olsun olmasin râvîsinin münferid kaldigi hadîsdir.» diye ta'rif etmisse de bu ta'rîfe i'tirâz olunmus: «Hz. Ömer hadîsi ve emsali ile bilicmâ' amel olunur. O sihhat mertebelerinin en yük-segindedir. Dînin temellerinden bir temeldir.» denilmistir, Halbuki imam Safiî ile Hicaz ulemasi sâzzi soyîe ta'rîf etmisî.erdir:«Sâzz, sika râvr nin baskalarina muhalif olarak rivayet ettigi hadîsdir.» yoksa baskalarinin rivayet etmedigini rivayet etmek degildir. Bu hadîs ile emsalinde muhalefet diye bir sey yoktur. Bilâkis onun mânâsini dogrulayan Kitâb ve sünnetten bîr çok sahidleri vardir.
Evet, hadîs-i serifin sahîh oldugunda süphe yoktur. Çünkü onu bu ilmin imamlarindan Yahya b. Saîd e1 Edsarî rivayet etmistir. Ondan ise her biri bu ümmetin hafiz ve imamlarindan 250 kisi rivayette bulunmuslardir. îbni Mendeh'in «el-Müstahrec»'inde bu sayi üç yüzün üzerine çikarilmis; Hafiz Ebû Mûsâ ve Seyhülislâm Ebû îsmâîl e1-Herevî gibi bâzi zevat ise Yahya 'dan onu yediyüz kisinin rivayet ettigini söyîemisîerdir.
Müslüman, ulemasi bu hadîsin dinde pek büyük bir mevkii olduguna ittifak etmislerdir. Imam-i Safii ile diger bazi alimler; «Bu hadîs islâmm üçte bindir.» demislerdir. îmam-i Safii fikhin yetmis bâbinm bu hadîse racî oldugunu söylemistir. Bazilarina göre islâm'in dörtte biridir, Ebû Dâ vud SÖyle diyor: «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den besyüzbin Kadts yazdim. Bunlardan ahkam hususunda dörtbin sekîzvüz hadîs seçtim. Zühd ve takvaya dair hadisler gelince: Onlan kitabima almadim. Bir insana bunlardan dini için dört tanesi yeter.
1) Ameller niyetlere göredir,

2) Helal ve haram beyan edilmistir,
3) Kisinin güzel müsiüman olmasi isine girmeyen seyleri birakmakladir, Ve
4) Mümin kendisi için razi oldugu seyi din kardesi Içinde islemedikçe, tam mü'min oImaz, hadisleri.»
Hadîs-i Serif niyeti tazammun ettigi için Islâm'in üçte birine sâmildir. Çünkü Islam kavi, fiil ve amelden ibarettir.
Imam-i Buhari kitabina bu hadisle baslamis bir çok ulema da bu hususda onun yolunu tutmuslardir. Hafiz Îbn-i **Mehdi:** «Kitap tasnifi etmek isteyen bu hadisle ise baslasin. Ben bir kitap tasnif etsem onun her babina bu hadisle baslardim» demistir.
Hadîsi Serif de hasr ve kasra delalet eden «Innemâ» edati iki defa tekrarlanmistir. Bunun faydasi, hadis de zikredileni isbat, edilmeyeni nefiydir. Mânâ sudur:
Bütün ameller ancak niyete göre hesabedilir niyetsiz amel hesaba konmaz. Bir de ikinci «Innemâ» ile yapilacak amelin tayini sart olduguna isaret buyruîmustur. Meselâ: Kaza namazi kilmak isteyen bir kimsenin hangi günün hangi namazini kilacagin] belirtmesi gerekir.
Bahsedilen hicret meselesine gelince: Bir kimse Allah rizasi için yerini yurdunu terk ederek baska diyara göç ederse, bu hicretin sevabini ahr. Evlenmek veya her hangi dünyevî bir menfaat için hicret ederse kazanci yalniz niyet ettigi seydir. Âhirette bu hicretin hiçbir sevabini göremez. Hadisde dünya menfaati ile birlikte kadinin da zikredilmesi îki ihtimalden hali degildir. Birinci ihtimale göre; hadis-î serif evlenme hususunda varid olmustur. Bir zat Ümm-ü Kays isminde ki bir kadinla evlenmek için kadinin yasadigi yere hicret etmis. Evlendikten sonra artik o adama, Ummü Kays 'm muhaciri denilmistir. îkinci ihtimale göre kadinin zikredilmesi sirf bu is Için hicret etmekten sakindirmak içindir. Binaenaleyh edebiyat nazarinda cümle ehemmiyetinden dolayi âmdan sonra hâssi zikr kabilindendir.

Hadisi Seriften Çikarilan Hükümler:

1- Eimme-i Selâse (denilen Malik, Safii ve imam-i Ahmed (Ridvanullahi Aleyhim ecviain Jîazeratt) abdest ve gusüîde niyetin farz olduguna bu hadisle Istidlal etmislerdir. Çünkü onlara göre Hadis-i Serif âmm bütün amellere samildir. Hanefilerle Sevrî, Evzâî, Hasen b. Hayyve bir rivayette imam-i Malik abdest ve gusülde niyetin farz olmadigini söylemislerdir.
Onlara göre Hadis-i Serifin takdiri söyledir: «Amellerin kemâli yahut
sevabi niyete göredir.» Çünkü degismeyen kaide budur. Bir çok ameller vardir ki; hem niyetsiz yapilir hem de muteber olur. Bu makam söyle tahkik olunmustur: Amellerden murad onlarin hükmüdür. Hüküm iki nev'idir. Biri âhirete dairdir. Bu niyyete muhtaç olan sevap ve ikabdir-Digeri dünyaya taalluk eder. Bu da cevaz fesad, kerahet gibi hükümlerdir. Her iki nev'in hükmü ayndir. iste Sâfii Hazretleri Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Hazretlerinin, helal ve harami sihhat ve fesadi beyan etmek için gönderildigini göz Önünde tutarak hadisi ikinci nev'e hamletmisdîr. Bineanaleyh ona göre hadis: «Amellerin sahih olmasi niyete göredir.» manasina gelir. îmâm-i A'zam ikinci nev'e hamletmistir. Ona göre de mana: «Amellerin sevabi niyete göredir.» sekliyle girmistir. Mamafih bu hususda ulema arasinda hayli çesitli sözler söylenmistir.
2- îmam A'zam ile Imam Malik ve Imam Abmed hac aylan disinda hac için ihrama giren kimsenin Ömresi caiz olmadigina bu hadisle istidlal etmislerdir. Çünkü o kîmse ömreye niyet etmemistir. Onun niyeti Hacca'dir. Bu niyet de zamansiz oldugu için mek-ruhdur.
3- Imam Malik bütün Ramazan günleri için ayin basinda bir niyet kâfi gelecegine bu hadisle istidlal etmistir. Imam Ahmed'-den bir rivayete göre bu meselede o da Imam Malik ile beraberdir. Hz. Ma1ik bütün Ramazan günlerini bir ibadet saymistir, îmam A'zam ve Sâfii'ye ve îmam Ahmed'den diger rivayete göre her gün için ayri ayri nîyyet sarttir. Çünkü her günün orucu müstakil bir ibadettir.
4- Imam A'zam ile Sevrî ve Mâlik'e göre hiç haccetmeyen bir kimsenin baskasi namina haccetmesi caiz ve sahihdir. Yaptigi hac kendisi Için degiî gönderen namina olur. Çünkü onun namina niyet etmistir. Imam Safii,

îmam Ahmed, Ishak ve Evzâî bu haccin gönderen namina degil giden için mün'akid oldugunu söylemislerdir. Bu hadis onlarin aleyhine delildir.
5- Sâfii'lerden bazilari haccin tavaf, sa'y, arafatta vakfe ve tiras olma gibi erkâninda da ayri ayn niyyet sart olduguna bu hadisle istidlal etmislerdir. Halbuki ihrama niyyet bütün bu nev'ilere samil oldugu için ayn niyete hacet yoktur. Nitekim namaz rükunlarmda da hal böyledir. Bir rükundan digerine geçerken ayrica niyete hacet yoktur. Namaza baslarken yapilan niyet hepsi için kâfidir.
6- Delinin ibadeti sahih degildir. Çünkü deli niyete ehil degildir. .
7- Hatip hutbesi esnasinda bazi hadisler okuyabilir. Nitekim Hüla-fây-i Rasidîn okumuslardir.

46- Allah Tealanin Yolunda Sehitlik Istemenin Müstehab Olusu Babi

156- (1908) Bize Seyban b. Ferruh rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hamniâd b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki): Bize Sabit, Eiies b. ÎVIaIik'den rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) :
«Her kim sehid olmayi sadakatla isterse sehitlik kendisine verilir. Ve-levki isabet almasin» buyurdular

157- (1909) Bana Ebû't-Tahir ile Harmele b. Yahya rivayet ettiler. Lafz Harmele'nindir. Ebû't-Tahir (bize haber verdi) tabirini kullandi. Hannele: Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti dedi. (Demis ki): Bana Ebû Süreyh rivayet etti, ona da babasindan o da dedesinden naklen Sehl b. Ebî Ümâme b. Sehl b. Huneyt rivayet etmis ki, Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) :
«Her kim sidk ile Allah'dan sehitlik diferse: Allah onu sehitlerin menzilesine ulastirir. Velev ki döseginde ölmüs olsun.» buyurmuslar. Ebû't-Tahir kendi hadisinde «sidk» kelimesini anmamistir.
Bu hadisin ikinci rivayeti birinciyi tefsir etmistir. Her iki rivayetin manasi: Bir kmse hulusu kalbile sehit olmayi isterse döseginde bile ölse kendisine sehit sevabi verilir demektir. Burada söyle bir sual hatira gelebilir: Acaba sehit olmaya niyet etmek harbe baslarken mî sarttir, yoksa harbe çikarken yapilan umumi niyyet kafimidir?
Cevab: Umûmi niyyet kâfidir. Çünkü sahih hadisde sabit olmustur ki bir kimse gaza etmek niyetiyle bir at beslese kendisine o hayvani besledigi müddetçe gaza sevabi verilir. Halbuki o zat hayvani her doyurup suladikça ayri ayri gazaya niyet etmis degildir. Bir de harbin basladigi an telas ve dehset zamanidir. Sehit olmaya niyet o anda sarttir demek güçlük dogurur. Hadisi serif sehit olmayi istemenin ve hayra niyetin müste-hab olduguna delildir.

47- Gaza Etmeden ve Kendi Kendine Gazada Bahsetmeden Ölen Kimseyi Zem Babi

158- (1910) Bize Muhamraed b. Abdirrahman b. Sehmel-Antâki rivayet etti. (Dedi ki): bize Abdullah b. Mübarek Vüheyb El Mekkîî'den, o da Ömer b. Muhammed b. El Münkedir'den, o da Sümeyy'den, o da Ebû Salih/den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. Ebû Hüreyre söyle demis. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Bir kimse gaza etmeden ve onu gönlünden geçirmeden ölürse nifakin bir su'besi üzere ölür.» buyurdular.
Ibni Sehm söyle dedi: «Abdullah b. Mübarek: Zannederiz ki bu Re-sûlüliah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) : zamanina mahsus idi. Dedi.
Bu hadis hakkinda Nevevi sunlari söylemistir: «Ibni Mübarek'in söyledigi muhtemeldir. Ondan baskalari ise hadisin âmm oldugunu söylemislerdir. Maksat bunu yapan cihada gitmeyen münafiklara benzer demektir. Çünkü cihadi terketmek nifakin dallarindan biridir.» Hadisi Serif bir ibadete niyet edipte onu yapamadan Ölen kimseye hiç niyet etmeden ölen gibi zem teveccüh etmeyecegine delildir. Bir namazi vaktinin evvelinde kilmaya imkân varken vaktin sonuna dogru kilarim niyetiyle geciktirerek kilmadan ölen kimse ile, haccetmek elinde iken onu gelecek senelere tehir ederek haccetmeden ölen kimsenin günahkâr olup olamayacagi hususunda ulema ihtilaf etmislerdir.

48- Gazadan Kendisini Hastalik veya Baska Bir Özür Men Eden Kimsenin Sevabi Babi

159- (1911) Bize Osman b. EM Seybe etti. (Dedi ki): Biie Cerir A'mes'den, o da Ebû Süfyan'dan, o da Cabir'den naklen rivayet etti. Ca-bir söyle demis: Bir gazada Peygamber (SallallahÜ Aleyhi ve Selle-m) 'le birlikte idik :
«Gerçekten Medine'de öyle adamlar var ki siz bir yolda yürür veya bîr vadiyi geçerseniz sizInie beraber olurlar. Kendilerini hastalik hapsetmistir.» buyurdular.

(...) Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki): bize Ebû Mua-viye haber verdi. H.
Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ebû Saîd el-Esecc de rivayet ettiler (Dediler ki): Bize Vekî' rivayet etti. H.
Bize Ishak b. Ibrahim dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize îsa b. Yûnus haber verdi. Bu râvilerin hepsi A'mes'den bu isnadla rivayette bulunmuslardir. Ancak Vekî'in hadisinde: «Ecirde sîze ortak olurlar,» cümlesi vardir.
Hadisi Serifde gönülden harbe giden gazilerle beraber olup hastalik veya baska bir sebeple fiilen istirak edemeyenlerin hali beyan, edilmektedir. Veki'in rivayetinde böylelerinde fiilen harb eden gaziler gih sevaba nail olacaklari bildirilmistir. Hadisin zahiri âmm'dir. Su halde cihada farz-i kifaye yahut farz-i ayn olarak yani umumi seferberlikte istirak etmeye niyetlenmek her mü'mine farzdir. Cihadin farzi ayn oldugunu söyleyenler bu hadisle istidlal etmislerdir. Hadisi serif hayirli bir ise niyet etmenin faziletine, gazaya veya her hangi bir ibadete niyet edipte bir özrden dolayi yapamayan kimsenin yapmis gibi sevap kazanacagina ve yapamadigina üzüldügü nispette sevabinin artirilacagina delildir.

49- Denizde Gaza Etmenin Fazileti Babi

160- (1912) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Malik'e Ishak b. Abdillah b. Ebi Talha'dan dinledigim onun da Enes b. Malik'den rivayet ettigi su hadisi okudum :
Resûliillah (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem) Ümmii Haram Bînü Mil-hân'm yanina girer o da kendisine yiyecek takdim edermis. Ümmii Haram, Übade b. Sabitin nikâhi altinda imis. Bir gün Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selleri) yine onun yanma girmis o da kendisine yemek takdim etmis.. Sonra (Efendimizin) basini taramaya oturmus. Derken Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) uyumus. Sonra gülerek uyanmis. Ümmü Haram diyor ki: Ben :
— Seni güldüren nedir ya Resûlallah? dedim.
«Ümmetimden bir takim Insanlar!. Bana Allah yolunda gaza ederlerken arz olundular. Su denizin enginine tahtlar üzerinde kirallar olarak yahut tahtlar üzerinde kirallar gibi bini (p gidi) yorlar. (Bu iki cümleden hangisini söylediginde râvI sekk etmistir.) Ümmü Haram demis ki bunun üzerine ben :
— Yâ Resûlallah Allah'a dua et beni onlardan eylesin. Dedim. Ona dua buyurmus sonra basini (yastiga) koyarak uyumus. Sonra
gülerek uyanmis. Ümmü Haram diyor ki ben Iyine :
— Seni güldüren nedir ya Resûlallah dedim. O birinci defada dedigi gibi :
«Ümmetimden bir takim insanlar!.. Bana Allah yolunda gaza ederlerken arz olundular...» buyurdu. Ben:
— Ya Resûlallah Allah'a dua et beni onlarlardan eylesin. Dedim. «Sen evvelkilerdensin!» .buyurdular.
Sonra Ümmü Haram Binü Milhân Muaviye zamaninda (Gemiye) binmis ve denizden çiktigi anda hayvanindan düserek vefat etmistir.

161- (...) Bize Halet b. Hisani rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hammâd b. Zeyd, Yahya b. Saîd'den, o da Muhammed b. Yahya b. Ilabban'-dan, o da Enes b. Malik'den, o da Ümmii Haram'dan -ki bu kadin Enes'in teyzesidir- naklen rivayet etti. Ümmii Haram söyle demis:
— Peygamber (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem) bir gün bize gelerek bIz-de kaylule yaptin sonra gülerek uyandi.

Ben:
— Annem babam sana feda olsun. Seni güldüren nedir ya Resulellah? dedim.
«Bana ümmetimden tahtlar üzerinde kirallar gibi denizin sirtina binen bir kavm gösterildi,» buyurdu. Bunun üzerine ben;
— Allah'a dua et beni onlardan eylesin, dedim.
«Süphesiz sen onlardansin!» buyurdu. Sonra uyudu ve yine gülerek uyandi. Ben de kendisine sordum. Evvelki sözü gibi cevap verdi. Ben:
— Allah'a dua et beni onlardan eylesin, dedim. «Sen evvelkiler densin» buyurdular.
Enes demis ki: Bundan sonra Ubâde bin Sâmit onunla evlendi ve denizde gazaya çikarak onu da beraberinde götürdü, (varacaklari yere) vardiginda ona bîr katir takdim edildi o da bindi. Arkacigmdan katir kendisini yere düsürdü ve boynu kirildi.

162- (...) Bize bu hadisi Muhammed b. Rumh b. Muhacir ile Yahya b. Yahya rivayet ettüer. (Dediler ki): Bize Leys, Yahya b. Saîd'den, o da Ibni Habban'dan, o da Enes b. Malik'den, o da teyzesi Ümmii flaram Binti Milhan'dan naklen onun söyledigini haber verdi:
ResûfüIIah (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem) bir gün bana yakin bir yerde uyudu. Sonra gülümseyerek uyandi. Ben:
— Ya ResuJellah seni güldüren nedir? dedim.
«Ümmetimden bir takim insanlar bana arz olundular. Su yesil denizin sirtina biniyorlar...» buyurdu.
Bundan sonra râvî, Hammâd b. Zeyd'in hadisi gibi rivayette bulunmustur.

(...) Bana Yahya b. Eyyub ile Kuteybe ve Ibni Hucr da rivayet eltiler. (Dediler ki): Bize Ismail -Bu zat ibnü Cafer'dir- Abdullah b. Abdir-raliman'dan rivayet etti ki o ân Eiies b. Maiik'i sunu söylerken isitmis:
— Resûlüîlah, (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem) Encs'in teyzesi Binl-i Milhana gelerek basini oniui yanina koydu.
Râvi hadîsi Ishak b. Ebîralha ile Muhanimed b. Yahya b. Habbân hadîsleri mânasinda rivayet eylemistir.
Bu hadisi bütün kütüb-ü sitte sahipleri «Cihad» bahsinde muhtelif râvilerden tahric etmislerdir. Tirmizi onun hakkinda: «Ilascii Sahihtir» demistir. Buhari onu «Rü'ya» ve «Isti'zan» bahislerinde de rivayet etmistir. Ibni Abdilberr'e göre Ümmü Haram Peygamber (Sallallâhü Aleyhi ve Selîemynin süt teyzelerinden biridir. Bazilari babasindan yahut dedesinden teyzesi oldugunu söylemislerdir. Ebü Ömer: «Bunlarin hangisi olursa olsun Ümmü Haram Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in mahremidir» diyor.
Kaylûle uyku olsun olmasin günün ortasinda yapilan istirahattir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellcvi)'in iki defasinda da güleiek uyanmasi haber verdiklerini rü'yasmda gördügüne Ümmü Haram va her iki defasinda «Allah'a dua et beni onlardan eylesin» diye ricada bulunmasi rü'yalarin ayri ayri seyler hakkinda görüldügüne delalet eder. Nitekim birinci rü'yasmda deniz, ikincide kara sehitlerini gördügü rivayet olunur.
Ulema Hz. Ummü Haram 'in sehit düstügü bu gazanin ne zaman yapildiginda ihtilâf etmislerdir. Buradaki rivâyetde Hz. Muaviye zamaninda yapildigi görülüyorsa da Kadi îyaz ekseri siyer ulemasinin kavillerine göre bunun Hz. Osman (Radiyallahii anhûm) zamaninda yapildigini .söylemektedir. Ümmü Haram hazretleri anhûma) zamaninda yapildigini söylemektedir. Ümmü Haram hazretler; kocasi ile beraber gemiye binerek Kibris'a gitmis orada hayvanindan düserek vefat etmistir. Kabri bugüne kadar «Hala Sultan Türbesi» namiy-îe ziyaret edilmektedir. Su halde Müslim 'in rivâyetindeki «Muavi-ye zamaninda» tabirinden murad Muavîye'nin ordusunda bulunmus manasina olup Muaviye'nin halifeligi zamaninda manasina gelmez. Bununla beraber hadisi zahiri manasina hamlederek: «Bu hâdise Muaviye'nin hilafeti zamaninda olmustur» diyenler de vardir,
Esahh havle göre Kibris adasi harbîe alinmis Hz. Ümmü Haram adayan çikacagi sirada katirdan düserek vefat etmistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Erkek mahremi olan kadinin yanma girerek onunla yalniz basina bir arada kalabilir. Yaninda uyumasi da caizdir.
2- Kadin kocasinin malindan müsafirine ikramda bulunabilir.
3- Bit ve pireleri öldürmek, bas bitlemek müstehabdir.
4- Kayîüle caizdir.
5- Sevinç aninda gülmek caizdir. Çünkü Peygamber (Sallallphü Aleyhi ve Seîlevi) ümmetinin kendisinden sonra Islâmiyet ugurunda denizde bile cihad edip muzaffer olacaklarim gördügü için sevincinden gülmüstür.
6- Gaza için denize açilmak caizdir. Ashab-i Kiram deniz yoluyla da ticaret ederlerdi. Cumhuru ulemânin kavli budur. Yalniz Ömer b. Hattab ileömer b. Abdul Aziz (Radiyallahû anhûm) denize açilmayi mutlak surette men etmislerdir. Bazilari bunu dünj'ahk için denize açilmak manasina almis, âhiret için denize açilmanin caiz oldugunu söylemislerdir, Imam Ma1ik'e göre kadinlara deniz seyahati mutlak surette mekruhdur. Çünkü tesettürlerine mânidir. Bazilari bunun küçük gemilere mahsus oldugunu büyük gemilere binmelerinde kerahet olmadiklarini söylemislerdir.
7- Kadinlarin denizde cihad etmesi mubahtir.
8- Cihad kiyamete kadar devam edecektir.
9- Gazayi ve sehit olmayi temenni etmek caizdir.
10- Hadisi Serif bir mucizedir. Bu mucize de Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) gaibden bazi seyler vermistir.Ümmetinin denizde cihad edecegini haber vermesi, ne halde cihad edeceklerini bildirmesi, Ümmü Haram'a «Sen evvelkilerdensin» diye tebsirde bulunmasi bunlardandir.
11- Peygamberlerin rü'yalari haktir.
12- Allah yolunda Ölmek sehitliktir.
13- Cihad yolunda bulunup fiilen harbe istirak etmeden ölen kimseye ha rb edeni erin ecri kadar ecir verilir.
14- Deniz sehidinin mi yoksa kara sehidinin mi daha ziyade ecir kazandigi hususunda ihtilaf edilmistir. Bazilari karada sehid edilenin daha ziyade ecir kazandigina kail olmus, bir takimlari da bunun aksini iddia etmislerdir.
15- Ulemadan bazilari bu hadisle istidlal ederek Allah yolunda çarpisanlarin Ölenleriyle kalanlari ecirle müsavidir demislerdir.

50- Allah Azze ve Cellenin Yolunda Serhad Bekçiliginin Fazileti Babi

163- (1913) Bize Abdullah b. Abdirrahman b. Behram ed Dârimi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû'l-Velid Et-Tayâlisi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Leys (Yani îbni Sa'd) Eyyub b. Musa'dan, o da Mekhûl'den, o da Sürahbil b. Scmitden, o da Selman'dan naklen rivayet etti söyle demis:
Ben Eesûlüllah (Salkûtâhü Aleyhi ve Selîem)'i: «Bir gün bir gece serhat bekçiligi bîr ayin orucu ile teravihinden daha hayirlidir. Ölürse üzerine dünyada iken yaptigi ameli ve rizki cereyan eder. Fettandan da emin olur.» buyururken isittim.

(...) Bana Ebût-Tahir rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibni Vehb, Abdur-rahman b. Sureyh'dan o da Abdulkerim b. Hâris'den, o da Ebû Übeyde b. Ukbe'den, o da Surayhbil b. Semit'dan o da Selmanu'l-Hayr'dan, o da Resûlülath (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem)'den naklen Leys'in Eyyub b. Musa'dan rivayet ettigi hadis manasinda haber verdi.
Ribat; hayvani baglamaya yarayan ip demektir. Sonra bu kelime hudud muhafizina itlak olunmustur. HadIsden murad sudur. Bir gün bir gece düsmana karsi hudud muhafizligi yapmak bir ay nafile oruç tutmakla bir ay nafile namaz kilmaktan daha hayirlidir. Sayet hudud muhafizligi yaparken Ölürse o vazifede iken yaptigi amelleri devam edermis gibi ecir ve mükafat verilir. Hadis-i Serif sehid hakkindaki âyetlerle hadislere muvafiktir. Sehit âyetlerinde sehitlerinin ölmedigi Allah katinda diri olduklari ve kendilerine rizk verildigi beyan buyruldugu gibi yukarda geçen bazi hadislerde sehit ruhlarinin cennet meyvelerinden yedikleri beyan olunmustur.

Fetian'dan murad, kabir fitnesidir. Bu kelime «Futtan» seklinde cemi olarak rivayet edildigi gibi «Kabrin iki fettani seklinde tesniye olarak da rivayet edilmistir. Kabrin fettani Münker ve Nekir ismindeki meleklerdir.
Hadisi Serif: Hudud muhafizligi yapan kimsenin faziletine ve amellerinin Öldükten sonra da devam edecegine, bu hal ona mahsus olup baska hiç bîr kimseye nasip olmayacagina delildir.

51- Sehitleri Beyan Babi

164- (1914) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Malik'e Sümeyye'den dinledigim onunda Ebû Salîh'den, onun da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet ettigi su hadisi okudum. Resulü Hah (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem):
«Bir defa bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dali buldu ve onu uzaklastirdi. Bunun Üzerine Allah kendisine tesekkür etti, ve onu affetti.» buyurmuslar. Bir de:
«Sehitler bes kisimdir. Vebadan, ishalden ve bogulmaktan ölenlerle yj-kintidan ölen ve Allah azze ve cellenin yolunda sehit olandir.» buyurmuslar.

165- (1915) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Cerir, Süheyl'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (Sallaliâhü Aleyhi ve Sellem):
«Siz aranizda kimi sehid sayiyorsunuz?» diye sordu. Ashab:
— Ya Resulellah kim Allah yolunda öldürülürse o sehittir, dediler. «O halde ümmetimin sehitleri pek azdir.» buyurdu. Ashab:
— öyle ise kimdir onlar yâ Kesulellah? dediler.
— «Kim Allah yolunda öldürülürse o sehiddir. Kim Allah yolunda ölürse o da sehittir. Kim vebadan Ölürse o da sehittir. Kim Ishalden ölürse o da sehittir.» buyurdular.
Ibni Miksero (Demis ki): Baban üzerine sehadet ederim ki bu hadiste o söyle demistir:
«Bogulan da sehiddir.»

(...) Bana Abdulhamid b. Beyan El Vasifî de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Halid, Süheyl'den bu isnadla bu hadisin mislini rivayet etti. Su kadar var ki onun hadisinde: «Süheyl dedi ki: Ubeydullah b. Miksem sunu söyledi: Kardesin üzerine sehadet ederim ki; o bu hadiste (kim bogulursa o da sehiddir) cümlesini ziyade etti.» ibaresi vardir.

(...) Bana Muhammed b. Hatim dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Behz rivâyfct öttI. (Dedî ki): Bize Vüheyb rivayet etti. {Dedi ki): Bize Süheyl bu isnadla rivayet etti. Onan hadisinde su da vardir: «Dedi ki Ubeydullah b. Miksem, Ebû Salih'den naklen haber verdi. Hadisde sunu da ziyade etti. «Bogulan da sehiddlr.»

166- (1916) Bize Hamid b. Ömer EA Bekrâvî rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdülvahid (Yani îbni Ziyâd) rivayet etti. (Dedi ki): Bize Âsim, Hafsa binti Sîrîn'den rivayet etti. Söyle demis: Bana Enes b. Malik:
— Yahya b. Ebî Amra neden öldü diye sordu.
— Taundan dedim. Bunun üzerine: Re$ûlüllahf_(Sallallâhü Aleyhi ve Selîem):
«Taun her müslüman Için sehitliktir.» buyurdu dedi.

(...) Bize bu hadisi Velid b. Süca' dah rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ali b. Müshir, Asim'dan bu Isnâdda bu hadi seni mislini rivayet etti.
Bu hadislerin Ebû Hüreyre rivayetini Buhari «Ezan» ve «Namaz» bahislerinde; Tirmizî «Kitabül birr» de tahric etmislerdir. Tirmizi onun hakkinda: «Bu hadis Hasen Sahihtir» demistir. Enes rivayetini Buhârî «Cihâd» ve «Tib» bahislerinde tah-rîc etmistir.
«Allah ona tesekkür etti.» cümlesinden murad: Onun yaptigindan razi oldu fiilini kabul etti ve kendisine senada

bulundu demektir.
Süheda: Sehidin cem'idir. Sehid faîl veznin de oldugu için hâzir bulunup gören manasina ismi fail oldugu gibi, görülen manasina ismi mef'ûl de olabilir. Burada her iki takdir caizdir. Sehidin ölümünde melekler hazir bulundugu için o meshûd yani görülmüs demekir. Bazilari sehidin cennet için kendisine sahidîik edilmis manasina geldigini söylemislerdir. Bir takimlari sehid Allah katinda diri ve hazir oldugu için kendisine bu isim verildigini, daha baskalari Allah'in ikramini gördügü için sehid denildîgini söylemislerdir. Sehidler hakkinda birçok hadisler vardir. Bunlarin bazisinda sehidlerin bes nevi oldugu bazilarin da yedi digerlerin de sekiz hafta dokuz ve on bir oldugu bildirilmektedir. Bu muhtelif sayilara bakarak rivayetler arasinda tenakuz oldugu iddia edilemez. Çünkü bu sayilarin muhtelif olusu Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) efendimize gelen vahye göredir. Burada harb sehidlerinden maâdâ vebadan, ishalden ölenlerle bogularak ve üzerine bina yikilarak Ölenlerin de sehid olduklari bildiriliyor. Baska rivayetlerde yanarak ölenlerle zatürieden ölenlerin hamile olarak ölenlerin mali ugrunda ödürülenlerin de sehîd gittikleri bildirilmistir. Ulemanin beyânina göre; bu suretle ölenlerin sehîd sayilmasi çektikleri büyük elem ve acilara mukabil bir lütfü ihsandir. Harb meydaninda ölenlerden maada sehit hükmünde olanlar yikanirlar ve cenaze namazlari kilinir. Harbde ölenlerse yikanmazlar. Hasili sehitler üç kisma ayrilir.
1- Dünya ve ahiret sehitleri: Bunlar harbde öldürülenlerdir.
2- Dünya ahkâmi hakkinda degilde yalniz ahiret hususunda sehid sayilanlar.
3- Yalniz dünya ahkâmi hususunda sehid sayilanlar: Bunlar ganimet asiranlar ve harbden kaçarken öldürülenlerdir, ki insanlara göre sehid sayilirlar. Çünkü yaptiklarinin iç yüzünü bilen yoktur. Bunu yalniz Allah bilir. Ve kendilerine ahirette sehid sevabi vermez.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Yol üzerinden tas topaç ve diken gibi geçenlere eziyet veren seyleri atmak bir fazilettir. Ve imanin en hafif dali sayilmistir.
Yoldan bir dikenin atilmasi mukabilinde Allah Teâlâ Hazretleri kuluna tesekkürle mukabele ederek af buyurursa bundan daha büyük hayir isleyenlere ne yapacagini bir düsünmelidir.
2- Sehidlerin mertebesi pek büyüktür. Hanefîlere göre sehid: Harbde müsriklerin öldürdügü veya üzerinde yaralanma eseri oldugu halde harb meydaninda ölü olarak bulunan yahut müslümanlarm zulmen öldürdükleri kimsedir. Imam Malik ile Imam Safii ve imam Ahmed'e göre sehid gazada düsmanin Öldürdügü kimsedir. Harb meydaninda ölen sehid bilittifak kefenlenir. Fakat yikanmaz, Bu hususda yalniz Hasen-i Basrî ile îbnü1-Müseyye‘in muhalefetleri rivayet olunur. Onlara göre sehidde sâir ölenler gibi yikanir. Hanefîlere göre sehidin namazi kilinir. Bu kavi 1bnü Abbas, Ibnü Zübeyr, Ütbe b. Amir, Ikrime, Said b. el Müseyyeb; Haseni Basrî, Mekhûl, Sevri, Ezâi, Müzenî ve bir rivayette îmam Ahmed Hazretlerinden rivayet olunmustur.
îmam Malik, Safiî ve îshâk'a göre sehidin cenaze namazi kilinmaz. MedineliJerin kavli de budur. Neveevî «El Mühez-zeb» serhinde sehid üzerine namaz kilmanin katiyyetîe haram oldugunu söylemis; îbnü Hazm ise: «Isterlerse kilarlar, isterlerse kilmazlar» demistir.

52- Aticiligin Fazileti ve Ona Tesvik, Aticiligi Ögrenip de Sonradan Unutani Zem Babi

167- (1917) Bize Harun b. Mâruf rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibnii Vehb haber verdi. (Dedi ki): Bana Amr b. Haris, Ebû Ali Sümâme b. Süfiyy'den naklen haber verdi ki Ukbe b. Âmiri söyle derken isitmis: Ben Resûlüllah (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem)'i minber üzerinde:
«Onlar için gücünüzün yetebildigî kadar kuvvet hazirlayin! Dikkat kuvvet aticiliktir! Dikkat kuvvet aticiliktir! Dikkat kuvvet aticiliktir.» buyururken isittim.
Bu hadisde Resûlüllah (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem): «Onlar için gücünüzün yetebildfgi kadar kuvvet

hazirlayin» Ayeti Kerimesini tefsir etmistir. Bu tefsir müfessirlerin hikâye ettikleri diger kavilleri red etmektedir. Bazilari kuvvetten murad kal'alar bîr takimlari da erkek atlar oldugunu söylemislerdir. Bu ve emsali hadisler aticiligin faziletine ve cihad niyetiyle silah kullanmaya aticiligin her nev'ini Ögrenmeye tesvik etmektedirler. Binaenaleyh bugünkü modern silâhlarin her çesidini ögrenmek hatta tayyarecilik ve motorlu vasitalari kullanmak hükümde dahildir. Ata binmek ve harbe yarayacak yüzücülük nisancilik ve güres nevileri gibi spor faaliyetleri de böyledir.

168- (1918) Bize Harun b. Ma'ruf rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ibnü Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bana Amr b. Haris, Ebû Ali'den, o da Ukbe Amir'den naklen haber verdi. (Söyle demis): Ben (Resûlüllah (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem):
«SIze yerler feth edilecektir. Allah stze kâfidir. O halde sizden biriniz oklariyle oynamaktan aciz degildir.» buyururken isittim.

(...) BIze bu hadîsi Davud b. Euseyd de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Velid, Bekir b. Mudar'dan, o da Amr b. Hâris'den, o da Ebû AH el Hem-danî'den naklen rivayet etti. Ben Ukbe b. Âmiri Peygamber (Sallaüâhü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet ederken dinledim. Demis ve yukar-daki hadîsin mislini rivayet etmistir.
«O halde sizden biriniz oklariyle oynamaktan aciz degildir» cümlesi
«Aciz kalmasin» seklinde de rivayet edilmistir. Usulü Fikih, ilminde görüldügü veçhile bir seyden nehy o seyin ziddimn vacip olmasini gerektirir. Burada oynamaktan aciz kalmak yasak edildigine göre oklarla oynamak vacip oluyor demektir. Bittabi oyundan murad çocuklar gibi okdan oyuncak yapmak degil ok atmakta maharet kazanmak ve kazanilan mahareti devam ettirmektir. Çünkü harb ancak alet kullanmaktaki maharetle sür-dürülebilir.
Bu hadisde fütuhat için evvelâ: «Allah size kâfidir»» buyurularak ondan sonra' silah hazirligina tesvik edilmistir. Demek oluyor ki cihad eden müslüman her seyden önce Allah'a teveklül ve itîmad ederek, ondan sonra bütün gücüyle düsmana karsi silah hazirliginda bulunacaktir. Tarih okurken dikkat edilirse görülür ki: Müslümanlar ne zaman bu iki hususa lazim gelen ehemmiyeti vermislerse mutlaka galib gelmislerdir,

169- (1919) Bize Muhammed b. Rumh b, Muhacir rivayet etti. (Dedi ki) Bize Leys, Haris b. Ya'kub'dan o da Abdurrahman b. Sumase'-naklen haber verdi ki Fukeym-i Lahmî, l)kbe b. Amir'e :
— Su iki hedef arasinda gidip geliyorsun. Halbuki sen yaslisin bu sana zor gelir demis. Ukbe:
—> Resûlüllah (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem) 'den isittigim bir soz olmasaydi ben buna katlanmazdim. Cevabini vermis. Haris diyor ki; Bunun özerine ben Ibnü Sumase'ye :
— Ne p? diye sordum.
— Peygamber (Sallallâhü Aleyhi ve Sellem): «Her kîm aticiligi ögrenir de sonra terkederse bizden degildir. Yahu» muhakkak isyan etmistir,» buyurdu dedi.
Görülüyor ki Hadîsi Serif aticiligi Ögrendikten sonra ihmal ederek unutmanin siddetle mekruh olduguna delalet ediyor. Bundan yalniz özürlüler müstesnadir. Yani bedenî bir ânza veya hastalik gibi özürden dolayi vaktiyle ögrendigi atis ve saire talimleri unutan kimse muaheze olunmaz. Özürsüz terk edenlerse «Bizden degildir» denilmek suretiyle muahezeye sayan görülmüslerdir. Hadislerde geçen «Bizden degildir» cümlesinin oBIzîm yolumuzda degildir; faizim emrimizle amel etmis sayilmaz» manalarina geldigini kitabimizin bas taraflarinda görmüstük.
Hadisdeki edati tera'hi yani gecikme bildirirse de buradaki.
gecikme zaman itibariyle degil sadece rütbededir. Yani atisi Ögrenen bir kimse aradan zaman geçmeden onu unutur veya birakirsa yine sünneti terk etmis olur.

53- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in «Ümmetimden Bir Taife Kakka Yardim Etmekte Devam

Edecektir. Onlara Muhalefet Edenler Zarar Verecek Degildir» Hadisi Babi

170- (1920) Bize Saîd b. Mensur ile' Ebû'r Rabi' El-Atekî ve Ku-teyhe b. Saîd rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Hammad —tbni Zeyd'-dir.— Eyyub'dan, o da Ebû Kilâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Sev bân'dan naklen rivayet etti. Sevban söyle demis: Resûlüllah (Saîlallâhü Aleyhi ve Seîlem):
«Ümmetimden bir taife hakka yardimci olmakta devam edecektir. Onlara muhalefette bulunanlar zarar veremiyecek. Nihayet Allah'in emri onlar bu haldeyken gelecektir.» buyurdular.
Kuteybe'nin hadisinde «Onlar bu haldeyken» kaydi yoktur.

171- (1921) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekî' rivayet etti. H.
Bize îbnü Nümeyr de rivayet etti. (Dedî ki): Bize Veki' ile Abde ikisi birden Ismail b. EM Halid'den rivayet ettiler. H.
Bize Ibni Ebî Ömer dahi rivayet etti. Lafz onundur onundur. (Dedi ki): Bize Mervan (yani El-Fezârî) Ismail'den, o da Kays'den, o da Mugire'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Ben ResûIüllah (SallalIahü Aleyhi ve Sellem)
«Ümmetimden bîr kavim insanlara yardimci olmakta devam edecektir. Nihayet onlar yardimci iken kendilerine Allah'rn emrî gelecektir.»

(...) Bana bu hadisi Muhamrued b. Rafi* dahi rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Üsame rivayet etti. (Dedi ki): Bana Ismail, Kays'dan rivayet etti. (Demis ki): Mugire b. SuJbeJyi sunu söylerken dinledim: Ben Re-Isûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i söyle buyururken isittim...
Ravi tamamIyle Mervan hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

172- (3922) Bize Muhammed b. Müsemia ile Muhammed b. Bessâr rivayet .ettiler. (Dediler kî): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi kI): Bize Su'be, Simâk b. Hark'den, o da Câbir b. Semura'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti ki:
«Bu din kaim olmakfa mutlaka devam edecektir. Onun namina fa krya-met kopuncaya kadar müslümanlardan bir cemaat çarpisacaktir.» buyur' muslar.

173- (1923) Bana Hârûn b. Abdillah ile Haccâc b. Sâir rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Haccâc b. Muhammed rivayet etti. (Dedi ki): Ibnü Cüreyc sunu söyledi: Bana Ebû'z-Zûbeyr haber verdi ki kendisi Câbir b. Abdillah, sunu söylerken isitmis. Ben ResûIüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem)':
«Ümmetimden bîr taife hak ugruna çarpismakta kiyamet gününe kadar yardimci olmakta devam edecektir.» buyururken isittim.

174- (1037) Bize Mensur b. Ebi Müzâhim rivayet etü. (Dedi ki): Bize Yahya b. Hamza, Abdurrahman b. Yezid b, CâbIr'den naklen rivayet etti. Ona da Umeyrb. Hani'rivayet etmis. (Demis ki): Ben Muaviye'yi minber üzerinde sunu söylerken dinledim: Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)
«Ümmetimden bir taife Allah'in emrini tutmakta devam edecektir. Onlari asagilayan veya muhalefet edenler kendilerine zarar veremeyecek. Nihâyet Allah'in emri, onfar Insanlara yardim ederken gelecektir.» buyururken isittim.

175- (...) Bana Ishak b. Mansur da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Kesir b. Hisâm haber verdi. (Dedi ki): Bize Ca'fer —Bu zât îbnü Bur-kân'dir— rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yezid b. Esamm rivayet etti. (Dedi ki) Ben Muaviye b. Ebi Süfyan'i dinledim. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den rivayet ettigi bir hadis söyledi ki; ben kendisini Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in minberi üzerinde ondan bu Ha-dîsden baska hadis rivayet

ettigini isitmedim. (Dedi ki): Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Allah bîr kimseye hayr (vermek) murad ederse onu dinde fakîh kilar. Müslümanlardan bir cemaat kendilerine düsmanlik edenlere karsi çika" cak tâ kiyamet gününe kadar Hakk ugruna çarpismakta devam edecektir.» buyurdular.

176- (1924) Bana Ahmed b. Abdîrrahman b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki); Bize amcam Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki): Bize Amr b. Haris rivayet etti. (Dedi ki): Bana Yezid b. Ebî Habib rivayet etti. (Decfi ki): Bana Abdurrahman b. Sumaset'l-Mehri rivayet etti. (Dedi' ki): Mesleme b. Muhalled'in yanindaydim. Abdullah b. Amr b, As da onun yaninda idi. Abdullah sunu söyledi :
— Kiyamet ancak halkin kötüleri üzerine kopacaktir. Onlar cahilIy* yet halkindan daha kötiidürlr. Allah'dan bir sey isterlerse onu üzerlerine reddeder.
Onlar bu haldeyken Ukbe b. Âmir geldi. Mesleme ona :
— Ya Ukbe! Dinle Abdullah ne diyor. Dedi. Ukbe de :
— O daha iyi bilir. Amma ben Resûlüllah (Sallctilahü Aleyhi ve Sellem)i:
«Ümmetimden bîr cemaat düsmanlarini kahr ederek Allah'in emri ugrunda çarpismakta devam edeceklerdir. Onlara muhalefet edenler kendilerine bîr zarar veremiyecek. NIhayef onfar bu halde iken kiyamet kendilerine gelecektir» buyururken isittim, cevabini verdi. Bunun üzerine Abdullah sunu söyledi
— Evet, sonra Allah misk kokusu gibi bir koku gönderecek, temasi ipegin temasi gibi olacak, ama kalbinde tane agirligi iman olan hiç bir kimseyi birakmayip öldürecek, Sonra insanlarin kötüleri kalacak, kiyamet onlarin üzerine kopacaktir.

177- (1925) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hü seyn, Davud b. Ebî Hind'den, o da Elbû Osman'dan, o da Sa'd b. Ebî Vak kâs'dan naklen haber verdi. Sa'd söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Garb ehli kiyamet kopuncaya kadar Hakk üzere yardimci omlakta de vam edeceklerdir» buyurdular.
Bu rivayetlerin bazilarini Buhari uMenakib» bahsinde tahri etmisir.
Hadisi Serifin izahi Kitabu-1-tman'in sonlarinda geçmisti. Buradak kokudan murad kiyamete yakin Yemen taraflarindan çikarak kadin ekkek her müminin ruhunu kabzedecek olan rüzgârdir. Bahsedilen taife veys cemaata gelince: Buhârî bunlardan murad ulemâ oldugunu söylemis; imam Ahmed b. Hanbel ise: -«Bunlar ehli Hadîs degil-seler kimler olacagini bende bilemiyorum» demistir. Kadi Iyâz imami Ahmed In bu sözüyle Ehl-i Sünnet vel-Cemaati, hadîs ulemasinin mezhebinde olanlari kasdettigini söylemektedir. Nevevî diyor ki: «Ihtimalki bu taife muhtelif müminler arasina dagilmistir. Bazilari cengâver yigitler, bir takimlari fukaha ve hadîs ulemasi kimisi zâh'id kimisi Emri bil ma'rufu yapan zevattir. Hepsinin bir yerde toplu bulunmalari lâzim gelmez. Bilâkis muhtelif yerlerde bulunurlar.» Hadisin son rivayetinde zikri geçen «Garb ehlî»'nden murad Ali b. Medînî'ye göre araplardir. Garb : Büyük kova manasina gelir. Bunu ekseriyetle arablar kullandiklari için onlara «Garb Ehli» denilmistir. Diger ulemaya göre Gabdan murad batidir. Muaz bunlarin Samlilar oldugunu söylemistir. Kudüslüler oldugunu bildiren hadisde vardir. Bazilari «Garb EhlIa nden murad: Hiddet ve siddet sahibi insanlardir.
Hasili yer yüzü kiyamete kadar cihaddan hâli kalmayacaktir. Bir yerde harb ve cidal bitse baska yerde yenisi patlayacak kiyamet yaklasincaya kadar bu böyle gidecek ve Hak yolunda mücahede eden halis müslüman-lar bulunacaktir.
Hadîsin bir rivayeti Allah'in çok hayir vermek istedigi kulunu fakin yaptigi bildirilmektedir.Yani o kimseye Seriat sahibinin emirleriyle nehiy-leriniri sirrini ilâhi bir nûr ile anlatir. Bu rvâyet ilmin ve ulemanin faziletine, din âlimi olmanin imani kurtarmaya bir alâmet sayildigina delildir. Hadisi Serifin bütün rivayetleri bir mucizeyi ispat etmektedir. Bu mucize Peygamber (Sallallahü Aleyhi ne Sellem)'in haber verdigi cemaatlerin bugüne kadar her devirde zuhur edip hak din uguruna mücadele etmeleridir Hadisi Serif ayrica icmam hüccet olduguna

da delildir. Nevevî : ««Bu hadîs kendileriyle istidlal edilen en sahih hadislerdendir.» diyor.

54- Yürürken Hayvanlarin Menfaatina Riayet ve Yol Üzerinde Mola Vermekten Nehiy Babi

178- (1026) Bana Züheyr fa. Harb rivayet etti. (Dedi kî): Bîze Ce-rir, Süheyl'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti (Söyle demis): Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Verimli yerde sefer ettiginiz zaman develere o yerde nasiblerinI verin! Çorak yerde sefer ederseniz orada yürüyüsü süratlendirin! Geceleyin mola verirseniz yoldan sakinin. Çünkü yol geceleyin böceklerin sigmagidir» bu: yurdular.

(...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdulaziz (Yani Ibnû Muhammed) Süheyl'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) : «Verimli yerde sefer ettiginiz zaman develere o yerden nasiblerinI verin!
Çorak yerde sefer ederseniz onlari ilikleri çikmadan acele yürütünüz. Mola verdiginiz zamanda yoldan kaçininiz. Çünkü o hayvanlarin yollan ve gece" leyin böceklerin siginagidir.» buyurmuslar.
Bu hadis hayvanlara karsi müsfik davranmak gerektigini bildirmektedir. Mer'asi bol yerlerde sefer edilirse zaman zaman hayvanlar otlatilarak doyurulacak, icabinda sulanacak; mer'asiz yerlerden geçilirse me:v zil-i maksuda biran evvel varmak için hizli gidilecektir. Çünkü bu gibi yerlerde de mûtad yürüyüsle gidilirse yiyeceksîzlikten hayvanlar zayiflar; çok defa hastalanarak yolda kalir. Telef olur. Bir yerde konaklamak icabederse yol üstüne degil tenha bir yere çekilerek mola verilecektir. Yolculugun âdabi budur. Çünkü geceleyin dolasan sinek ve böcek gibi haserat ile zehirli yilanlar ve yirticilar yollarda yürürler. Bu onlara hem bîr kolayhkdir. Hem de geçen yolculardan düsen yiyecek kirintilariyla karinlarini doyururlar. Bu sebeple hem o hayvanlara mâni olmamak hem de onlardan gelecek zarara maruz kalmamak için yoldan uzak bir yere inmek emir buyurulmustur.

55- Seferin Azabdan Bir Parça Olusu ve Yolcunun Isini Bitirdikten Sonra Acele Evine Dönmesinin Müstehab Olmasi Babi

179- (1927) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'iieb ile hmâîl b. Ebi Üveys, Ebu MusJab Ez-Zührî, Mansur b. Ebû Müzahim ve Kuteybe b. Saîd rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Mâlik rivayet etti. H.
Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî dahi rivayet etti lafiz onundur. (Dedi ki): Mâlik'e, Sana Sümeyy, Ebû Salih'ken, o da Ebû Hüreyre'den naklen (ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)' in :
«Sefer azabdan bir parçadir. Sizden birinize uykusunu ve yemesini fç-mesfnî men eder. Biriniz hacetini oldugu gibi gordümü hemen evine acele dönsün» buyurdugunu rivayet etti mi? Dedim.
— Evet. Cevabim verdi.
Bu hadisi Buhârî «Hac» ve «Cihad» bahislerinde; Nes'a'î «Siyers'de muhtelif râvilerden tahric etmislerdir.
Seferin azabdan bîr parça olmasi mesakkatin verdigi elem dolayisiy-ledir. Seferin yolcuya uykusunu ve yiyecegini ve içecegini men etmesinden murad bunlari vaktinde ve yeteri kadar alamamasidir. Yoksa bunlarin hakikatlerim men etmesi mevzu bahis degildir.
Hadisi Serif; seferde bulunan bir kimsenin isini bitirdikten sonra lüzumsuz yere gecîkmeyip acele evine 'dönmesinin müstehab olduguna delildir. .

56- Yoldan Gelen Kimsenin Turükunun —ki Bu Kelime Geceleyin Girmek Demektir— Mekruh Olusu Babi

180- (1928) Bana Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki): Bize Yezid b. Hânin, Hemmâm'dan, o da îshak

b, Abdillah b. Ebî Talha'-dan, o da Enes b, Malik'den naklen rivayet etti ki ResûlüIIah (SalUülahü Aleyhi ve Sellem) ailesi nezdüie geceleyin gelmezdi. Onlara ya sabah ya-hud aksamleyin gelirdi.

(...) Bana bu hadisi Züiieyr b. Harb de rivayet etti. (Dedi ki); Bize Abdüssemed b. Abdîlvâris rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hemmam rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ishak b. Abdillah b. Ebî Talha Enes b. Malik'den o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadisin mislini rivayet etti. Su kadar var ki o «geceleyin girmezdi» dedi.

181- (715) Bana îsmâîl b. Salim rivayet etti. (Dedi ki): Bize Hü-seyni rivayet etti. (Dedi ki): Bize Seyyar haber verdi. H.
Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti lafz onundur. (Dedi ki): Bize Hüseyni, Seyyâr'dan o da^Sa'bî'den o da Câbir b. Abdillah'dan naklen rivayet etti. Cabir söyle demis: Bir gazada Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'Ie birlikte bulunuyorduk. Medine'ye geildigimizde girmeye kalkistik. Bunun üzerine:
«Agir olun da (oraya) geceleyin (yani yatsi zamani) girelim. Tâki daginik saçli kadin taransin, kocasi gurbette olan da usturasini kullansin!» buyurdular.

182- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki): Bana Abdissamed rivayet etti. (Dedi kî): Bize Su'be, .Seyyâr'dan o da, Âmir'den, o da Câbir'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Biriniz geceleyin (seferden) geldigi vakit hemen ailesi yanina daii-vermesin, Tâki kocasi gurbette olan usturasini kullansin, daginik saçli da taransin» buyurdular.

(...) Bu hadisi Yahya b. Habib de rivayet etti. (Dedi-ki): Bize Bavh b. Ubade rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Seyyar bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti.

183- (...) Bize Muhammet! b. Bessâr da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muhammed (Yani Ibni Ca'fer) rivayet etti. (Dedi ki); Bize Su'be Âsim'dan, o da Sa'bî'den, o da Cabir b. Abdülah'dan naklen rivayet etti. Cabir söyle demis: ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Selîem) erkegin gur-beti uzadigi zaman ailesinin yanina geceleyin gelmesini yasak etti.

(...) Bu hadisi bana Yahya b. Habib dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravh rivayet etti. (Dedi ki): Bize Su'be bu isnadla rivayette bulundu.

184- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebû Seybe de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Vekî', Süfyan'dan, o da Muharîb'den, o da Câbir'den naklen rivayet etti. Cabir söyle demis: ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) : Erkegin seferden geceleyin gelerek ailesinin yanina dalmasini onlarin hiyanetini anlamak istemesini yahut kusurlarini arastirmasini yasak etti.

(...) Bu hadîsi bana Muhammed b. Müsenna da rivayet etti. (Dedi ki): Bize Abdurrahman rivayet etti. (Dedi ki): Bize Süfyan bu isnadla rivayette bulundu. Abdurrahman söyle demis :
«Süfyan (onlarin hiyanetlerini anlamak istemesini yahut kusurlarini arattirmasini) cümlesini kasdederek burasi hadisde var midir yok mudu; bilmiyorum dedi.»

185- (...) Bize yine Muhammed b. Müsenna rivayet etti. (Dedi ki): Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. H.
Bize Ubeydullah b. Muaz da rivayet etti. (Dedi ki): Bize babam rivayet etti. (Her Iki râvi demisler kî) bize Su'be, Muharib'den, o da Cabir'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen yoldan geceleyin

gelmenin mekruh oldugunu rivayet etti. Ama «Onlaein hiyanetlerini anlamak yahut kusurlarini arastirmak» kaydini zikretmedi.

Bu hadisin Enes rivayetini Buhari Ömre bahsinde; Nesâî «Isretû'n-Nisa»'da, Cabir rivayetini Buharî «Nikah, Büyü', Istikraz, Cihad» ve «Surut» bahislerinde kimi uzun kimi muhtasar olmak üzere tahric etmistir. Hz. Cabir'in beraber bulundugu sefer Tebük gazasidir.

Turuk: Geceleyin gelmek manasinadir.

Kadinin ustura kullanmasindan murad kasik ve koltuklardaki killari yok etmesidir. Bütün bu rivayetlerden anlasiliyor ki; uzun zaman ailesinden uzak yasayan kimsenin dönüste geceleyin ansizin evine gelmesi mekruhtur. Fakat yakin bir yere gitmisde karisi gelmesini bekliyorsa evine gece dönmesinde beis yoktur. Keza askerde veya benzeri kalabalik bir cemaat içinde seferde bulunurda dönmeke olduklari ve simdi sehre girecekleri haber verilirse, istedigi zaman evine girmesinde beis yoktur. Çünkü ansizin geceleyin girmek evdekiler hazir olsun, telâsa düsmesinler diye yasak edilmistir. Burada böyle bir telâs yoktur.

---

[1] Bu sözlerden murâd : Hadîsin merfû" oldugunu anJatûiiiit;

[2] Dogrusu Adevf degil, AmiiTdir.

[3] Ismi Âmir yahut Hâris'dIr.

[4] Ismi Abdullah b. YezîiTdir.

[5] Ebû Sûiim'In hm Süfyân b. Hânî'dir

[6] Hasan-i Basrî.

[7] Ubeydullah b. Ziyâd b. Ebî Süfyân, Muâviye zamaninda Basra valisi idi.

[8] Sûre-i Âl-i Imrân, âyet: 161.

[9] ismi Abdullah'tir.

[10] Sûre-i Nisa', âyet: 59.

[11] Sûre-i Nisa", âyet : 59.

[12] Sûre-i Nisa', âyet: 80.

[13] Günümüz müslümanlannin kulaklari çinlasin.

[14] Nisa Sûresi âyet: 29

[15] Bâzilari bu kelimeyi Âizî-seklinde rivayet etmislerdir. Sâid; Hemdan kabilesinin bir koludur

[16] Ebû Kays Ziya d b. Riyali el-Kaysî : tabiinden mevsuk bir zâttir.

[17] Abdullah b. Ömer'in künyesi Ebû Abdirrahmân'dir

[18] Gunder Mulvanimed b. Ca'fcriii lakabidir. Râvinin biri unu lakabi, digeri ismi ile zikretmistir

[19] Bereket duasi.

[20] Hz. Câbir son ömründe görmez olmustu.

[21] Agaç altinda Peygamber (S.A.V.)'e bey'at edenler.

[22] Sûre-i Müntehine âyet: 12

[23] Bazilari Eyyûb'tan sonra Ibni Nâfi'i de zikretmislerdir. Müslim dâhil olmak üzere bir cemaat onu anmamislardir.

[24] Bu zâta Urvetü'bnü'1-Ca'd, Urvetü'bnü Ebi'I-Ca'd ve Urvetü'bnülyâz b. EbI'1-Ca'd da denir. Bank Yemen'de bir dagdir. Esd Kabilesi bu daga nisbet olunmuslardir

[25] Sûre-i Tevbe âyet : 112

[26] Sûre-i Tevbe âyet : 18

[27] Sûre-i Âl-i Imrân, âyet: 169

[28] Mehri'nin adi Ebû Abdi11âh Salim b. AbdiIIâh En-Nasrî, geddâd b, Hadi 'nin âzâdüsidin Buna: Mâlik b. Evs b. Hadsâd'm âzâdlasi, Devs 'in âzâdlisi, Salimi Sebelât, Salim Ebû Abdillâh El-Medînî, Nasriyyîn'in âzfidlisi Salim, Mâlik b. E-vs'in âzâdlisi Sa1im dahî denilir. Böyle çok isim ve sifatli bâzi kimseler görülmüstür.

[29] Sûre-i Nisa'.âyet 95

[30] Siyer kitaplarinda bu zâtin ismi Besbes b. Amr diye geçer. Kendisice Ibni 'Bisr de denilir. Ensardandir. Nevevî: «bunlardan biri ismi, digeri de lakabi olabilir.» diyor.

[31] Amcasinin adi Enes b. Nadr' dir.

[32] Sûre-i Ahzâb âyet: 23

[33] Nâtil b. Kays el-Hizâim: Tabiînden olup Felestin'Iidir; ve kabilesinin büyügüdür. Babasi sahâbîdir